BIBLIOTECA ȘCOLARULUI

Vasile ALECSANDRI

INȘIRĂ-TE, MĂRGĂRITE

LITERA

biblioteca școlarului

Vasile

ALECSANDRI

ÎNŞIRĂ-TE, MĂRGĂRITE

INTERNAŢIONAL
BUCUREŞTI — CHIŞINĂU

CUPRINS

Din ciclul M{RG{RIT{RELE

Din ciclul PASTELURI

Din ciclul VARIA

Din ciclul LEGENDE

Din ciclul OSTA+II NO+TRI

POSTUME

CUPRINS

CZU 859.0–1
A–36

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Textele sunt reproduse după volumele: V. Alecsandri, **Opere**, I, *poezii.* Text ales şi stabilit de G. C. Nicolescu şi Georgeta Rădulescu-Dulgheru. Studiu introductiv, note şi comentarii de G. C. Nicolescu. Col. “Scriitori români”. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966; V. Alecsandri, **Opere**, II, *poezii.* Text ales şi stabilit de G. C. Nicolescu şi Georgeta Rădulescu-Dulgheru. Studiu introductiv, note şi comentarii de G. C. Nicolescu. Col. “Scriitori români”. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1966.

Poezia *Moţul şi secuiul* a fost reprodusă din: V. Alecsandri, **Opere**, vol. 1. Text stabilit şi variante de G. C. Nicolescu şi G. Rădulescu-Dulgheru. Studiu introductiv, note şi comentarii de G. C. Nicolescu,. Editura Academiei Române, Bucureşti, 1965.

S-a păstrat ortografia scriitorului, corectându-se conform normelor de azi formele devenite anacronice: “ziori”, “încungiur”, “cântic” etc.

Coperta: *Isai Cârmu*
Ilustraţiile: *Emil Childescu*

ISBN 9975-904-02-5

TABEL CRONOLOGIC

1821 *Iulie 21* S-a născut, conform opiniei majorităţii cercetătorilor, cel de-al doilea copil, Vasile, al medelnicerului Vasile Alecsandri şi al Elenei, născută Cozoni, în oraşul Bacău. Curând familia viitorului scriitor se mută la Iaşi.
(Conform altor surse, Alecsandri s-ar fi născut în 1819 sau chiar în 1818.)

1827 Vasile Alecsandri ia primele lecţii de la dascălul maramureşean Gherman Vida, profesor la Seminarul de la Socola.

1828-1834 Viitorul scriitor îşi continuă învăţătura în pensionul lui Victor Cuénim, deschis în 1828 la Iaşi. Verile şi le petrece la Mirceşti, unde tatăl său cumpărase moşia.

1834-1839 Împreună cu alţi fii de boieri, Vasile Alecsandri îşi face studiile la Paris. După trecerea bacalaureatului literar se pregăteşte să intre la medicină, dar abandonează. Urmează cursurile facultăţii de drept, însă după câteva luni renunţă. Tatăl său l-ar fi vrut inginer, dar îi lipsea bacalaureatul în ştiinţe, pe care nu-l poate obţine. Se dedică literaturii, scriind primele versuri în limba franceză, între care poemul **Zunarilla**.

1839 În drum spre Patrie Vasile Alecsandri întreprinde o lungă călătorie prin Italia. Vizitează Florenţa, Roma, Padova, Veneţia, Triest. Din această călătorie culege impresii necesare scrierii primelor opere în limba română **Buchetiera de la Florenţa** şi **Muntele de foc**.

1840 În revista "Dacia literară" (nr. 3, mai—iunie) este publicată nuvela **Buchetiera de la Florenţa**. Este numit, împreună cu C. Negruzzi şi M. Kogălniceanu, director al Teatrului din Iaşi. Pentru nevoile scenei

scrie vodevilul **Farmazonul din Hârlău**, care se joacă la 18 noiembrie.

1841 Pe scena teatrului ieşean se joacă piesa lui Vasile Alecsandri **Modista şi cinovnicul**.

1842 V. Alecsandri călătoreşte prin munţii Moldovei, fapt care i-a prilejuit "descoperirea tezaurului poeziei populare". Sub influenţa acestora Vasile Alecsandri scrie primele sale poezii româneşti — **Doinele**.

1843-1844 Scriitorul întreprinde lungi excursii prin munţii şi prin satele Moldovei, culegând folclor. Din această perioadă datează nuvela **O primblare la munţi**.

1844 La 18 ianuarie are loc premiera piesei **Iorgu de la Sadagura**, primită de public cu deosebită căldură. Împreună cu Mihail Kogălniceanu şi Ion Ghica, scriitorul se află în fruntea revistei "Propăşirea". Aici sunt publicate o parte a doinelor sale, nuvelele **O primblare la munţi** şi **Istoria unui galben**.

Aflat pentru cură la Borsec, Vasile Alecsandri scrie nuvela **Borsec**. Dă la iveală "fiziologia" **Iaşii în 1844**.

1845 Face cunoştinţă cu Nicolae Bălcescu şi cu alţi tineri munteni la moşia Mânjina a lui Costache Negri. Tot acum vizitează Bucureştii. Este epoca în care creşte afecţiunea sa pentru Elena Negri, căreia îi dedică o seamă de poeme (**8 Mart** ş.a.).

1846-1847 Vasile Alecsandri o însoţeşte pe Elena Negri în străinătate, pentru îngrijirea sănătăţii. Italia, Austria, Germania, Franţa, apoi din nou Italia îi prilejuiesc impresii profunde. Însă boala Elenei se agravează, iubita poetului stingându-se pe vapor la întoarcere în Patrie. În vară se află la odihnă la Balta Albă. Impresiile din această localitate şi-au găsit expresia în nuvela **Balta Albă**.

1847 Scrie piesa **Piatra din casă**.

1848 *Martie* Începe mişcarea revoluţionară din capitala Moldovei. Alecsandri scrie **Deşteptarea României** şi redactează împreună cu alţi patrioţi petiţia cuprinzând revendicările ce trebuiau aduse la cunoştinţa domnitorului Mihail Sturza. După înăbuşirea mişcării se refugiază în

munţi, apoi trece la Braşov. Evocarea acestor întâmplări o face în fragmentul de proză **Un episod din anul 1848**.

1849 Vasile Alecsandri redactează studiul **Românii şi poezia lor**, sub forma unei scrisori către A. Hurmuzachi, studiul fiind publicat în revista "Bucovina".

1850 *Aprilie 9* Are loc reprezentaţia piesei **Chiriţa în Iaşi sau Două fete ş-o neneacă**.

1851 La întoarcerea din Paris şi Londra, cu vaporul pe Dunăre, vasul e pe punctul de a se scufunda. Întâmplarea e povestită în episodul **Înecarea vaporului Seceni pe Dunăre**, destinat să apară în primul număr al proiectatei reviste "România literară". Episodul este mai târziu încadrat în naraţiunea dramatizată **Un salon din Iaşi**.

1852 *Aprilie* Apare la Iaşi prima fasciculă din colecţia de opere folclorice: **Poezii poporale. Balade (cântece bătrâneşti) adunate şi îndreptate de V. Alecsandri**.

Mai Se reprezintă piesa **Chiriţa în provincie.**

Octombrie Vasile Alecsandri scoate prima culegere din teatrul său, **Repertoriu dramatic**.

La Paris, unde se găsea încă din toamna precedentă, publică primul volum de poezii originale, **Doine şi lăcrimioare**, dispuse în trei cicluri: **Doine, Lăcrimioare, Suvenire**.

La Iaşi apare cea de-a doua fasciculă a **Poeziilor poporale**.

Vasile Alecsandri întreprinde o lungă călătorie în sudul Franţei, în Spania şi în nordul Africii. Relatarea parţială a acestei călătorii se cuprinde în "ziarul de călătorie" **Călătorie în Africa**. Scriitorul intercalează în cursul relatării diverse episoade narative, ca **Cel întâi pas în lume** (publicat iniţial în 1841 în "Albina românească" sub titlul **Pierderea iluziilor**) şi **Suvenire din Italia**. **Monte di fo**, publicat tot acolo, în 1843.

1854 Moare tatăl scriitorului. Preluându-şi moştenirea, Alecsandri eliberează ţiganii robi de pe moşiile sale.

1855 Apare, sub conducerea poetului, revista "România literară", în care

se publică poezia **Anul 1855**. Tot aici apar fragmente din **Călătorie în Africa** şi nuvela **Balta Albă**.

1856 Are loc congresul de pace de la Paris, decisiv pentru viitorul politic al Principatelor, care aspirau la unire. Alecsandri se dedică integral cauzei luptei pentru Unire.

În "Steaua Dunării", ziar condus de Mihail Kogălniceanu, apare la 9 iunie **Hora Unirii**.

1857 Vede lumina tiparului culegerea de proză **Salba literară**, conţinând povestiri, impresii de călătorie şi câteva scrieri dramatice.

În ziarul "Concordia" din Bucureşti apare poezia **Moldova în 1857**.

1859 După alegerea ca domnitor a lui Cuza, scriitorul pleacă într-o lungă misiune diplomatică la Paris, Londra şi Torino, pentru a obţine recunoaşterea dublei alegeri a lui Cuza. La Paris îi vizitează pe Lamartine şi pe Mérimée şi caută să câştige bunăvoinţa ambasadorului Rusiei, contele Kisseleff, fostul guvernator al Principatelor între 1829 şi 1834.

1860 Abandonează activitatea politică şi se retrage la Mirceşti, în mijlocul familiei, unde se dedică scrisului, compunând piese de teatru, printre care **Rusaliile** şi câteva cântecèle comice.

1861 Îndeplineşte o nouă misiune diplomatică, încredinţată de Cuza. În vederea recunoaşterii Unirii de către puterile europene, Alecsandri vizitează Parisul, Torino, Milano, iar un timp girează afacerile agenţiei diplomatice de la Paris, în locul fratelui său.

Reîntors la Mirceşti, scrie piese şi cântecèle comice.

La Iaşi apare ediţia a doua a volumului **Doine şi lăcrimioare** cu ciclul **Mărgăritărele**.

Apare partea a doua a **Repertoriului dramatic**, cuprinzând ultimele piese ale scriitorului.

1867 Apare într-un volum întreaga colecţie a **Poeziilor populare**.

E numit membru al Societăţii literare române pentru cultura limbii, care în 1879 avea să devină Academia Română.

1868 Publică, în "Convorbiri literare", primele pasteluri: **Sfârşit de toamnă,**

Iarna, Gerul etc.

1871 Îşi dă demisia din Societatea literară română, după ce aceasta hotărâse să adopte principiul etimologic în scriere şi să publice dicţionarul lui Laurian şi Massim.

1872 Apare studiul **Introducere la scrierile lui Constantin Negruzzi**, mai întâi în "Convorbiri", apoi ca prefaţă la volumul de scrieri ale lui Negruzzi scos de Editura Socec.
Scrie **Dumbrava Roşie**, pe care o citeşte la o şedinţă a “Junimii”.

1874 Apare piesa **Boieri şi ciocoi**, fiind reprezentată pe scena teatrului ieşean.

1875 Apar la Socec primele patru volume din seria **Operelor complete**, cu o prefaţă a autorului. Ele cuprind creaţia dramatică.
În acelaşi an apar următoarele trei volume, cuprinzând creaţia poetică.

1876 Apare volumul al optulea al **Operelor complete**: **Proza**.

1877 *Mai 9* Proclamarea independenţei ţării în parlament. La aflarea veştii Alecsandri scrie poezia **Balcanul şi Carpatul**, cu care inaugurează ciclul **Ostaşii noştri**.

1878 Apare volumul **Ostaşii noştri**.

1878 Se dedică lucrului la drama istorică **Despot-Vodă**. În mai 1879 citeşte piesa la o şedinţă a “Junimii” bucureştene. Are loc reprezentaţia piesei la Teatrul Naţional din Bucureşti. Este invitat să-şi reia locul la Academie şi să participe la lucrările anuale, fiind ales în comisia pentru modificarea ortografiei.

1880 Apare cel de al nouălea volum din seria **Operelor complete**, cuprinzând **Legende nouă** şi **Ostaşii noştri**.
Apare nuvela **Vasile Porojan**, sub forma unei scrisori către Ion Ghica. Scrie feeria **Sânziana şi Pepelea**. În **Albumul macedoromân** al lui V. A. Urechiă apare “istorioara de început de amor” **Margărita**, scrisă cu zece ani mai înainte, dar relatând un episod de tinereţe, localizat în timp prin 1850—1852.

1881 I se decernează Marele premiu “Năsturel-Herăscu” al Academiei

Române pentru drama **Despot-Vodă** şi poeziile din ultimul volum de **Opere complete**.

1883 Într-o şedinţă a "Junimii" şi la Academie Alecsandri citeşte noua sa piesă **Fântâna Blanduziei**.

1884 **Fântâna Blanduziei** este reprezentată, cu mare succes, la Teatrul Naţional. Scrie piesa **Ovidiu**.

1885 Este numit ministru plenipotenţiar al României la Paris, post pe care îl deţine până la moarte.

1886 Realizează o nouă versiune a piesei **Ovidiu**.

1888 Scrie **Plugul blestemat**. Se ivesc primele semne ale bolii care avea să-l răpună.

1890 *August 22* Vasile Alecsandri se stinge din viaţă la Mirceşti. Este înmormântat la 26 august în grădina casei, dăruită în 1914 Academiei, de către soţia poetului. Deasupra mormântului a fost ridicat un mausoleu din iniţiativa Academiei, în 1928. Întreg ansamblul a devenit muzeu memorial.

Din ciclul
DOINE

(1842—1852)

Preaiubitului meu părinte
VORNIC V. ALECSANDRI
închin aceste doine cu iubire şi recunoştinţă
1853

CUPRINS

*Doina**

Doina, doiniţă!
De-aş avea o puiculiţă,
Cu flori galbene-n cosiţă,
Cu flori roşii pe guriţă!

De-aş avea o mândrulică
Cu-ochişori de porumbică
Şi cu suflet de voinică!

De-aş avea o bălăioară
Naltă, veselă, uşoară,
Ca un pui de căprioară!

Face-m-aş privighetoare
De-aş cânta noaptea-n răcoare
Doina cea dezmierdătoare!

*

Doina, doiniţă!
De-aş avea o puşculiţă
Şi trei glonţi în punguliţă
Ş-o sorioară de bărdiţă!

---

*Doina este cea mai vie expresie a sufletului românesc. Ea cuprinde simţirile sale de durere, de iubire şi de dor. Melodia doinei, pentru cine o înţelege, este chiar plângerea duioasă a patriei noastre după gloria sa trecută!

De-aş avea, pe gândul meu,
Un cal aprig ca un leu,
Negru ca păcatul greu!

De-aş avea vro şapte fraţi,
Toţi ca mine de bărbaţi
Şi pe zmei încălecaţi!

Face-m-aş un vultur mare,
De-aş cânta ziua, la soare,
Doina cea de răzbunare!

*

Doina, doiniţă!
Şi i-aş zice: “Mândruliţă,
Mă jur p-astă cruciuliţă
Să te ţin ca un bădiţă!”

Şi i-aş zice: “Voinicele,
Să te-ntreci cu rândunele
Peste dealuri şi vâlcele!”

Şi le-aş zice: “Şapte fraţi,
Faceţi cruce şi juraţi
Vii în veci să nu vă daţi!”

Hai, copii, cu voinicie,
Să scăpăm biata moşie
De păgâni şi de robie!

1842

Baba Cloanţa

CUPRINS

Baba-i calul dracului
(Vorbă veche)

Şede baba pe călcaie
În tufarul cel uscat,
Şi tot cată ne-ncetat
Când la luna cea balaie,
Când la focul cel din sat.

Şi tot toarce cloanţa, toarce,
Din măsele clănţănind
Şi din degete plesnind.
Fusu-i repede se-ntoarce,
Iute-n aer sfârâind.

"Fugi, Urâte! baba zice,
Peste codrul cel frunzos,
În pustiu întunecos!
Fugi, s-alerge-acum aice
Dragul mândrei, Făt-Frumos.

De-a veni el după mine
Să-l iubesc eu, numai eu,
Dare-ar Domnul-Dumnezeu
Să-i se-ntoarcă tot în bine,
Cum se-ntoarce fusul meu!

Iar de n-a vrea ca să vie,
Dare-ar Duhul necurat

Să fie-n veci fermecat
Şi de-a Iadului urgie
Vecinic să fie-alungat!

În cap ochii să-i se-ntoarcă
Şi să-i fie graiul prins,
Iar Satan, c-un fier aprins,
Din piept inima să-i stoarcă
Şi s-o ardă-n foc nestins!

Fiară-Verde să-l gonească
Cât va fi câmp de gonit
Şi lumină de zărit.
Noaptea încă să-l muncească
Sânge-Roş şi Hraconit!"*

Toarce baba, mai turbată!
Fusu-i zboară nevăzut,
Căci o stea lungă-a căzut,
Pe lună s-a pus o pată
Şi-n sat focul a scăzut:

"Dragă puiule, băiete,
Trage-ţi mâna din cel joc
Ce se-ntoarce lângă foc,
Ş-ochii de la cele fete,
Cu ochi mari, făr' de noroc.

*Fiară-Verde, Sânge-Roş şi Hraconit sunt stihii duşmane omului.

Vin’ la mine, voinicele,
Că eu noaptea ţi-oi cânta,
Ca pe-o floare te-oi căta,
De deochi, de soarte rele,
Şi de şerpi te-oi descânta.

Vai! din ziua cea de vară
Când, prin luncă rătăcit,
Cântai Doina de iubit,
Cu-a mea inimă amară
Sufletu-mi s-a învrăjbit!

Adă-mi faţa ta voioasă
Ş-ai tăi ochi de dezmierdat,
Că mă jur în ceas curat
Să-ţi torc haine de matasă,
Haine mândre de-mpărat.

Vârcolacul se lăţeşte
Sus, pe lună, ca un nor*,
Vin’ ca pasărea-ntr-un zbor
Pân' ce viaţa-mi se sfârşeşte
Ca şi lâna din fuior.”

Baba Cloanţa geme, plânge,
Căci fuiorul s-a sfârşit,
Iar voinicul n-a venit!

*Poporul român crede că vârcolacii mănâncă soarele şi luna în timpul eclipselor. Această crezare superstiţioasă domneşte în ţările noastre tocmai din timpul dacilor, căci însuşi Ovidiu pomeneşte despre dânsa în poeziile sale. Vârcolacul se numeşte în limba latină: *vermicolacius*.

Mâinile cumplit îşi frânge,
Crunt strigând spre răsărit:

“Sai din hău făr’ de lumină
Tu, al cerului duşman!
Tu, ce-n veacuri schimbi un an
Pentr-un suflet ce suspină,
Duhul răului, Satan!

Tu, ce stingi cu-a ta aripă
Candela de pe mormânt,
Unde zac moaşte de sfânt,
Când înconjuri într-o clipă
De trei ori acest pământ!

Vin’ ca-n ceasul de urgie
Când zbori noaptea blestemând,
Ca să-mi faci tu pe-al meu gând,
Că de-acum pe vecinicie
Ţie sufletul îmi vând!”

Abia zice, şi deodată
Valea, muntele vuiesc,
În nori corbii croncăiesc,
Şi pe-o creangă ridicată
Doi ochi duşmani strălucesc!

“Eu pe mândru-ţi l-oi aduce
(Zbiară-un glas ce dă fiori),
Printre şerpi şi printre flori,

La cea baltă de mă-i duce
Şi-mprejuru-i de trei ori!"

Baba Cloanţa se porneşte
Fără grijă de păcat,
Cu Satan încălecat,
Ce din dinţi grozav scrâşneşte
Şi tot blestemă turbat.

Saltă baba, fuge, zboară
Cu sufletul după dor,
Ca o buhnă la izvor,
Şi-n urmă-i se desfăşoară
Toată lâna din fuior.

Fuge baba despletită,
Ca vârtejul fioros,
Sus, pe malul lunecos,
Şi-n tăcerea adâncită
Satan urlă furios.

Mii de duhuri ies la lună,
Printre papură zburând,
Şi urmează şuierând,
Baba Cloanţa cea nebună
Care-aleargă descântând.

Codrul sună, clocoteşte
De-un lung hohot pân' în fund.
Valea, dealul îi răspund

Prin alt hohot ce-ngrozeşte,
Dar pe dânsa n-o pătrund!

Ea n-aude, nici nu vede,
Ci tot fuge ne-ncetat,
Ca un duh înspăimântat,
Căci Satana o repede
Către ţelul depărtat.

Zece pasuri încă grele...
Mândrul că şi-a dezmierda,
Ca pe-o floare l-a căta,
De deochi, de soarte rele
Şi de şerpi l-a descânta.

Doi paşi încă... Vai! în luncă
Ţipă cocoşul trezit;
Iar Satan afurisit
Cu-a sa jertfă se aruncă
În băltoiul mucezit!

Zbucnind apa-n nalte valuri,
Mult în urmă clocoti,
În mari cercuri se-nvârti,
Şi de trestii, şi de maluri
Mult cu vuiet se izbi.

Iară-n urmă liniştită
Dulce unda-şi alina,
Şi în taină legăna

Faţa lunii înălbită
Ce cu ziua se-ngâna...

Când pe malu-i trece noaptea
Călătorul şuierând
Printre papuri când şi când
El aude triste şoapte
Ş-un glas jalnic suspinând:

"Vin' la mine, voinicele,
Că eu noaptea ţi-oi cânta,
Ca pe-o floare te-oi căta,
De deochi, de soarte rele
Şi de şerpi te-oi descânta!"

1842, Mirceşti

CUPRINS

Sora şi hoţul

Sus în deal la mănăstire,
Plânge sora-ntr-o grădină,
Plânge noaptea şi suspină
Dup-a lumii fericire:

"De când eu eram copilă
Sunt de toţi ai mei uitată
Şi de rude fără milă
În pustiuri lepădată!

Fără vină, din născare
Mă văzui eu pedepsită,

Şi de-a lumii dezmierdare
Mă simţii în veci lipsită!

În amar trăind de mică,
Ochii-mi plâng, sufletu-mi geme,
Şi, ca pomul ce jos pică,
Viaţa-mi cade fără vreme!

Ah! sfârşească-se îndată
Astă viaţă de durere!
Vie moartea aşteptată
Ca o dulce mângâiere!”

“Ce spui, dragă surioară?
(Zise hoţul din pădure)
Cu-ai tăi ochi ca două mure,
Tu, frumoasă lăcrimioară,

Tu să mori, dulce minune!
Şi de Domnul nu-ţi e frică?
Dragă soră tinerică,
Fă trei cruci ş-o rugăciune.

De vrei ochii să-ţi lucească
Într-un rai de veselie,
Şi ca floarea din câmpie
În piept inima să-ţi crească,

Hai cu mine-n codrul verde
S-auzi Doina cea de jale,
Când plăieşii trec în vale
Pe cărarea ce se pierde.

Să vezi şoimul de pe stâncă
Cum se-nalţă, se izbeşte
Peste corbul ce zăreşte
În prăpastia adâncă.

Iar ciocoiul cum se pleacă
De mă vede la potică!
Cum, smerit, în genunchi pică
Şi de fală se dezbracă!

Am doi zmei de bună cale,
Doi!... nici vântul nu-i întrece!
Am tovarăşi doisprezece,
Şi la brâu patru pistoale.

Am la piept o cruciuliţă
Cu lemn sfânt, cu moaşte sfinte,
Şi-n piept inimă fierbinte,
Ca fierbintea ta guriţă.

Am o piatră nestemată
Care noaptea viu luceşte,
Precum ochiu-ţi ce pândeşte
Fericirea depărtată.

Lasă tot, neagră chilie,
Comănac, mătănii, rasă,
Şi de vrei a fi voioasă
Ca o zi de voinicie,

Vin' în lumea fericită
Cu voinicul ce te cheamă,
Căci cu dânsul nu e teamă
De-a mai fi călugărită!"

De-a mers sora, nu e ştire;
Iar de-atunce prin grădină
Nici nu plânge, nici suspină
Nime-n deal la mănăstire.

1842, Hangu

CUPRINS

*Crai-nou**

Pe când la cuibu-i pasărea zboară
C-un ţipăt jalnic ca un suspin
Şi, plecând capul sub aripioară,
Pe creanga mică adoarme lin,

Zamfira tristă din cort ieşise
Şi cu ochi umezi lung se uita
La cornul lunii ce se ivise,
Vărsând pe frunte-i lumina sa.

De când în lume gingaşa fată
Zâmbea ca floarea de pe câmpii,
Numai de soare fu sărutată
Pe sânu-i fraged, pe-ai săi ochi vii.

---

*Când se arată Crai-nou pe cer, fetele şi flăcăii români ies în câmp de-i adresează rugăminţi pentru îndeplinirea dorinţelor lor.

Părul său negru ca nori de ploaie
De-a lung pe umeri neted cădea.
Ades copila mândră, vioaie,
De soare-n păru-i se ascundea.

Iar când pe frunte-i ducea cofiţă
Cu apă rece de la izvor,
Când era umedă-a sa guriţă
Şi-i sălta floarea pe sânişor,

Toţi trecătorii simţeau deodată
O sete mare în pieptul lor;
Beau multă apă, cătând la fată,
Şi urmau drumul oftând de dor.

Ea cânta dulce ca ciocârlia
Ce ciripeşte vesel în zori,
Şi suna gingaş atunci câmpia
Ca de un freamăt de Zburători.

Ades bătrânii, stând împreună
Şi ascultând-o pe lângă foc,
Trăgeau cu sorţii, noaptea, la lună,
Şi vesteau fetei mare noroc.

Dar într-o seară, sus, pe movilă,
O Babă Cloanţă, din bobi trăgând,
I-a zis cu spaimă: “Să fugi, copilă,
De străin mândru, cu glasul blând!”

De-atunci Zamfira în multe rânduri
Vedea o umbră zburând prin nori,
Şi toată noaptea sta ea pe gânduri
În doruri tainice, în dulci fiori.

Acum ea, tristă, din cort ieşise
Şi cu ochi umezi lung se uita
La cornul lunii ce se ivise,
Iar glasu-i jalnic aşa cânta:

“Crai-nou, strălucite!
Plânsă m-ai găsit,
Cu gânduri mâhnite,
Cu chipul cernit.

Inima-mi jeleşte,
Dar nu ştiu ce vrea;
Nu ştiu ce doreşte
Inimioara mea.

Căci aude noapte
Freamăte de zbor,
Ş-apoi blânde şoapte
Ce-i şoptesc din nor.

Iar a zilei rază
Când luceşte sus,
Mult apoi visează
Visul ce s-a dus.

Crai-nou! vin’ cu bine,
Cu bine te du,
Dar jalea din mine
Să nu mi-o laşi, nu!

Să mă laşi cu salbă
De galbeni frumoşi,
Cu naframă albă
Şi iminii roşi.

Să mă laşi ferice,
Cu doru-mplinit,
Zburând tu de-aice,
Crai-nou mult iubit!”

Iată că-n valea cea-ntunecată
Un străin mândru atunci trecu,
Auzi glasul, veni îndată
Şi-n calea fetei pe loc stătu.

Blânzi erau ochii, blândă-era faţa,
Blând era glasul celui străin!
Căci trecu noaptea, şi dimineaţa
Găsi copila fără suspin.

Trei zile-n urmă ea avea salbă,
Salbă de galbeni pe-al său grumaz,
Avea pe frunte naframă albă,
Iar flori nici una pe-al său obraz!

Trei zile-n urmă Crai-nou se duse,
Şi, cu el, mândrul străin pieri,
Sărmana fată în drum se puse
Şi mult îl plânse, mult îl dori!

Trei zile-n urmă, colo, pe vale,
Rămase singur un biet mormânt!
Ş-ades de-atunce un glas de jale
Şoptind s-aude astfel prin vânt:

“Tu, ce spui vesel, sus, pe movilă,
La cornul lunii tainicu-ţi gând,
Când vine noaptea, fugi, fugi, copilă,
De străin mândru, cu glasul blând!”

*Maghiara**

CUPRINS

Cu ce jale, ce amar
Plâng doi ochi peste hotar!
Cât se bate, cât suspină
O inimă de dor plină
Colo-n ţara cea vecină!

Mândri-s ochii ca din rai,
Dulci ca soarele din mai.

*În munţii Slatinei curge un pârău mic cse numeşte Maghiarniţa. Legenda poporală spune că numele lui se trage de la întâmplarea descrisă în aceasta baladă.

Inima e mândră iară,
Căci ea saltă ca o fiară
În sân falnic de maghiară.

De-ai fi pasăre sau vânt,
S-alergi lumea pe pământ,
Ca maghiara scumpă floare
N-ai vedea lucind la soare,
Nici în luncă, la răcoare!

Alb i-e sânul, dulce crin,
Dar hrăneşte-amar suspin!
Negri-s ochii, cu văpaie,
Dar pe faţa ei bălaie
Se topesc ca nori de ploaie,

Căci un domn român vestit
Peste munţi a năvălit
Ş-a luat cu vitejie
Multe suflete-n robie
Şi maghiari nemeşi o mie!

A plecat domnul român!
Robii după-al lor stăpân
Au ieşit plângând din ţară
Ş-a rămas trista maghiară
Cu ochi plânşi, cu jale-amară!

De trei zile plânge-acum!
De trei zile cată-n drum,

Dar nimică nu zăreşte,
Căci iubitul ce jeleşte
Pe drum nici că se iveşte!

Unde-i mândrul tău iubit?
În ce cale-i rătăcit?
Unde-i, Doamne! de nu vine
De trei zile lângă tine?
Cine-a spune unde-i, cine?

Vai! cu jale, cu amar
Plânge el peste hotar!
Ca şi tine el suspină
Cu inima de dor plină
Colo-n ţara cea vecină!

Iar de vrei tu să-l mai vezi,
Peste munţi să te repezi
Într-a Zimbrului domnie,
Unde zac mulţi în robie
Şi maghiari nemeşi o mie.

Peste codri, peste munţi,
Peste ape fără punţi,
Unde-s florile frumoase,
Unde-s fetele voioase,
Unde-s doinele duioase.

Să te duci spre răsărit,
La cel loc nebiruit
Unde-s paloşele crunte,

Unde cresc stejari la munte,
Unde nasc voinici de frunte!...

Iată-n zori c-a şi plecat
Pe-un cal alb ne-ncălecat
Maghiarina, mândra fată,
În bărbat mândru schimbată
Şi cu paloş înarmată.

De-ai fi pasăre sau vânt
N-ai ajunge-o pe pământ,
Căci ca vântul ea nu zboară,
Nici ca pasărea uşoară!
Dar ca dorul ce omoară!

Şesuri, văi, norii din cer
În urmă-i departe pier.
Cine-o vede, o zăreşte
Ca o stea care luceşte
Şi-n văzduh se mistuieşte.

În codri merei pustii
Unde urlă fiare mii,
A intrat fata voinică
Şi se duce fără frică
Pe-o strâmtoare de potică.

Umbra nopţii s-a lăţit,
Groaza-n lume s-a pornit,
Vântul suflă, vâjâieşte,

Codrul urlă, clocoteşte,
Tunetul în cer vuieşte.

Dar ea-ndeamnă tot mereu
Calul ce răsuflă greu
Şi mult drum în urmă-i lasă;
Că cine doru-l apasă,
De furtuni cereşti nu-i pasă!

Iată-a sosit în ceas rău
Pe malul unui pârău,
Pârău mic şi fără nume
Ce curgea tainic în lume,
Printre flori revărsând spume.

“Hai, voinice, la cel mal”
(Zis-a fata către cal.)
Dar pe loc calul s-opreşte,
În pământ ochii ţinteşte
Şi cu groază sforăieşte.

“Haideţi, hai cu Dumnezeu
Să găsim pe dragul meu,
Că de mult amar de vreme
După el sufletu-mi geme!
Hai, voinice, nu te teme...”

Calul trist a rânchezat
Şi-n pârău năvală-a dat.
Apa-i crudă ca o fiară!...
Iar pe mal din unde-afară
N-a ieşit biata maghiară!

Când luci lumina-n zori,
Zăcea trupu-i printre flori,
Lângă malul alb de spume...
Şi de-atunci pârău-n lume
Poartă-al Maghiarinei nume.

1843, Slatina

CUPRINS

*Altarul mănăstirii Putna**

Domnul Ştefan, viteaz mare, ce-a dat groaza prin păgâni,
Locaş sfânt creştinătăţii astăzi vrea să facă dar,
Şi pe malurile Putnei, cu vitejii săi români,
Însuşi merge să aleagă locul sfântului altar.

Mare obştie-l urmează şi pe culme se lăţeşte,
Precum aburii pe baltă când lumina asfinţeşte.

Căpitani, ostaşi cu zale şi cu platoşe de fer
Pe-ai lor cai sirepi stau mândri ca la semnul de război.
Al Moldovei steag de fală fâlfâie falnic în cer;
Buciumul vuieşte-n munte, sună valea de cimpoi.

Iată că lângă-o movilă domnul Ştefan s-a oprit!
Totul tace!... ochii ţintă, stă poporul neclintit.

Trei ostaşi cu arce-n mână pe movilă-acum se urcă;
Doi, ca zimbrul, ageri, mândri, nalţi ca bradul de la munte,

*Subiectul acestei balade l-am cules în Bucovina, şi chiar la mănăstirea Putnei, unde se află mormântul eroului care a zidit-o.

Pe-ai lor umeri poartă glugă, la brâu paloş, şi pe frunte
Cu-a lor lungi şi negre plete se coboară-o neagră ţurcă.

Ei ades cu-a lor săgeată repezită sus, în nor,
Printre-a fulgerelor focuri au oprit vulturu-n zbor.

Multe fiare din cei codri, mulţi duşmani tineri, semeţi,
Drept în inimi, drept în frunte au simţit a lor săgeţi,
Căci ei sunt arcaşii vrednici ai lui Ştefan domn cel mare,
Ce-şi găteşte-acum săgeata s-o izbească-n depărtare.

“Copii, trageţi... eu vreau astăzi să mă-ntrec în arc cu voi”.
Astfel zice domnul Ştefan!... iar voinicii amândoi

Se plec, arcele-şi încoardă, trag... săgeţile lor zboară,
Spintecă repede vântul ce dă foc şi vâjâieşte,
Se tot duc, se duc ca gândul, şi de-abia ochiul zăreşte
Pe câmp departe, departe locul unde se coboară.

"Ura!”-n ceruri se ridică! Urlă dealul, clocoteşte!
“Să trăiţi, copii!” le zice Ştefan, ce-acum se găteşte.

Zbârnâie coarda din arcu-i, fulgeră săgeata-n vânt,
Piere, trece mai departe, şî-ntr-un paltin vechi s-a frânt.
“Acolo fi-va altarul!” zice falnicul monarc,
Ce se-nchină şi se pleacă pe războinicul său arc.

“Să trăiască domnul Ştefan!” mii de glasuri îl urmează,
Şi poporul jos, pe vale, umilit îngenunchează!

1843, Bucovina

*Andrii-Popa**

CUPRINS

Cine trece-n Valea-Seacă
Cu hamgerul fără teacă
Şi cu pieptul dezvelit?
Andrii-Popa cel vestit!

Şapte ani cu voinicie
Şi-a bătut joc de domnie
Şi tot pradă ne-ncetat,
Andrii-Popa, hoţ bărbat!

Zi şi noapte, de călare,
Trage bir din drumul mare,
Şi din ţară peste tot!
Fug neferii cât ce pot,

Căci el are-o puşcă plină
Cu trei glonţi la rădăcină,
Ş-are-un murg de patru ani,
Care muşcă din duşmani,

Ş-are fraţi de cruce şapte,
Care-au supt sânge cu lapte.

---

*Acest hoţ a cutreierat ţara şapte ani întregi, fără a-l putea prinde vreo poteră. La anul 1818, Mihai Cozoni, unchiul autorului, a fost însărcinat prin poruncă domnească ca să puie mâna pe acel hoţ vestit. Deci, întâlnindu-l la Valea-Seacă, l-a ucis din fuga calului, după o cruntă luptă de câteva ore. La 1821, când a izbucnit revoluţia grecească, Mihai Cozoni, al cărui suflet măreţ se aprindea lesne la glasul libertăţii şi al vitejiei, s-a înrolat în armia lui Ipsilanti cu rang de sutaş (*ekatondas*), şi la crunta bătălie a grecilor cu turcii în Valahia, la Drăgăşani, a rămas pe câmpul războiului, după ce făcuse mari şi minunate vitejii.

Şi nu-i pasă de nimic,
Andrii-Popa cel voinic!

Căpitane, frăţioare,
Ce se vede despre soare?
Să zăresc vro patru cai!...
N-auzişi tu de-un Mihai?

Căpitane, te găteşte,
Mihai mândrul te goneşte.
Iată-l, vine ca un zmeu!
Fă trei cruci la Dumnezeu.

Cum îi vede-n depărtare,
Popa strigă-n gura mare:
“Hai la goană de neferi!
Hai la horă de muieri!”*

A zis! ţipă, se aruncă,
Trece şes, pâraie, luncă
Cu fugarul sprintenel
Şi cu hoţii după el.

Mihai mândrul vine iară,
Falnic ca un stâlp de pară,
Pe-un cal alb ce n-are loc
Şi din ochi aruncă foc.

**Istoric.* — Acesta era răcnetul lui Andrii-Popa când se izbea asupra poterelor ce întâlnea.

Fug cum fuge-o o rândunică,
Fug ca fulgerul când pică,
Şi se duc voinicii, duc,
Cu urgie de haiduc!

Piept în piept!... câmpul răsună,
Toţi de tot dau împreună.
Toţi la luptă-s încleştaţi,
Toţi în sânge încruntaţi.

“Ura, fraţi!” caii nechează,
Sus văzduhul scănteiază.
“Ura!” moartea s-a ivit!
Vulturu-n zbor s-a oprit!

Zi de vară pân-în seară
Dau voinicii să se piară
Şi cu fierul ascuţit,
Şi cu pumnul amorţit.

Sângele-n răni gâlgâieşte,
Glasu-n gură se sfârşeşte.
Zece-s morţi! doi încă vii,
Mihai mândrul şi Andrii.

Andrii fuge făr’ de-o mână,
Prinde murgul la fântână,
Dă pieptiş, sare pe şa
Şi din gură zice-aşa:

"Zbori, copile sprintenele,
Să mă scapi de chinuri grele,
Că mă jur, de mă-i scăpa,
Ca pe-un frate te-oi căta".

Murgul sprinten se repede.
În zadar! Mihai mi-l vede!
"Stai, hoţ-popă, dragul meu,
Să-ţi arăt cine sunt eu!"

Şi cum zice, mi-l chiteşte,
Drept în frunte mi-l loveşte!
"Ura!" Vulturul din nori
Răcni falnic de trei ori.

1843, Ocna

CUPRINS

Groza

Galben ca făclia de galbenă ceară
            Ce-aproape-i ardea,
Pe-o scândură veche, aruncat afară,
De somnul cel vecinic Groz-acum zăcea;
Iar după el nime, nime nu plângea!

Poporu-mprejuru-i trist, cu-nfiorare,
            La el se uita.
Unii făceau cruce; alţii, de mirare,
Cu mâna la gură capul clătina
Şi-ncet, lângă dânsul, îşi şopteau aşa:

"El să fie Groza cel vestit în ţară
Şi-n sânge-ncruntat!
El să fie Groza, cel ce ca o fiară,
Fără nici o grijă de negrul păcat,
A stins zile multe şi lege-a călcat!"

Un moşneag atunce, cu o barbă lungă,
La Groza mergând,
Scoase doi bani netezi din vechea sa pungă,
Lângă mort îi puse, mâna-i sărutând,
Mai făcu o cruce şi zise plângând:

"Oameni buni! an iarnă bordeiu-mi arsese,
Şi pe-un ger cumplit
Nevasta-mi cu pruncii pe câmp rămăsese.
N-aveam nici de hrană, nici ţol de-nvelit,
Şi nici o putere!... eram prăpădit!

Nu aşteptam altă din mila cerească
Decât a muri,
Când creştinul ista, Domnu-l odihnească!
Pe-un cal alb ca iarna în deal se ivi
Ş-aproape de mine calul îşi opri.

"Nu plânge, îmi zise, n-ai grijă, române,
Fă piept bărbătesc;
Na, să-ţi cumperi haine, şi casă, şi pâine..."
Şi de-atunci copiii-mi ce-l tot pomenesc,
Oameni buni! de atunce în tihnă trăiesc."

Şi, sărutând mortul, bătrânul moşneag
Oftă şi se duse cu-al său vechi toiag.
Iar poporu-n zgomot strigă, plin de jale:
“Dumnezeu să ierte păcatele sale!”

CUPRINS

*Ursiţii**

Ici în vale, la fântână,
Două fete spală lână...
(Cântecul lui Bujor)

Colo-n vale, la fântână,
Două fete spălau lână,
Spălau lână şi râdeau,
Iar din gură-aşa grăiau:

“Când a bate vânt de seară
Prin ogorul de secară,
De trei ori să descântăm
Ş-în fântână să cătăm.

Dacă-a fi să ni se prindă,
Om vedea ca-ntr-o oglindă

*Fetele românce întrebuinţează deosebite mijloace de a cunoaşte ursiţii ce vor avea. Unele descântă izvoarele, crezând că vor vedea în faţa apei chipurile bărbaţilor de care au să aibă parte; altele îşi leagă ochii în noaptea ajunului Bobotezei şi merg de pun mâna pe un par din gardul casei. Dacă se întâmplă ca acel par să fie drept şi curat, ursitul are să fie nalt şi binefăcut; iar dacă, din contra, parul e strâmb şi noduros, ursitul are să fie bătrân şi urât. Etc., etc.

De-om avea sorţi cu noroc
Şi ursiţi cu ochi de foc”.

Cum bătu vântul de seară
Prin ogorul de secară,
De trei ori au descântat,
În fântână au cătat,

Şi pe-a sa limpede faţă,
Ca prin vis de dimineaţă,
Au văzut ele, zâmbind,
Două chipuri strălucind.

Cele umbre bălăioare,
Cu guriţe zâmbitoare,
Pluteau lin, se legănau
Şi pe fete le-ngânau...

*

Iată că pe apă-n faţă,
Ca prin vis de dimineaţă,
Alte două s-au ivit,
Chipuri mândre la privit.

Iar aceste umbre nouă
Nu erau ca cele două,
Albe ca floarea de crin,
Blânde ca cerul senin,

Ci erau de vânt pişcate,
Cu păr negru, sprânceni late
Şi cu ochii şoimuleţi,
La ochire mult semeţi.

"Ian vezi, soro, ce minune!
(Zis-au fetele nebune)
Dorul nostru-i împlinit...
Mult e mândru la privit!

Vezi tu cele umbre mute?
Parcă vor să ne sărute.
Vezi cum braţele-şi întind?
Parcă vor să ne cuprind!"

N-au sfârşit bietele fete,
Şi pe frunte şi pe plete
Nu ştiu cine le-a furat
Câte-un dulce sărutat!

*

Cele fete, la fântână,
De-atunci nu mai spală lână;
Căci în codri şi la drum
Îşi petrec zilele-acum.

Acum ştiu ce fel s-aruncă
În duşmani glonţii din luncă,
Ş-ades ele au văzut
Ce-i fuga de arnăut,

Că de când pe frunţi, pe plete,
Au simţit mândrele fete
Câte-un dulce sărutat,
Ele-n codri au urmat

Doi voinici cu sprânceni late,
Cu feţe de vânt pişcate
Şi cu ochii şoimuleţi,
La ochire mult semeţi.

CUPRINS

*Strigoiul**

În prăpastia cea mare,
Unde vântul cu turbare
Suflă trist, înfricoşat,
Vezi o cruce dărâmată
Ce de vânt e clătinată,
Clătinată ne-ncetat?

Împrejur iarba nu creşte
Şi pe dânsa nu-şi opreşte
Nici o pasăre-al ei zbor;
Că sub dânsa-n orice vreme
Cu durere jalnic geme,
Geme-un glas îngrozitor.

*Această baladă am compus-o în tovărăşie cu Costache Negri, împărţindu-ne subiectul în două părţi; eu am lucrat partea I, şi Negri, partea II. Acea compunere a prietenului meu, plină de frumuseţi poetice, este una din cele mai nimerite scrieri ale sale.

Când e noapte fără stele,
Mii de flăcări albăstrele
Se văd tainic fluturând,
Şi prin ele crunt deodată
O fantasmă se arată,
Se arată blestemând.

Călător nenorocite,
Fugi de-acele căi pocite
De ţi-e calul de bun soi,
Că-n mormântul fără pace
Şi sub cruce-acolo zace,
Zace singur un strigoi!

*

Într-o noapte-ntunecată
Dulce şoaptă-namorată
Prin văzduh încet zbura.
Două umbre sta în vale,
Ce, cuprinse-n dulce jale,
Amor vecinic îşi jura.

Iar pe-o culme-n depărtare
Se vedea mişcând la zare
Un cal alb, copil de vânt;
Coamele-i erau zburlite,
Ş-a lui sprintene copite
Săpau urme pe pământ.

“Nu te duce, nu, bădiţă!
(Zicea blânda copiliţă

Cu ochi plânşi, cu glas pătruns)
Ah! te jur pe sfânta cruce!
Stai cu mine, nu te duce...”
Dar voinicul n-a răspuns;

Ci, strângând-o cu-nfocare,
După-o dulce sărutare,
Repede s-a depărtat
Şi, sărind cu veselie
Pe-al său cal de voinicie,
În văzduh s-a afundat.

*

Cine-aleargă pe câmpie
Ca un duh de vijelie
Într-al nopţii negru sân?
Cine fuge, cine trece
Pe la ceasul doisprezece?...
Un cal alb, cu-al său stăpân!

Vântul bate, vâjâieşte,
Falnic calul se izbeşte,
De se-ntrec ca doi voinici.
Dar prin neguri iată, iată
Că lucesc pe câmp deodată
Mii de focurele mici.

Ele zbor, se depărtează.
Zboară calul, le urmează,
Păşind iute către mal.

Stai, oprește!... de pe stâncă,
În prăpastia adâncă
Au picat stăpân și cal!

Și-de-atunci în fund s-aude
Gemete, blăstemuri crude
Care trec pe-al nopții vânt.
Și de-atunci ades s-arată
O fantasmă-nfricoșată
Care iese din mormânt!

1845, Mânjina

CUPRINS

Ceasul rău

Pe cel deal, pe coaste,
Trece-o mândră oaste,
Oaste de români!
Toți voinici de frunte
Care merg să-nfrunte
Oarde de păgâni.

Iar pe-o culme verde
Ce-ntre munți se pierde
Stau de mi-i privesc
Două surioare,
Albe lăcrimioare,
Care mi-i jelesc:

“Vezi tu, surioară,
Oastea se coboară
Colo pe costiş,
Vezi-o cum pătrunde
Pe rând şi s-ascunde
Colo-n stejăriş.

Vai! nu se mai vede!
Cine, cine-a crede
Grija ce duc eu,
Oastea că-i purtată
De bătrânul tată
Şi de dragul meu?

Ei se duc în vale
Unde ţara-n jale
Geme cu amar,
Căci au intrat iară
Sabie în ţară,
Paloş de tătar.

De pe munţi în poale,
Cu armele goale,
Ei mi se cobor,
Şi prin cea urdie,
Dragă, o să fie
Mare, mult omor!

Căci tata bătrânul
Nu cruţă păgânul

Când s-aruncă-n foc.
El e român tare,
Ca Ştefan cel Mare,
Şi om cu noroc.

Pentru el n-am teamă...
Dar îmi fac de seamă
Când stau de gândesc
La dragul Lisandru,
Că-i un copilandru,
Şi mult îl iubesc!

El n-a vânat încă
Decât şoimi de stâncă,
Cerbi cu coarne mari;
Ş-acu-ntâia oară
Face, surioară,
Goană de tătari.

Ş-aşa mult mi-e frică
Ş-inima-mi se strică
Când gândesc la el,
Că mult, mult îi place
Vitejii a face,
Scumpul tinerel!"

"Taci, biată copilă!
Nu-i plânge de milă
Iubitului tău,
Căci ferească sfântul

Să-ţi fie cuvântul
Zis într-un ceas rău!

Hai la mănăstire
Ca să dăm de ştire
Pustnicului sfânt
Să ardă tămâie
Ca să nu rămâie
Tătar pe pământ.”

Oastea-nvingătoare
A stins de la soare
Aprigul duşman:
Ea se-ntoarce-n munte
Având chiar în frunte
Vechiu-i căpitan.

Iar sărmana fată
În zadar, vai! cată
Pe iubitul său!
El în foc căzuse,
După ce făcuse
Vitejii de zmeu!...

Din bătrâni se spune
Că sunt ceasuri bune
Şi că rele sânt.
Vai de-acei ş-acele
Care-n ceasuri rele
Zic vre un cuvânt!

*Strunga**

CUPRINS

În pădurea de la Strungă
Sunt de cei cu puşca lungă
Care dau chiorâş la pungă!

Sunt de cei ce-mpuşcă-n lună,
Care noaptea-n frunze sună,
Feciori de lele nebună!

Fă-te-n laturi, măi creştine,
Dacă vrei să mergi cu bine,
Să rămâi cu viaţă-n tine!

În potica fără soare
Ei te-aşteaptă la strâmtoare
Să te prade, să te-omoare!...

În dumbrava cea vecină,
Unde buhna greu suspină,
Vezi cea zare de lumină?

Opt voinici cu spete late
Şi cu mâneci suflecate,
Stau cu puştile-ncărcate.

*Pădurea Strungăi a fost mult timp locaşul cetelor de hoţi, încât acest nume a rămas vestit în Moldova, precum Pădurea Neagră în Germania şi pădurea Bondi în Francia.

Trei sărută crucea sfântă,
Trei se luptă greu la trântă,
Unul drege, unul cântă:

“Oliolio, ciocoi bogate!
Ici de-ai trece, din păcate,
Să-ţi arunc doi glonţi în spate.

Oliolio, mândră fetică!
De-ai veni cole-n potică
Să te fac mai frumuşică.

Că mi-i puşca hultuită.
Şi mi-i ghioaga ţintuită,
Şi mi-i inima-ncolţită.

Oliolio, măi Taie-Babă!*
Căci nu şuieri mai degrabă,
Să sărim, voinici, la treabă!

Puşculiţa-mi rugineşte,
Ţinta-n ghioagă se toceşte,
Murgul sare, nechezeşte!...

În pădurea de la Strungă
Ce slujeşte puşca lungă
Fără luptă, fără pungă?”

---

*Taie-Babă: poreclă haiducească.

Cântec haiducesc

CUPRINS

Iarna vine, iarna trece
Şi pădurea s-a rărit!
Ziua-i viscol, noaptea-i rece,
Greul vieţii a sosit!

Cât mi-a fi iarna de mare,
Ce-o să facem, vai de noi!
Fără codru, fără soare,
Făr' de bani, făr' de ciocoi?

Sai pe creanga cea uscată,
Dragă corbi, corbişor.
Vezi, în calea depărtată
Nu-i zări vrun călător?

Călător cu punga plină
Şi cu şal la cap legat,
Să-mi mai cerc astă rugină
Şi să-mi fac bani de iernat.

Daleu! codre, frăţioare,
Ce-ţi făcuşi frunzişul des,
Unde-n pândă, la răcoare,
Stam sunând din frunze-ades?

Vara trece, iarna vine,
Şi tu, codre, te-ai uscat!

Trece vara, şi ca tine
Florile mi-am scuturat!

Ne-au ajuns vremea de muncă,
De scos arma de la brâu,
De lăsat potica-n luncă
Şi de dat capul sub frâu!

Daleu! dragă primăvară,
De-ai veni când aş vrea eu,
Să mai ies voinic prin ţară,
Să fiu iar la largul meu!

Să-mi pun cuşma pe-o ureche
Şi să-mi las pletele-n vânt,
Şi-n potica mea cea veche
Să mă-ntind iar la pământ.

Să simt iar durda pe spate
Şi să-mi văd ici că lucesc
Cinci pistoale ferecate,
Cu hamgerul haiducesc.

Şi pe coarda-i cea pletoasă
Să-mi dezmierd murgul voinic,
Şi pe zarea luminoasă
El să zboare, eu să-i zic:

“Fugi ca vântul, fugi ca gândul,
Măi, voinice năzdrăvan!

Căci acum ne-a venit rândul,
A sosit vremea de an,

Să ţinem codrii şi valea
Noi, vitejii amândoi.
La neferi să-nchidem calea,
Să dăm groaza prin ciocoi”.

CUPRINS

*Făt-Logofăt**

“O! Făt-Logofete,
Cu netede plete,
Cu părul de aur!
Stai, te odihneşte,
Că-n deal te pândeşte
Un negru balaur.”

“Frumoasă fetiţă,
Cu lungă cosiţă,
Cu mândru colan!
De dânsul n-am teamă,
Căci am pe-a lui seamă
Al meu buzdugan.”

“O! tânăr semeţe,
Cu blânde mândreţe,
Cu ochii de foc!

*Făt-Logofăt este eroul poveştilor poporale; el se luptă cu zmeii şi-i frumos ca soarele, având ca şi el plete de aur.

Balauru-i mare
Şi milă nu are...
Stai, ah! stai pe loc.”

“Luceafăr din stele,
Cu dulci porumbele
Pe faţă de crin!
Toţi zmeii din lume
Se-nchin l-al meu nume,
Tremur şi se-nchin.”

“Viteze vestite,
Cu arme-aurite,
Cu dulce cuvânt!
El peste munţi calcă
Şi-n cer are-o falcă,
Ş-una pe pământ.”

“Păsărea de munte
Cu salbă pe frunte,
Cu salbă de flori!
Murgul meu, când sare,
Trece peste mare
Şi zboară prin nori.”

“O! Făt-Logofete,
Cu netede plete,
Cu glasul ceresc!
Nu te du de-aice,
Nu te du, voinice,
Că eu te iubesc!”

"Frumoasă fetiţă,
Cu lungă cosiţă,
Cu sân fecioresc!
Pentru-a ta iubire
Falã sau peire
Vreau să dobândesc!"

CUPRINS

*Hora**

Iată! hora se porneşte
Sub stejar, la rădăcină.
Iată! hora se-nvârteşte...
Vină, puico, vină.

Lângă mine vin', drăguţă,
Să te pot strânge de mână
Ca ieri seara, la fântână;
Mario, Măriuţă!

Duh-de-Spaimă! Piei-Nălucă!**
Sună bine-n cobză, sună,
Să nu-ţi fac spetele strună
Şi chica măciucă.

* Hora este chiar jocul cel vechi al romanilor şi care era cunoscut sub numele de *chorus*. În timpul horei este obicei ca unul din dănţuitori să cânte din gură şi să deie astfel tonul danţului.
** Porecle date ţiganilor lăutari.

Tu, Fes-Roş cu giubea lungă!
Din arcuş trage mai tare,
Căci în gard am un par mare
Şi mulţi bani în pungă!

Tot aşa pân-în deseară!
Mult frumoasă-mi e puicuţa,
Ca o zi de primăvară,
Maria, Măriuţa!

Tot aşa, tot voiniceşte!
Nu mă daţi, măi, de ruşine,
Căci guriţa ce-mi zâmbeşte
Vâră dracu-n mine.

Mi-am pus flori la pălărie,
Mi-am pus flori, mi-am pus mărgele,
Să se uite cu mândrie
Puicuţa la ele.

Am cămaşă cu altiţă,
Tot de fir şi de mătasă,
Am pe spate-o durduliţă...
De nime nu-mi pasă!

Nici de vornic, nici de dracul,
Nici de vrajă ciocoiască,
Nici de turc, nici de cazacul...
Ţara să trăiască!

Bateţi toţi într-o lovire
Să vuiască-n fund pământul;
Lumea-ntreagă să se mire,
Şi Dumnezeu sfântul!

Sunt sătul de biruri grele
Şi de plug, şi de lopată,
De ciocoi, de zapciele
Şi de sapă lată.

Astăzi horele sunt pline!
Crape-mi sura opincuţă,
Şi să mor în joc cu tine,
Mario, Măriuţă!

CUPRINS

*Zburătorul**

“Dragă, dragă surioară,
Nu ştii cântecul ce spune
Că prin frunzi când se strecoară
Raza zilei ce apune,
Zburătorul se aruncă
La copila care vine
Să culeagă fragi în luncă,
Purtând flori la sân ca tine?

---

*Zburătorul este un geniu nevăzut, care pândeşte fetele în lunci şi le sărută pe furiş.

Fragii el din poală-i fură
Cu-a sa mână nevăzută,
Şi pe frunte şi pe gură
El o muşcă ş-o sărută.
Soro, buza-ţi e muşcată!
Fragii, poţi să le duci dorul.
Spune,-n lunca-ntunecată
Nu-ntâlnişi pe Zburătorul?"

"Dragă surioară, dragă,
Cântecul mai spune încă
De-acel duh c-ades se leagă,
Când e umbra mai adâncă,
De copila mândră, albă,
Ce culege viorele,
Purtând pe ea scumpă salbă,
Scumpă salbă de mărgele.

Salba el râzând i-o strică
Cu-o plăcută dezmierdare
Şi de fieşce mărgică
Lasă-o dulce sărutare.
Pe sân, dragă, eşti muşcată!
Salba, poţi ca să-i duci dorul.
Spune,-n lunca-ntunecată
Nu-ntâlnişi pe Zburătorul?"

Astfel vesel pe-o cărare
Glumeau gingaşele fete.
Iar în luncă stau la zare

Doi voinici cu negre plete
Şi, cântând în poieniţă,
Aninau cu veselie
Unu-o salbă-n chingulită,
Altul flori la pălărie.

1845, Bucureşti

CUPRINS

Tătarul

Cântec vechi

Măi tătare, ţine-ţi calul,
Măi tătare, strânge-i frâul,
Măi tătare, lasă malul,
Nu cerca a trece râul,
Că, pe crucea sfintei lege!
De voi doi, peste hotare,
Nimic, zău, nu s-a alege,
Măi tătare, măi tătare!

Măi tătare, dă-ne pace,
Măi tătare, stai, nu trece,
Măi tătare, nu mă face
Să-ţi fărâm capul în zece!
Că de sus, de pe movilă,
De-oi zvârli ghioaga cea mare,
Zău, ţi-oi plânge chiar de milă,
Măi tătare, măi tătare!

Măi tătare, unde-ţi e pala?
Măi tătare, unde-ţi e calul?
Măi tătare, unde-ţi e fala?...

Nu spusei să nu treci malul?
Nu ştiai tu, măi vecine,
Ce-i românul în turbare?

Corbii muşcă acum din tine,
Măi tătare, măi tătare!

CUPRINS

*Cinel-cinel**

Păstorul zise: "Cinel-cinel,
Copilei june de lângă el.
Două steluţe cu raze line
Lasat-au cerul plin de lumine
Şi pe-a ta frunte ele-au căzut.
Ghici, drăguliţă, că le sărut."

Nu ghici-ndată
Gingaşa fată
Şi pe ochi dulce fu sărutată.

Păstorul zise încă: "Cinel,
Copilei blânde de lângă el.
O vezi închisă, rumenă floare,
Cum se deschide, vezi lăcrimioare,

*Flăcăii şi fetele de la ţară petrec serile iernii la şezătoare, propuinându-şi cimilituri, dintre care unele sunt foarte poetice.

Şi pe-a ta faţă ea s-a născut.
Ghici, drăguliţă, că o sărut".

Nu ghici-ndată
Vesela fată
Şi pe guriţă fu sărutată.

Păstorul zise iară: "Cinel,
Copilei mândre de lângă el.
Albe, rotunde, două-aripioare
Ne-ncetat saltă, la cer să zboare,
Şi tu-n robie le-ai tot ţinut.
Ghici, drăguliţă, că le sărut".

Nu ghici-ndată
Rumena fată
Şi pe sân fraged fu sărutată.

CUPRINS

Mândruliţă de la munte

Mândruliţă de la munte,
Ce nu treci cole, pe punte,
Să te strâng la pieptul meu?
Că te-aş face, zău, puicuţă,
Să urăşti a ta căsuţă
Şi să uiţi pe Dumnezeu.

De-a tot toarce nu-ţi e lene?
Lasă-ţi furca-n buruiene
Şi-mi sai iute cel pârău,

Să culegem împreună,
Tu, fragi roşi de prin păşună,
Eu, crini albi pe sânul tău.

Ici, în lunca înverzită,
Este-o iarbă înflorită
Ce se-ngână c-un izvor.
Vină-n iarbă, mândruliţă,
Eu să-ţi cânt doina, doiniţă,
Tu să plângi de dulce dor!

CUPRINS

Dorul româncei

De-ar vrea bunul Dumnezeu
Să-mi asculte dorul meu!
De-aş avea un copilaş,
Dragul mamei îngeraş!

Cât e ziuă, cât e noapte,
I-aş şopti cu blânde şoapte.
Cât e noapte, cât e zi,
Tot la sânu-mi l-aş păzi!

L-aş păzi, l-aş dezmierda,
Mii de sărutări i-aş da,
Şi i-aş zice-ncetişor:
Nani, nani, puişor!*

*Femeile românce au obicei a legăna şi adormi copiii lor cu cântece dulci şi melodioase, în care cuvântul *nani, nani* răsună ades ca o duioasă dezmierdare.

De-ar fi cerul cu priinţă,
Să-mplinească-a mea dorinţă!
De mi-ar da un băieţel,
Dragul mamei voinicel!

N-ar fi prunc mai fericit
Şi pe lume mai iubit!
Alt copil n-ar fi ca el,
Mititel şi frumuşel!

Obrăjelu-i ca de spume
N-ar avea seamăn pe lume!
N-ar fi ochii nimărui
Dulci ca ochişorii lui!

Iar eu, mândră măiculiţă,
Pe-ai săi ochi, pe-a sa guriţă
Ne-ncetat i-aş săruta,
Săruta şi i-aş cânta.

Şi i-aş face-o descântare
Să ajungă-un viteaz mare,
Un viteaz ce-ar străluci,
Cum n-a fost, nici n-ar mai fi!

Şi l-aş pune să se culce
Pe-al meu sân, legănat dulce,
Şi i-aş zice-ncetişor:
Nani, nani, puişor!

Cântec ostăşesc

CUPRINS

Român verde ca stejarul,
Râd de duşmani şi de moarte!
Să-mi trăiască armăsarul
Şi prin glonţi să mă tot poarte!

Sai, voinice, şi nechează
Ager, falnic ca un zmeu,
Căci am inimă vitează
Şi credinţă-n Dumnezeu!

Cât mi-a sta mâna voinică
Pe-a mea pală ostăşească,
N-aibă grijă de nimică
Ţara mea cea românească!

Sai, voinice, şi nechează
Ager, falnic ca un zmeu,
Căci am inimă vitează
Şi credinţă-n Dumnezeu!

Cu-al meu suflet, cu-a mea pală,
Cu-al meu şoim albit de spume,
În duşmani vom da năvală,
De s-a duce vestea-n lume!

Sai, voinice, şi nechează
Ager, falnic ca un zmeu,
Căci am inimă vitează
Şi credinţă-n Dumnezeu!

Dorul

CUPRINS

Cântec de lume

Ah! Mi-e dor, mi-e dor de tine,
Îngeraş cu dulci lumine!
Ah! mi-e dor şi plâng de jale
Tot privind în a ta cale.

Zi şi noapte cu durere
Duios sufletu-mi te cere
Şi cu dulci, cu blânde şoapte,
Te chem vecinic zi şi noapte!

Scump odor, dulce iubită,
Unde-i faţa ta slăvită?
Unde-i glasu-ţi ce pătrunde?
Unde eşti, draga mea, unde?

De-ar fi cerul cu iubire,
Mi-ar aduce-a ta zâmbire.
De-ar fi cerul cu-ndurare,
Mi-ar aduce-o sărutare.

Dar, vai mie! vremea zboară,
Zile, veacuri se strecoară,
Ş-ai mei ochi nu văd lumină
Şi durerea-mi nu s-alină!

Dorul arde ca un soare
A juniei dulce floare!
Dorul stinge, vestejeşte
Inima care iubeşte!

CUPRINS

Doina iubirii

Trece vara cea-nflorită,
Trece vara cea iubită,

Şi cu dânsa-n altă lume
Se duc florile din lume,

Se duc toate-n pribegie...
Rămâne ţara pustie!

Numai două nu se duc,
Nici se duc, nici se usuc.

Una-i floare de zăpadă,
Una-i floare de livadă,

Una-i floarea crinilor,
Un-a trandafirilor;

Ş-amândouă-s răsădite,
Ş-amândouă-s înflorite,

Una-n câmpul raiului,
Alta-n cuibul graiului!

Mândruliţo, draga mea,
A căzut din cer o stea

Şi mi-a zis într-un ceas rău
C-am să mor de dorul tău!

Şi mi-a zis într-un ceas blând
Că de-i face pe-al meu gând,

Să mă laşi a săruta
Două flori pe faţa ta,

Una-n câmpul raiului,
Alta-n cuibul graiului,

De murit, eu noi muri,
Ci cu tine m-oi iubi

Cât or creşte flori în lume
Şi s-or duce-n ceea lume!

Din ciclul
LĂCRIMIOARE

Steluţa

CUPRINS

Dedicaţie E.N.

Tu, care eşti pierdută în neagra vecinicie,
Stea dulce şi iubită a sufletului meu!
Şi care-odinioară luceai atât de vie
Pe când eram în lume tu singură şi eu!

O! blândă, mult duioasă şi tainică lumină!
În veci printre steluţe te cată al meu dor,
Ş-adeseori la tine, când noaptea e senină,
Pe plaiul nemuririi se nalţă c-un lung zbor.

Trecut-au ani de lacrimi, şi mulţi vor trece încă
Din ora de urgie în care te-am pierdut!
Şi doru-mi nu s-alină, şi jalea mea adâncă
Ca trista vecinicie e fără de trecut!

Plăceri ale iubirii, plăceri încântătoare!
Simţiri! măreţe visuri de falnic viitor!
V-aţi stins într-o clipală ca stele trecătoare
Ce las-un întuneric adânc în urma lor.

V-aţi stins! şi de atunce în cruda-mi rătăcire
N-am altă mângâiere mai vie pe pământ
Decât să-nalţ la tine duioasa mea gândire,
Steluţă zâmbitoare dincolo de mormânt!

Căci mult, ah! mult în viaţă eu te-am iubit pe tine,
O, dulce dezmierdare a sufletului meu!

Şi multă fericire ai revărsat în mine
Pe când eram în lume tu singură şi eu!

Frumoasă îngerelă cu albe aripioare!
Precum un vis de aur în viaţă-mi ai lucit,
Şi-n ceruri cu grăbire, ca un parfum de floare,
Te-ai dus, lăsându-mi numai un suvenir iubit.

Un suvenir, comoară de visuri fericite,
De scumpe, şi fierbinte, şi dulce sărutări,
De zile luminoase şi îndumnezeite,
De nopţi veneţiane şi pline de-ncântări.

Un suvenir poetic, coroana vieţii mele,
Ce mângâie şi-nvie duioasă-inima mea,
Şi care se uneşte cu harpele din stele
Când mă închin la tine, o! dragă, lină stea!

Tu dar ce prin iubire, la a iubirii soare,
Ai deşteptat în mine poetice simţiri,
Primeşte-n altă lume aceste lăcrimioare
Ca un răsunet dulce de-a noastre dulci iubiri!

CUPRINS

Lăcrimioare

Multe flori lucesc în lume,
Multe flori mirositoare!
Dar ca voi, mici lăcrimioare,
N-are-n lume nici o floare
Miros dulce, dulce nume!

Voi sunteţi lacrimi de îngeri
Pe pământ din cer picate,
Când prin stele legănate
A lor suflete curate
Zbor vărsând duioase plângeri.

Sunteţi fragede şi albe
Ca iubita vieţii mele!
Cu voi, scumpe strugurele,
Albe mărgăritărele,
Primăvara-şi face salbe.

Dar deodată vântul rece
Fără vreme vă coseşte!
Astfel soarta crunt răpeşte
Tot ce-n lume ne zâmbeşte...
Floarea piere, viaţa trece!

CUPRINS

8 Mart

Întinde cu mândrie aripile-ţi uşoare,
O! sufletul meu vesel, o! suflet fericit!
Înalţă-te în ceruri şi zbori cântând la soare,
Căci soarele iubirii în cer a răsărit
Şi-n cale-mi s-a oprit!

Veniţi, năluciri scumpe, dorinţi, visuri măreţe,
Ca păsări călătoare la cuibul înflorit.
Veniţi de-ngânaţi vesel a mele tinereţe,

Căci steaua fericirii în ochii-mi a lucit...
Iubesc şi sunt iubit!

*

Sunt ore fericite, sunt tainice plăceri
Ce-n cumpăna vieţii plătesc ani de dureri!
Atunce falnic omul ridică a sa frunte
Şi-n ceruri cu mândrie aţintă ochiul său.
Fiinţa lui se-nalţă ca vulturul de munte,
Iubirea lui îl schimbă şi-l face Dumnezeu!
Atunci mai dulce steaua luceşte-n miez de noapte,
Şi-n zori seninul pare mai vesel, mai curat;
Ş-a zilei mii de glasuri, ş-a nopţii mii de şoapte
Îl proclamează-n falǎ a lumii împărat!

Sunt urme preţioase, sunt scumpe suvenire,
Ce-n suflet tipărite, ca el au nemurire!
Zadarnic timpul trece c-un zbor neobosit,
În sânul omenirii vărsând a iernii gheaţă;
Lumina lor iubită luceşte lin în viaţă
Precum un soare dulce în veci neasfinţit!
Aşa nu te vei stinge din minte-mi niciodată,
O! suvenir puternic de dragoste-nfocată!
O! timp ferice-n care minunea ce iubesc
M-a deşteptat în raiuri cu glasu-i îngeresc!

*

Era blânda oră a blândelor şoapte,
Când nu mai e ziuă şi nu-i încă noapte.

Pământul şi cerul, ca doi frăţiori,
Îşi dau sărutare prin stele şi flori,

Şi-n aer parfumul al florilor dalbe
Plutea cu lucirea steluţelor albe,

Şi-n toată natura cuprinsă de dor
Plutea o şoptire de dulce amor!

Din marginea lumii a nopţii regină
Vărsa-n calea noastră duioasa-i lumină,

Şi-n lunca pătrunsă de razele ei
Zburau caii noştri cu aripi de zmei.

Mergeam noi în cale ca umbre tăcute,
Pe-un covor de frunze, pe cărări pierdute,

Şi-n tăcerea nopţii ce ne-nconjura,
Sufletele noastre ca şi noi zbura,

Zbura ca doi îngeri din stele în stele,
Dându-şi sărutare tainic între ele...

Deodată fugarii cu ochii de foc
La capătul luncii s-opriră pe loc.

Iar dulcele înger, pătruns de simţire,
Îmi zise atunce, cu-o dulce zâmbire:

"Acum este ora când geniul sfânt
Aude şi vede minuni pe pământ.

E ora ferice de sfântă uimire
Ce-n suflet revarsă fiori de iubire.

Spune-mi dar acuma, tu, ce eşti poet,
Ce poezii cântă inima-ţi încet?"

"Dacă vrei să afli taina ce mă-ncântă,
Iată poezia ce inima-mi cântă:

De este vreo fiinţă, de este vreun nume
La care să se-nchine un suflet omenesc,
Cu tot ce e mai nobil, mai iubitor pe lume,
Cu tot ce-n omenire e mai dumnezeiesc,

Tu eşti acea fiinţă, tu, gingaşă lumină,
Aprinsă-n a mea cale de însuşi Dumnezeu!
Şi sufletul meu vesel la tine se închină,
O! scumpa mea Elena! o! drag îngerul meu!

Când soarta vru să intru în rai de fericire,
Când ochii mei pe tine zâmbind te-au întâlnit,
Un fulger, o scânteie de vecinică iubire,
Din ochii tăi pornită, în sânu-mi au lucit.

Ş-atunci în altă lume am re-nviat deodată,
Ş-un soare mai ferbinte în ceru-mi s-a aprins,

Ş-o lume fără margini, frumoasă, desfătată,
Ca o câmpie verde sub mine s-a întins.

Atunci natura-ntreagă, zâmbindu-mi cu plăcere,
Îşi puse pentru mine coroana sa de flori;
Şi glasul maicii mele, curmând a mea durere,
Veni să mă dezmierde din cerul fără nori.

Căci faţa ta iubită mi s-arăta oriunde,
În vis, în flori, în stele, în dulcele senin;
Şi inima-mi, cuprinsă de dorul ce pătrunde,
Şoptea cu tine astfel prin tainicu-i suspin:

“Ferice de acela a căruia privire,
Trezind în al tău suflet un fraged, dulce dor,
Ar face ca să nască pe gură-ţi o zâmbire
Ca zori misterioase de vesel viitor!

Ferice care, vrednic de-o soartă neaşteptată,
Ar face pentru dânsul, în ceas dumnezeiesc,
A ta inimă scumpă de dragoste să bată
Şi glasu-ţi cu-nfocare să-i zică: te iubesc!”

1845, Blânzi

CUPRINS

De crezi în poezie...

De crezi în poezie,
În sfânta armonie
Din boltele cereşti,

Când noaptea-nseninată
Luceşte-ncoronată
De stele ce iubeşti;

De crezi în tinereţe,
În gingaşa frumseţe
Ce-aprinde dulce dor,
Şi-n tainica uimire
Ce-nsuflă-a ta privire,
O! scumpul meu odor!

De crezi în al tău frate,
În suflete curate,
În cer, în Dumnezeu...
Precum eu cred în tine
Ca în cerescul bine,
Crede-n amorul meu.

1845, Blânzi

CUPRINS

Adio

De-aş trăi cât lumea-ntreagă,
Gândul meu la tine, dragă,
Vecinic, vecinic va zbura,
Ş-orice e mai sfânt în mine,
Dulce înger! pentru tine,
Pentru tine-l voi păstra.

Cea mai blândă-a mea gândire,
Cea mai gingaşă simţire,
Cel mai falnic dor al meu
Ţie numai, numai ţie
Le închin pentru vecie
Ca la însuşi Dumnezeu!

Tu, fiinţă de slăvire!
C-un cuvânt, cu o zâmbire,
Cu un dulce sărutat!
Mi-ai dat suflet, mi-ai dat viaţă,
Şi a raiului dulceaţă
Tu în sânu-mi ai vărsat!

Tu mi-ai dat cu-a ta iubire
Acea naltă fericire,
Acel simţ dumnezeiesc
Ce puternic ne supune
Şi ne-nalţă de ne pune
Sus, pe tronul îngeresc!

Tu, Eleno!... dar, vai mie!
Într-o noapte de urgie
Cerul crud ne-a despărţit!
Tu te-ai dus, te-ai dus, iubită...
Fericirea-mi nesfârşită
Într-o clipă s-a sfârşit!

Aşa-i soarta! aşa-n lume
Tot ce poartă-un dulce nume,

Tot ce-i falnic şi frumos
Curând trece, curând moare,
Ca un cântec, ca o floare,
Ca un fulger luminos!

Steaua vine, steaua piere!
Astfel dulcea-mi mângâiere
A pierit de pe pământ;
A pierit, s-a dus cu tine
În locaşul de lumine...
Şi eu plâng pe-al tău mormânt!

Singur, singur cu-a mea jale,
Rătăcit pe-a vieţii cale,
Ca un orb nenorocit,
Viaţa-mi scade, jalea-mi creşte,
Ş-al meu dor în veci s-opreşte
Pe mormântul tău iubit!

Adio! pe-aceste maluri
De-ale Bosforului valuri
Îngânate lin, uşor,
Te las, înger de iubire!
Cu a vieţii-mi fericire,
Cu-al meu suflet plin de dor!

Constantinopol, mai 1849

Pe mare

CUPRINS

Ah! viaţa pentru mine,
Scump înger! fără tine
Nu are nici un bine,
Nu are nici un dar.
În cer fie lumină,
Sau nori, sau noapte lină,
Sufletul meu suspină,
Suspină cu amar!

Oricare nălucire
L-a omului simţire
Aduce-nsufleţire
Cu glasu-i încântat,
Se pierde-n neagra ceaţă
Ce-ntunecă-a mea viaţă
Şi glasu-i se îngheaţă
De mine depărtat.

Acum cerul zâmbeşte,
Natura-ntinereşte
Şi tot care trăieşte
Se simte fericit;
Dar mie ceru-mi pare
Cuprins de-ntunecare;
Văd lumea-n întristare
Ca sufletu-mi cernit!

Zadarnic cat plăcere,
Zadarnic mângâiere,
S-alin a mea durere,
Să curm al meu suspin.
Trecuta fericire
Izvor e de jelire,
Şi dulcea-i suvenire
Hrăneşte jalea-n sân!

O, valuri mari de spume!
Purtaţi-mă prin lume
Ca frunza fără nume
Ce o plutiţi uşor,
Şi m-aruncaţi din mare
Pierdut, fără suflare,
Pe malul cu uitare
Adâncului Bosfor!

Pe Marea Neagră, mai 1847

CUPRINS

Ursita mea

Într-un castel, departe,
Din ceruri avui parte
Să văd un îngerel.

Mult trist era castelul!
Mult vesel îngerelul,
Mult gingaş, tinerel!

Avea cereşti blândeţe,
Pe frunte-i dulci albeţe,
În ochii-i dulce foc,

Ş-o tainică zâmbire,
Ş-un suflet cu iubire,
Ş-o soartă cu noroc.

Eram eu încă june...
Acea scumpă minune
Era ursita mea!

Aşa avui eu parte
Într-un castel, departe,
A mă-ntâlni cu ea.

*

Într-un palat, pe mare,
Într-un oraş, ce pare
Din valuri răsărit,

Departe de-a mea ţară,
În urmă văzui iară
Ursita ce-am iubit.

Ş-acolo, fără frică,
Pe Mare-Adriatică
Gondola ne-a primblat,

Şi-n leagăn de iubire,
Pierdut în fericire,
Tot sufletul i-am dat!

Pe soare şi pe lună.
Cu mine împreună
A fost ursita mea...

Aşa avui eu parte,
Într-un palat, departe,
A mă iubi cu ea!

*

Iubitu-ne-am în lume,
Plutind pe-a mării spume,
Călcând pe verde plai,

Şi, lumii dând uitare,
Cu-o lungă sărutare,
Trecut-am lin prin rai,

Dar într-o noapte lină
O palidă lumină
Se stinse în eter,

Şi îngeru-mi cu jale,
Zburând pe-a stelei cale,
Se-ntoarse iar în cer.

Eram atunci pe mare...
În dulcea-i legănare
Muri ursita mea!

Aşa avui eu parte
A sta în veci departe
Ş-a plânge după ea!

1859, Malta

CUPRINS

La Veneţia mult duioasă

La Veneţia mult duioasă
Duios zboară gândul meu,
Când, în noaptea-ntunecoasă,
Pe simţirea-mi dureroasă
Se abate dorul greu.

Astfel pasărea rănită
De un şarpe otrăvit
Zboară, zboară obosită
Şi s-abate amorţită
Lângă cuibu-i înflorit.

O! Veneţio mult măreaţă!
Cine a putut gusta
A iubirilor dulceaţă
În poetica ta viaţă
Vecinic nu te va uita!

Te iubesc în a ta jale,
În veşmântul tău cernit,
Şi în gondolele tale
Ce se pierd printre canale
Ca un vis neisprăvit.

Te iubesc cu dor fierbinte
În frumosul tău trecut
Şi-n aducerea-aminte
Ale dragostelor sfinte
Ş-a fiinţei ce-am pierdut!

Din ciclul MĂRGĂRITĂRELE*

1852—1862

Lacrimile izvorâte dintr-un suflet simţitor,
Precum roua dimineţii, se înalţă tainic nor

Şi se duc de se revarsă pe al Domnului altar
În odoare preţioase, în ceresc mărgăritar.

---

*Românii de peste Milcov numesc mărgăritărele albele fiice ale primăverii, care în Moldova poartă numele de lăcrimioare.

*Deşteptarea României**

CUPRINS

1848

Voi ce staţi în adormire, voi ce staţi în nemişcare,
N-auziţi prin somnul vostru acel glas triumfător,
Ce se-nalţă pân' la ceruri din a lumii deşteptare,
Ca o lungă salutare
Cătr-un falnic viitor?

Nu simţiţi inima voastră că tresare şi se bate?
Nu simţiţi în pieptul vostru un dor sfânt şi românesc
La cel glas de înviere, la cel glas de libertate
Ce pătrunde şi răzbate
Orice suflet omenesc?

Iată! lumea se deşteaptă din adânca-i letargie!
Ea păşeşte cu pas mare cătr-un ţel de mult dorit.
Ah! treziţi-vă ca dânsa, fraţii mei de Românie!
Sculaţi toţi cu bărbăţie,
Ziua vieţii a sosit!

Libertatea-n faţa lumii a aprins un mândru soare,
Ş-acum neamurile toate către dânsul aţintesc
Ca un cârd de vulturi ageri ce cu-aripi mântuitoare
Se cerc vesel ca să zboare
Către soarele ceresc!

---

*Această poezie nu a fost publicată în ediţia I-a a ***Doinelor***, fiindcă volumul, tipărit în Paris, avea a trece prin Austria pentru ca să intre în România.

Numai tu, popor române, să zaci vecinic în orbire?
Numai tu să fii nevrednic de-acest timp reformator?
Numai tu să nu iei parte la obşteasca înfrăţire,
La obşteasca fericire,
La obştescul viitor?

Până când să creadă lumea, o! copii de Românie!
C-orice dor de libertate a pierit, s-a stins din voi?
Până când să ne tot plece cruda, oarba tiranie
Şi la caru-i de trufie
Să ne-njuge ea pe noi?

Până când în ţara noastră tot străinul să domnească?
Nu sunteţi sătui de rele, n-aţi avut destui stăpâni?
La arme, viteji, la arme! faceţi lumea să privească
Pe câmpia românească
Cete mândre de români!

Sculaţi, fraţi de-acelaşi nume, iată timpul de frăţie!
Peste Molna, peste Milcov, peste Prut, peste Carpaţi
Aruncaţi braţele voastre cu-o puternică mândrie
Şi de-acum pe vecinicie
Cu toţi mâinile vă daţi!

Hai, copii de-acelaşi sânge! hai cu toţi într-o unire
Libertate-acum sau moarte să cătăm, să dobândim.
Pas, români! lumea ne vede... Pentru-a Patriei iubire,
Pentru-a mamei dezrobire
Viaţa noastră să jertfim!

Fericit acel ce calcă tirania sub picioare!
Care vede-n a lui ţară libertatea re-nviind,
Fericit, măreţ acela care sub un falnic soare
Pentru Patria sa moare,
Nemurire moştenind.

CUPRINS

Sentinela română

Poem istoric

Românul nu piere.

I

Din vârful Carpaţilor,
Din desimea brazilor,
Repezit-am ochii mei
Ca doi vulturi sprintenei
Pe cea vale adâncită
Şi cu flori acoperită,
Ce se-ntinde ca o ceaţă
Pân' în Dunărea măreaţă
Şi de-acolo-n depărtare
Pân' în Nistru, pân' în Mare.
Iar pe cel amar pustiu
Cu văzutul ce-ntâlnii?
Întâlnii viteaz oştean,
Purtând semne de roman,
Falnic, tare ca un leu
Şi cu chip frumos de zeu.
Braţu-i stâng era-ncordat

Sub un scut de fier săpat
Ce ca soarele sorea
Şi pe care se zărea
O lupoaică argintie
Ce părea a fi chiar vie,
Şi sub fiară doi copii
Ce păreau a fi chiar vii.
Mâna-i dreaptă ţinea pală;
Iar pe cap purta cu fală
Coif de aur lucitor,
Ca un zeu nemuritor.
Cel viteaz era călare
Pe-un cal alb în nemişcare,
Şi, ca dânsul, neclintit
Sta, privind spre răsărit.
Numai ochii săi mişca,
Vultureşte-i alerga,
Pe cea zare cenuşie,
Lungă, tainică, pustie,
Unde, ca prin vis trecând
S-auzea din când în când
Vuiet surd, grozave şoapte
Ce veneau din miazănoapte,
Zgomot lung, înăduşit
Ce venea din răsărit.

Iarba nu se clătina,
Frunza nu se legăna.
Pasărea la munţi zbura,
Fiara-n codri tremura,
Căci prin lumea spăimântată,

În uimire cufundată,
Treceau reci fiori de moarte,
Presimţiri de rele soarte!
Iar pe cer un vultur mare,
Făcând cercuri de zburare,
Se vedea plutind cu falǎ,
Şi-n rotirea-i triumfalǎ
Ţinea ochiul său măreţ
Pe viteazul călăreţ.

— Cine eşti? de unde eşti?
Pe la noi ce rătăceşti? —
— Sunt roman şi sunt oştean
De-a-mpăratului Traian!
Maica Roma cea bătrână
Mi-a pus arma asta-n mână
Şi mi-a zis cu glasul său:
Fiiul meu, alesul meu!
Tu, din toţi ai mei copii
Cel mai tare-n vitejii!
Mergi în Dacia, grăbeşte,
Pe barbari de-i risipeşte,
Ş-apoi vecinic priveghează,
Sentinelă mult vetează,
Şi te-aţine la hotare
Că s-aud în depărtare
Răsunând duşmane pasuri,
Meninţând barbare glasuri...

Venit-am şi am învins!
Pe barbari pe toţi i-am stins,

Şi pe ţărmurile lor
Acum, domn stăpânitor,
Aştept oardele avane,
Aştept limbile duşmane
Care vin din răsărit
Ca potop nemărginit
Să cuprindă, să înece
Tot pământul unde-or trece!
— O! viteze neferice,
Ai să pieri în câmpi aice!

— Eu să pier, eu?... niciodată!
Vie-o lume încruntată.
Vie valuri mari de foc...
Nici că m-or clinti din loc.
Tot ce-i verde s-a usca,
Râurile vor seca,
Şi pustiul tot mereu
S-a lăţi-mprejurul meu,
Dar eu vecinic în picioare
Printre valuri arzătoare
Voi lupta, lupta-voi foarte
Făr-a fi atins de moarte,
Căci român sunt în putere,
Şi românu-n veci nu piere!

II

Apa trece, pietrele rămân.

Abie zice, şi deodată
Fulgeră-n cer o săgeată,

Vâjâie, vine, loveşte
Scutul care zângăneşte
Ş-o respinge,- o zvârle jos
Ca pe-un şarpe veninos.
După dânsa-n depărtare,
Colo-n fund, în fund la zare,
Se iveşte-un negru nor
Plin de zgomot sunător
Ce tot vine, ce tot creşte
Şi pe câmpuri se lăţeşte
Cât e zare de zărit
Între nord şi răsărit!

— Sentinelă, priveghează,
Norul crunt înaintează,
Sentinelă! te arată,
Norul crunt se sparge!... Iată
Iată oardele avane,
Iată limbile duşmane
De gepizi şi de bulgari,
De lombarzi şi de avari!
Vin şi hunii, vin şi goţii,
Vin potop, potop cu toţii
Pe cai iuţi ca rândunele,
Fără frâie, fără şele,
Cai sirepi ce fug ca vântul
De cutremură pământul!
Mulţi sunt ca nisipul mării,
Mulţi ca ghearele mustrării
Într-un suflet păcătos,

Într-un cuget sângeros!...
Sai, române, pe omor,
Fă-te fulger răzbitor,
Fă-te Dunăre turbată,
Fă-te soartă ne-mpăcată,
Căci potopul iată-l vine
Şi-i amar, amar de tine!

— Vie!...
                    Ca o stâncă naltă
Ce din vârf de munte saltă,
Tună, se rostogoleşte,
Cade, rumpe şi zdrobeşte
Codrii vechi din a sa cale
Până în fund, în fund devale!
Astfel crunt ostaşul meu
Îşi izbeşte calul său
Peste codrii mişcători
De barbari năvălitori.
El îi sparge, şi-i răzbeşte,
Snopuri, snopuri îi coseşte,
Şi-i înfrânge, şi-i respinge,
Şi-i alungă, şi-i învinge!
Calu-i turbă, muşcă, sare,
Nechezând cu înfocare,
Calcă trupuri sub picioare,
Sfarmă arme sunătoare
Şi cu greu în sânge-noată,
Şi mereu se-ndeasă-n gloată.

Crunt război! privire cruntă!
Fiul Romei se încruntă...
Fulgeri ies din ochii săi!
Fulgeră mii de scântei
Dintr-a armelor ciocniri
Şi lucioase zângăniri.
Zbor topoarele-aruncate,
Zbârnâie-arcele-ncordate
Şi săgeţile uşoare
Nourează mândrul soare
Caii saltă şi nechează,
Lupta urlă, se-ncleştează
Şi barbarii toţi grămadă
Morţii crude se dau pradă!
Zece cad, o sută mor,
Sute vin în locul lor!
Mii întregi se risipesc,
Alte mii în loc sosesc!
Dar viteazul cu-a sa pală
Face drum printre năvală,
Şi pătrunde prin săgeţi,
Că-i român cu şapte vieţi!
În zadar hidra turbează,
Trupu-i groaznic încordează,
Geme, urlă şi crâşneşte
Şi-mprejur se-ncolăceşte.
Fiul Romei se aprinde,
Hidra-n mâine-i o cuprinde
Ş-o sugrumă, şi o sfarmă,
Ş-o învinge, şi o darmă!...

Fug gepizii, fug bulgarii,
Şi lombarzii, şi avarii,
Fug şi hunii, fug şi goţii,
Fug potop, potop cu toţii,
Şi se duc, se duc ca vântul
Asurzind întreg pământul
De-a lor urlete barbare,
De-a lor vaiete amare!

III

Roma, Roma nu mai este.

Unde-s oardele avane?
Unde-s limbile duşmane?
Au pierit, s-au stins din faţă,
Precum toamna-n dimineaţă,
Se topesc, se sting la soare
Negurile-otrăvitoare!
Cu ce vifor de urgie
Năvăliră-n Românie!
Cum veniră de turbaţi,
Ca balauri încruntaţi,
Cu o falcă-n cerul sfânt
Şi cu alta pe pământ!
Dar s-au dus cum n-au venit
În pustiul lor cumplit,
Părăsind în urma lor
Câmpul luptei de omor!
Lat e câmpul celei lupte,

Lat şi plin de arme rupte,
Plin de trupuri fărâmate
Care zac grămezi culcate,
Plin de sânge ce-l pătează
Şi văzduhul aburează!
Unde sunt atâtea vieţi,
Unde-s ochii îndrăzneţi?
Moartea rece le-a cuprins,
Într-o clipă ea le-a stins,
Şi pe câmpul cel de moarte,
Crunt locaş de rele soarte,
S-a lăsat acum deodată
O tăcere-nfricoşată!
Numai când, din vreme-n vreme,
Se aude-un glas ce geme,
O jelire-ntristătoare,
Un suspin de om ce moare,
Sau nechezul dureros
Unui cal răsturnat jos,
Care cheamă ne-ncetat
Pe stăpânu-i jos culcat.

Soarele îşi schimbă locul!
Şi apune roş ca focul,
Întinzând pe cea câmpie
O văpseală purpurie
Ca un sângeros veşmânt
Peste-un lung şi trist mormânt!
Iar în naltul cerului,
Deasupra mormântului,
Ţipă vulturul cu fală

Şi-n rotirea-i triumfală
Încunună cu-al său zbor
Pe viteazu-nvingător.

Să trăieşti, ostaş romane,
Stâlp al lumii apusane!
Tu cu pieptu-ţi ai oprit
Valul crunt din răsărit,
Şi cu braţul tău armat
Pasul soartei l-ai schimbat!
Dar ce zic!... un fior rece
Prin a lumii vine trece,
Căci deodat-un glas prin lume,
Fără seamăn, fără nume,
Sună, duce-o neagră veste:
Roma, Roma nu mai este!...

Zis-a glasul, un răsunet
Lung răspunde ca un tunet,
Şi a Romei vultur falnic
Cade, dând un ţipăt jalnic!
Zis-a glasul, şi cu jale
Plângând soarta mumei sale,
Fiul Romei cei bătrâne
Scapă armele din mâine,
Pleacă fruntea şi-n durere
Moartea cheamă, moarte cere!

Iară calu-i fraţior,
Nechezând încetişor,

Câmpul luptei părăseşte
Şi spre munţi încet porneşte,
Ducând lin şi nesimţit
Pe stăpânul lui iubit...
Ei se duc în tristă cale
Şi pe urma lor devale
Cade-o noapte-ntunecoasă,
Noapte oarbă, fioroasă
Ca fundul pământului,
Ca taina mormântului!
Şi sub neagra sa aripă
Se şterg toate într-o clipă
Cum se şterge de uşor
Visul cel amăgitor,
Şi ca suvenirul sfânt
Celor care nu mai sânt!...

Munţii Carpaţi, 1848

CUPRINS

Moţul şi secoiul

MAGHIARUL

Moţule,
Măi hoţule!
Nu tot trage-n carne vie
Şi mai trage-n cea pustie.
Nu tot bate-n pieptul meu
Că-i păcat de Dumnezeu!

ROMÂNUL

Puiule,
Secuiule!
Ce caţi tu la noi în munte?
Lance-n coaste, bardă-n frunte,
Ori un plumb vrăjit în piept,
Să te duci în rai de-a drept?

MAGHIARUL

Moţule,
Măi hoţule!
Tu eşti tare, eu sunt tare;
Bun e Dumnezeu şi mare!
De te-aş prinde-n mâna mea,
Zile tu n-ai mai avea.

ROMÂNUL

Puiule,
Secuiule!
Eu sunt tare, tu eşti tare,
Dar ţi-e lauda prea mare!
De-alde tine, fătul meu,
Mulţi viteji ucis-am eu.

MAGHIARUL

Moţule,
Măi hoţule!
Sai din munte, dă-te-n vale,

Ca să-mi mai scurtezi din cale.
În cea vale de-ai sălta,
Vai ş-amar de viaţa ta!

ROMÂNUL

Puiule,
Secuiule!
Nici eu să robesc la tine,
Nici tu să robeşti la mine.
Vrei, nu vrei dintr-un cuvânt?
Că te sting de pe pământ!

MAGHIARUL

Moţule,
Măi hoţule!
Tu n-ai nume, tu n-ai ţară,
Asta-i patria maghiară.
Tu se cade să-mi robeşti,
Căci tu om încă nu eşti.

ROMÂNUL

Puiule,
Secuiule,
Na! te du pe ceea lume
Ca să afli de-al meu nume.
Spuie-ţi morţii din mormânt
De sânt om sau de nu sânt!

Braşov, 1848

Vis de poet

CUPRINS

Ea era frumoasă, dulce,-ncântătoare,
Ca o floare vie, căzută din soare;

Lumea-namorată şi de doruri plină
O slăvea în taină ca pe o regină,

Şi pe când nici visul nu-ndrăznea, nici dorul
Până lângă dânsa să-şi înalţe zborul,

Gingaş, cu iubire, un poet ferice
Prin a lui cântare îndrăznea a-i zice:

"Când privesc la tine, scumpa mea iubită,
Ca o liră dulce inima-mi trezită

Cântă şi serbează bunurile vieţii,
Farmecul iubirii şi al tinereţii.

Când privesc la tine, draga mea frumoasă,
Raiul îmi deschide poarta-i radioasă,

Şi zăresc printr-însa plaiul nemuririi,
Unde ne aşteaptă îngerul iubirii.

Atunci omenirea, viaţa de amaruri
Se îmbracă-n ochii-mi cu plăcute daruri;

Patria-mi ascunde chinurile-i grele,
De zâmbeşte vesel fericirii mele,

Şi tot ce încântă, tot ce dă uimire,
Tot ce-nalţă omul la dumnezeire,

Dragostea, virtutea, dulcea poezie,
Îmi şoptesc de tine şi mă-nchină ţie!

Iar când, mult ferice, îmi aduc aminte
Că-ntre-a noastre inimi sunt legături sfinte,

Că tu, înger dulce, tu, minune vie,
Ai venit din ceruri ca să te dai mie!

C-al tău sân fierbinte bate pentru mine,
C-a ta frumuseţe este al meu bine...

O! atunci, iubită, sufletu-mi s-aprinde,
Nobilă mândrie vine de-l cuprinde,

Şi simt că el numai e menit pe lume
De a fi altarul scumpului tău nume!"

Astfel la picioare-i poetul cânta,
Iar ea, vărsând lacrimi, blând îl asculta,

Şi-n a sa uimire gingaşă, adâncă,
Îl ruga, zâmbindu-i, să mai cânte încă:

"Spune-mi ce minune, care scump odor
Ar putea în lume să-ţi insufle dor?

Care vis de aur s-a oprit din cale
Ca să fie visul tinereţii tale?

Vrei pe-aripa dalbă unui sprinten nor
Cerul şi pământul să-i alergi uşor?

Vrei s-anin pe frunte-ţi mărgăritărele,
Salbe înşirate pe raze de stele?

Vrei tu la picioare-ţi lumea s-o închin?
Vrei să fii regina cerului senin?

Spune-mi, ce minune doreşti ca să nască
Pentru-a ta plăcere dragostea-mi cerească?"

"Dragul meu poete! nu doresc odoare,
Din a ta cunună vreau numai o floare.

Acea floare scumpă dacă aş avea,
Altă-mpodobire pe frunte n-aş vrea.

Şi numai amorul care mă învie
Ar întrece-n mine falnica-mi mândrie!

Tu eşti visul gingaş ce din zborul său
Varsă încântare sufletului meu.

Tu-mi îndulceşti viaţa, tu-mi şopteşti din stele,
Tu luminezi calea rugăciunii mele,

Şi în veci pe tine cu drag te găsesc
În orice îmi place, în orice iubesc,

Ş-o credinţă sfântă de la cer îmi vine
Că în altă lume m-am iubit cu tine.

O! mult îmi e scumpă închinarea ta,
Căci, iubind, amorul tu ştii a-l cânta.

Şi prin armonia dulcei tale lire
Vom zbura-mpreună către nemurire.

O! pleacă-a ta frunte pe inima mea,
De ascultă dorul ce şopteşte-n ea,

Ş-apoi cântă lumii ţara mea slăvită,
Cântă România şi pe-a ta iubită!...”

Cine-ar putea crede că acest amor
A fost o părere, un vis trecător?

Poetul visase, cum visez poeţii,
Flori de altă lume pe cărarea vieţii.

Iar când la lumină ochii a deschis,
În ceruri zburase cerescul său vis!

“O, vis al iubirii! zis-a el cu jale,
Simţind două lacrimi pe genele sale.

Scumpă nălucire! te întoarce-n rai,
Mergi de înfloreşte pe cerescul plai,

Căci un vis, ca tine, aşa de ferice,
A-nflori nu poate pe pământ, aice!”

CUPRINS

*Muntele de foc**
Legendă din Munţii Apenini

Pe cei munţi pustii, sălbatici,
Din Lombardo-Veneţie,
Unde noaptea în orgie
S-adun demonii lunatici,

Hoţi de moarte doisprezece
Stau în rond sub vântul rece
Care şuieră şi trece!

Focul cerului s-aprinde,
Urmărit de groaznic tunet,
Şi al munţilor răsunet
Printre văi adânci se-ntinde.

Hoţii râd cu voie bună.
Şeful lor, purtând cunună,
Cântă astfel în furtună:

---

*În Munţii Apenini, între Giogo şi Filigare, aproape de satul Petra Mala, există un fenomen vulcanic foarte curios de observat. Pe surfaţa vârfului unui deal, numit *Munte de foc*, ies din pământ nenumărate limbi de foc care ard necontenit, răspândind noaptea lumini fantastice pe stâncile şi pădurile de pe împrejiur (vezi în *Salba literară* articolul intitulat: *Monte di fo)*.

“Varsă-n cupa mea de aur
Acest vin ce desfătează
Şi mă-mbată, mă turbează,
Ca sângele roş pe taur.

Toarnă, drege tot aice,
Şi când eu *destul* voi zice,
Pe-al meu cap trăsnetul pice!

Beţi, voinici, până la moarte!
În ceas vesel de plăcere
Să uităm orice durere,
Orice chin a relei soarte.

Beţi, copii, toţi după mine
Şi-nchinaţi cupele pline
L-a fulgerelor lumine!

Vântul bate, cerul tună,
Munţii urlă, Satan râde,
Iadul vesel se deschide
Şi cu noi cântă-mpreună.

Pe când lumea se-ngrozeşte,
Omul brav benchetuieşte
Ş-al lui suflet se-ntăreşte!

Tremure-se tot în lume
Cât va fierbe sânge-n mine!
Facă-şi cruce şi se-nchine
Cel ce-aude de-al meu nume.

Eu sunt braţul care frânge!
Eu sunt ochiul ce nu plânge!
Eu sunt gura ce bea sânge!"

Abia zice, şi deodată
Cade hoţul de pe munte,
Fulgerat, lovit în frunte
De a cerului săgeată!...

De-atunci mii de focurele,
Limbi de pară albăstrele,
Ard pe locurile-acele!

Hoţul şi domniţa

Frunză verde de alună!
Trece voinicul pe lună
Şi codrul voios răsună.

Trece hoţul hăulind,
Pe cărare coborând,
Din frunziş mereu pocnind.

Măi voinice, voinicele,
Ia-ţi tăiuşul de plăsele,
Pune mâna pe oţele,

Că se primblă pe potici
Trei desagi de irmilici
Şi de galbeni venetici,

Iar în urmă-le, călare,
Vine-o mândră fată mare,
Gătită pe măritare.

Ea-i mireasa unui crai
Şi se duce cu alai
Peste munte, peste plai,

Dar copila-i amărâtă
C-a să fie despărţită
De Moldova mult iubită.

Şi în gândurile sale
Ea se roagă-amar cu jale
Ca să-i iasă-un zmeu în cale...

Frunzuliţă de brad mică!
Iese hoţul din potică,
Singur, vesel, fără frică,

Ş-apoi zice: "Cale bună!
Unde mergeţi împreună,
Dragii mei, noaptea pe lună?

Decât la curtea crăiască,
Mai bine-n lunca hoţească,
Lângă-o inimă frăţească".

Frunză verde stejărel!
Hoţul pleacă sprintenel
Cu domniţa lângă el.

Iarba creşte-n calea lor
Şi domniţa, scump odor,
Vesel calcă pe covor.

Dealul-Doamnei

CUPRINS

Ce gândeşti, o! Margarită

Ce gândeşti, o! Margarită,
Când de visuri eşti răpită
Într-al nopţii miez senin,
Când din luna zâmbitoare
Vine-o rază călătoare
De se joacă pe-al tău sân?

Nu crezi tu, o! Margarită,
C-acea rază fericită
Este gingaşul meu dor,
Ce-i trimis din depărtare
Să-ţi aducă-o sărutare
De la bietul călător?

Ş-atunci, dulce Margarită,
Nu te simţi duios uimită
L-ale razei dezmierdări?
Şi cu-o şoaptă de iubire
Nu trimiţi a ta gândire
Să mă caute pe mări?

Mult frumoasă Margarită!
Barca mea e rătăcită
Pe al mării val turbat.
Glas de moarte-n aer trece,
Şi de-al morţii fior rece
Sufletu-mi e tulburat!

O! duioasă Margarită,
Dă-mi o lacrimă iubită
În acest minut amar,
Dorul meu în cer s-o suie
Şi, ferice, s-o depuie
Pe al Domnului altar!

Canalul de Gibraltar, 1853

CUPRINS

Stelele

Doină

De la mine pân' la tine
Numai stele şi lumine!

Dar ce sunt acele stele?
Sunt chiar lacrimile mele

Ce din ochii-mi au zburat
Şi pe cer s-au aninat

Cum se-anină despre zori
Roua limpede pe flori!...

Vărsat-am multe din ele
Pentru soarta ţării mele!

Multe pentru cei ce sânt
Pribegiţi de pe pământ!

Multe lacrimi de jelire...
Iar de dulce fericire

Ah! Vărsat-am numai două,
Şi-s luceferi amândouă!

Sevilia, 1853

CUPRINS

*N. Bălcescu murind **

De pe plaiu-nstrăinării,
Unde zac şi simt că mor
De amarul desperării
Şi de-al ţării mele dor,
Văd o pasăre voioasă
Apucând spre răsărit,
Şi o rază luminoasă,
Şi un nour aurit.

“Păsărică zburătoare,
Unde mergi cu dorul meu?”

---

*Mult jelitul N. Bălcescu, autorul mai multor scrieri istorice de mare însemnătate, frate iubit al tuturor celor ce l-au cunoscut, s-a săvârşit din viaţă la Palerma în 28 noiembrie 1852.

"Am solie-ncântătoare
De la sfântul Dumnezeu
Să duc glas de armonie
Ţărmurilor româneşti
Şi să scald în veselie
Inimile ce jeleşti!"

"Rază vie, călătoare,
Unde mergi cu dorul meu?"
"Am solie-nvietoare
De la sfântul Dumnezeu
Să depun o sărutare
Pe al ţării tale sân
Şi s-aduc o alinare
Jalnicului tău suspin."

"Nouraş pătruns de soare,
Unde mergi cu dorul meu?"
"Am solie roditoare
De la sfântul Dumnezeu
Să mă las în România,
Ca să crească mii de flori
Pe frumoasa ei câmpie
Ce o plângi adeseori!"

"Du-te, rază strălucită,
Du-te, mică păsărea,
Şi pe ţara mea iubită
Mângâieţi-o-n lipsa mea!
Iar tu, nour de rodire,

Fă să crească-n sânul său,
Cu verzi lauri de mărire,
Floarea sufletului meu!”

Palerma

CUPRINS

Anul1855

Dup-atâţi răi secoli negri de dureri, de vijelie,
Ce-au trecut fără-ncetare peste biata Românie,
Tu, an nou, ce ne vesteşti?
Vii s-aduci patriei mele, ca o dreaptă răsplătire,
Pace, glorie, putere, libertate, fericire,
Îndurările cereşti?

Din noianul veciniciei eşti tu sol de mângâiere?
Trebuie ca semn de moarte sau ca semn de înviere
Să te blestem, să te-admir?
Eşti amic sau tu faci parte din cumpliţii ani de rele
Ce-au depus în al lor treacăt peste fruntea ţării mele
O coroană de martir?

Orice-a fi a ta menire, vei găsi poporul tare,
Înfruntând lovirea soartei cu-o puternică răbdare
Şi cu suflet de român.
Căci românul e întocmai precum stâncile măreţe
Care-n valurile mării furtunate şi semeţe
Neclintite-n veci rămân.

Pe aceste mândre ţărmuri sentinelă-naintată
Neamul nostru, fără sprijin, în veghere necurmată
Stă pe loc la postul său.
El de douăzeci de secoli a trecut prin mii de lupte,
Dar acum i-a căzut braţul, i-au căzut armele rupte...
O! puternic Dumnezeu!

Sunt destule-atâte chinuri! Adă ziua mult dorită,
Zi de pace, de tărie şi de glorie iubită
Pentru-acest sărman popor,
Pentru-o naţie creştină, care poart-un mare nume
Şi în sufletu-i presimte că-i chemat în astă lume
La un falnic viitor.

Fă ca anul care vine să aducă-un mândru soare,
Să deschidă-o cale nouă de mari fapte roditoare
Pentru neamul românesc,
Căci el are din vechime o menire strălucită!
El a fost şi vrea să fie sentinelă neclintită
Pe pământul strămoşesc!

CUPRINS

Cântece şi sărutări

POETUL

Ah! câte glasuri de armonie
În al meu suflet cântă duios,
Toate, uimite, se-nchină ţie
Când te-arăţi mie,
Înger frumos!

Albă romancă! tu pentru mine
Eşti adierea lunii lui mai.
Darul iubirii, cerescul bine,
Naşte şi-mi vine
Din al tău grai.

Priveşte-n lume mărețul soare
Cum răspândeşte veseli fiori.
El dă o rază învietoare
De orice floare
Ivită-n zori.

Priveşte-a nopții mândră coroană
Cum lasă-a ninge stele din ea.
De orice suflet care-n cer zboară
Lin se coboară
Câte o stea.

O, dulce înger de dezmierdare!
De-ai vrea, unită cu dorul meu,
Să-mi dai, ferice, o sărutare,
De-orice cântare
Aş cânta eu,

N-ar fi în ceruri dalbe lumine,
Nici flori pe lume s-ar legăna,
Pe câte versuri de amor pline
Eu pentru tine
Aş suspina!

ROMÂNCA

Când primăvara cu lărcimioare
În locul iernii vine zâmbind,
Inima, dulce privighetoare
Scăldată-n soare,
Cântă iubind.

Dar când se luptă ţara-n durere,
Tot omul tânăr şi simţitor
Trebuie să-i deie cu-a sa putere
O mângâiere
Ş-un ajutor.

Când ţara geme sub apăsare,
Mai bine-mi place s-aud sunând
Un răcnet aspru de răzbunare
Decât oftare
De amor blând.

Versul iubirii duios străbate,
Focul poetic e răpitor,
Dar nu-s cuvinte mai înfocate
Ca libertate
Şi *viitor*.

June poete! ascunde-ţi dorul,
Căci nu e timpul de dulci plăceri.
Decât pe liră să cânţi amorul,
Apără-onorul
Sărmanei ţări!

Cântă-un vers falnic de re-nviere
Care s-aprindă sufletul meu.
Ridică neamul de la cădere,
        Ş-orice-mi vei cere
        Va fi al tău!

Iaşi, 1855

CUPRINS

*Dragoş**

Dragoş, mândru ca un soare,
A plecat la vânătoare.
Ghioaga şi săgeata lui
Fac pustiul codrului!
Cerbul moare, urşii pier
Şi vulturii cad din cer...
Iată că-ntr-o dumbrăvioară
El zăreşte-o căprioară,
Fiară blândă de la munte,
Cu steluţă albă-n frunte
Şi corniţe subţirele
Şi copite sprintenele.
Căprioara cum îl simte
Lasă locurile strimte,
Fuge, saltă, zboară, piere,

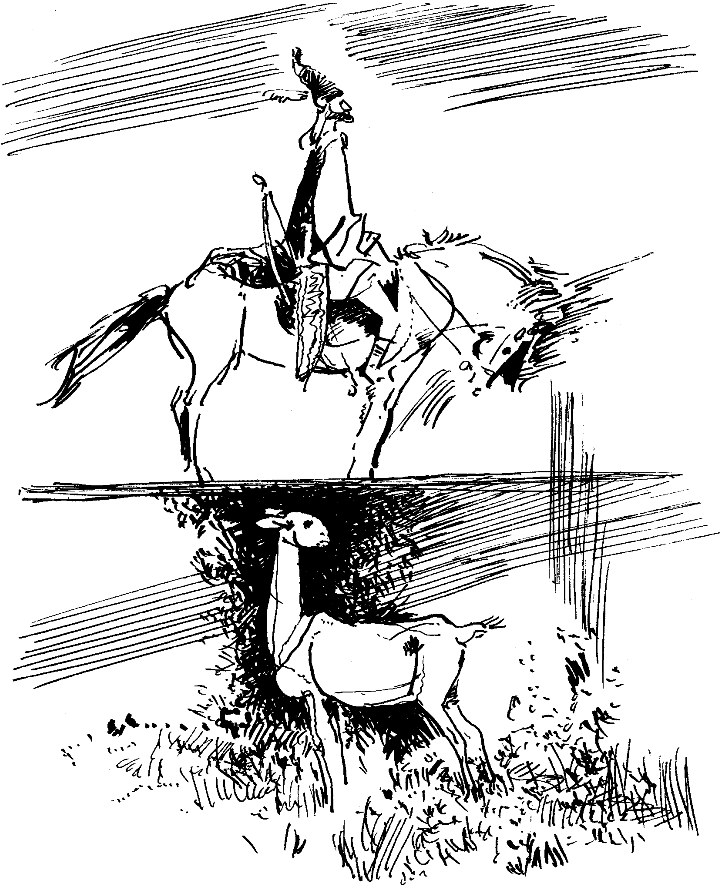
*După tradiţia poporală, Dragoş a venit din Ardeal şi a poposit într-o vale numită *Câmpul-lui-Dragoş*, ce se găseşte între Bacău şi Piatra.

Asemenea se pretinde că bourul Moldovei reprezintă capul unui zimbru ucis de Dragoş la descălecarea lui în ţară, în secolul XIII. Bour înseamnează *Boul Urus*.

Ca un vis, ca o părere;
Iară Dragoş înfocat
O goneşte ne-ncetat.
Zi de vară cât de lungă,
Vânătorul o alungă,
Ş-amândoi se pierd de vii
În codri merei pustii!

II

Iată, mări, că deodată
O poiană se arată,
Înverzită, înflorită
Şi de lume tăinuită.
Iar pe iarbă-n poieniţă
Cântă-o albă copiliţă,
Cu ochi dulci, dezmierdători
Şi cu sânul plin de flori.
Căprioara, cât o vede,
Zboară vesel, se repede
Şi îi cade la picioare
Pe-un covor de lăcrimioare.
Cât viteazul o zăreşte,
Pe loc stă şi se uimeşte!
Uită blânda căprioară
Şi săgeata ce omoară!
Uită draga vânătoare,
Uită lumea de sub soare!

III

"Copiliţă! zice el
Rezemat de-un stejărel.
Eşti tu zâna ăstui plai,
Sau o floare de la rai?”
“Dragoş, Dragoş, frăţioare,
Nu sunt zână, nu sunt floare,
Dar am suflet feciorесc
Şi Moldova mă numesc.
Mult e mult de când te-aştept
Şă-mi alin dorul din piept,
Că de Domnul sunt menită
Ca să fiu a ta ursită!”
“O, Moldovo-ncântătoare,
Gingaşă fermecătoare!
Iată, arcu-mi vitejesc
Lângă tine-l răsădesc,
Ca să deie pân-în zori
Crengi cu frunze şi cu flori,
Şi cu-acele crengi frumoase
Să-mpletim cununi voioase,
Una ţie, una mie,
Pentru-a noastră cununie!”

IV

A doua zi ei plecară
Şi prin codri apucară,
Amândoi îmbrăţişaţi,

Cu flori mândre-ncununaţi.
Dealuri multe ei suiră,
Multe dealuri coborâră,
Pân-în valea cea-nverzită,
De-un râu luciu răcorită.
Copiliţa-nveselea
Şi din gură-aşa grăia:
“Dragoş, Dragoş, frăţioare,
Lasă ochii tăi să zboare
Peste dealuri şi câmpii
Păscute de herghelii,
Peste văi, peste grădini
Unde zbor mii de albini,
Peste ape curgătoare
Şi dumbrăvi răsunătoare.
Cât pământ tu vei vedea,
E cuprins de zestrea mea!
Ş-acea dalbă de moşie
Toată-n veci a ta să fie,
Ca să fie-n veci scăpată
De o fiară-nfricoşată,
De un zimbru fioros
Care-o calcă-n sus şi-n jos”.

V

Bine vorba nu sfârşea,
Din râu iată că ieşea
Zimbrul aprig ca un zmeu,
Cu lungi coame ca de leu,

Şi cu coarne oţelite,
Şi cu aripi la copite.
Fiară cruntă şi turbată
Pleca fruntea lui cea lată
Şi sărind, mugind, da zor
Peste mândrul vânător.
Iară Dragoş s-aţinea
Şi, cel zimbru cum venea,
Ghioaga-n frunte-i arunca,
Fruntea-n două-i despica!
Apoi capul îi tăia,
Într-o lance îl punea
Şi pleca în veselie
Pe frumoasa lui moşie,
De păgâni să o ferească
Şi ca domn să o domnească!

CUPRINS

1 Mai

Acea zi mult frumoasă, cea zi de neuitare,
Când pentru-ntâia oară amorul înfocat
Ne-a strâns la sânu-i dulce cu-o dulce-mbrăţişare
Şi a depus pe frunte-ţi întâiul sărutat!

Acea zi mult iubită, când tu, prin o minune,
Mi-ai dat reînviere l-al dragostei altar,
Din suvenirul nostru în veci nu va apune,
Căci ea a fost hotarul trecutului amar!

Ea se împodobise cu-al primăverii soare
Şi se-ngâna voioasă cu frumuseţea ta,
Dar tu-mi păreai mai dulce şi mai încântătoare
Decât chiar primăvara care ne încânta.

O! cât erai atunce de albă şi frumoasă,
Când dorul tău, în ceruri zburând cu-al meu suspin,
A izvorât în ochii-ţi o rouă luminoasă
Şi te-a plecat pe sânu-mi ca floarea unui crin!

O singură minută a mea ş-a ta fiinţă
S-au întrunit în raiul fierbintei sărutări,
Dar din acea minută cereasca Provedinţă
Ar face-o vecinicie de scumpe desfătări!

Atât era de mare a noastră fericire,
Că dacă moartea crudă, văzând cât ne iubim,
Voia atunci să curme a noastră vieţuire,
Am fi murit ferice, făr-a şti că murim!

CUPRINS

Cântece de lume

I

Inima-mi e amărâtă,
Zarea vieţii înnegrită!
De-oi trăi, n-am ce dori,
N-am ce jeli de-oi muri!

Inimă, fii răbdătoare
Ca pământul sub picioare,
Pân’ ce-i zace cu-al tău dor
În mormânt nesimţitor.

Ce-ţi slujeşte de a plânge,
De-a vărsa lacrimi de sânge
Într-al lumii val cernit?...
Valul trece neoprit!

Taci, cumplita mea durere,
Şi tot creşte în tăcere,
Pân’ ce tu la Dumnezeu
Duce-vei sufletul meu!

II

Avut-am odată-n lume
Dor de falǎ şi de nume,
Dar acum vedea-l-aş mort
Chiar şi numele ce port!

Avut-am odinioară
Mamă dulce, dulce ţară;
Dar acum sunt rătăcit
În pustiu nemărginit!

Avut-am în fericire
Un vis dulce de iubire...
Unde-i, Doamne, visul meu?
Unde-i raiul, unde-s eu?

Amar mie! amar mie!
Din cereasca-mpărăţie
Ce lung fulger m-a pătruns!
Ce-am fost eu şi ce-am ajiuns?

III

Ah! durere, în ce parte
De tine să fug departe?
Urmă-n lume să nu las,
Nici s-aud al lumii glas!

Cum să scap de rău, de bine?
Încotro să fug de mine,
Pe pământ să nu mai ştiu
De sunt mort sau de sunt viu?

Daţi-mi, daţi-mi aripioare,
Să zbor iute pe sub soare.
Daţi-mi aripi de pe dor,
Pe sub noapte iar să zbor.

Duce-m-aş şi m-aş tot duce,
Dor să nu mă mai apuce!
Cine-n cale m-a vedea
Să plângă de jalea mea!

Moldova în1857

CUPRINS

Scumpă Moldovă! ţară de jale!
Ah! în ce stare tu ai ajuns!
Lasă-mă-a plânge rănile tale,
Căci pân-în suflet mă simt pătruns!

Tu, ce eşti bună, dulce, iubită,
Tu, ce eşti fiica lui Dumnezeu,
Cum te loveşte soarta cumplită!
Cum te îneacă amarul greu!

Lupii, şi corbii, şi vulpi străine
Fac a lor hrană din corpul tău,
Şi tu, Moldovă, plăteşti cu bine
La toţi aceia care-ţi fac rău!

O! cât de crunte ş-otrăvitoare
Sunt pentru tine a lor muşcări,
Când ei cu buze sfâşietoare
Răspund l-ale tale dulci sărutări!

Dar mult mai aprig trebuie să fie
Chinul ce suferi, amarul chin,
Când vezi chiar fiii-ţi cu duşmănie
Rupându-ţi sânul de amor plin!

Mamă duioasă, tristă,-n cădere,
Cu agonie mâinile-ţi frângi,
Şi nu-ţi rămâne nici o putere,
Nici glas, la lume ca să te plângi!

Când ridici fruntea, jos în ţărână
O-mpinge, o calcă duşman picior!
Când ridici glasul, o cruntă mână
Îi curmă-ndată geamătu-n zbor!

Dar cât va bate inima-n mine,
Eu în veghere la luptă-oi sta,
Şi, cu tărie, eu pentru tine
În faţa lumii voi protesta!

Pentru coroana-ţi de suverană,
Pentru-al tău nume şi al tău drept
Eu înfrunta-voi hidra duşmană
Ş-un scut ţi-oi face din al meu piept!

Voi zice ţie: “Mamă-ntristată!
Prinde la suflet învietor,
Căci tu scăpa-vei de munci odată
Şi-i avea parte de viitor!

Las’ să te prade hoţii în taină,
Să urle lupii în urma ta.
Lasă-i să rupă mândra ta haină...
Haină mai mândră tu vei purta!

În zadar răii vor în orbire
Cereasca lege a-mpotrivi.
Cerul voieşte a ta mărire,
Şi tu, Moldovă, mare vei fi!

În zadar cearcă ei să ridice
Un zid pe Milcov, despărţitor.
Cădea-va zidul, şi tu, ferice,
Vei fi unită cu a ta sor'.

Căci tot se află în Românie
Inimi aprinse de-un sacru dor,
Ce vor românul ca să re-nvie
Mare, puternic, ca dorul lor!

E scrisă-n ceruri sfânta *Unire*!
E scrisă-n inimi cu foc ceresc!
O! Românie! l-a ta mărire
Lucrează braţul dumnezeiesc!"

Voi zice, zice până la moarte
Celor ce-s duşmani neîmpăcaţi:
"O! voi, unelte de rele soarte
Pentru românii ce vă sunt fraţi!

Voi, care înşivă cu-a voastre mâine
Mormântul ţării l-aţi pregătit,
Ş-aţi muşcat mâna ce vă dă pâine,
Şi-aţi rănit sânul ce v-a iubit!

Voi, care ţării plătiţi cu ură
Când ea vă cheamă dragii săi fii,
Uitând Dreptate, Lege, Natură,
Uitând că înşivă aveţi copii,

Blestemul ţării tunând să cadă
Pe capul vostru nelegiuit!
Blestem şi ură!... Lumea să vadă
Cât rău în lume aţi făptuit!

Fie-vă viaţa neagră, amară!
Copii să n-aveţi de sărutat!
Să n-aveţi nume, să n-aveţi ţară,
Aici să n-aveţi loc de-ngropat!

Şi când pe calea de vecinicie
Veţi pleca sarbezi, tremurători,
Pe fruntea voastră moartea să scrie:
Duşmani ai ţării! Cruzi vânzători!"

Iaşi, 1857

CUPRINS

Noaptea Sfântului Andrii

Zgomot trist în câmp răsună!
Vin strigoii, se adună,
Părăsind a lor secrii.
Voi, creştinelor popoare,
Faceţi cruci mântuitoare,
Căci e noaptea-ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrii!

Vântul suflă cu turbare!
A picat stejarul mare,

Cerul s-a întunecat!
Luna saltă-ngălbenită,
Printre nouri rătăcită,
Ca o luntre părăsită
Pe un ocean turbat.

Bufnele posomorâte,
În a lor cuiburi trezite,
Ţipă cu glas amorţit.
Lupii urlă împreună,
Cu ochi roşi ţintiţi la lună,
Câmpul geme, codrul sună,
Satan pe deal s-a ivit!

Iată-l! iată, Satan vine,
Răzbătând prin verzi lumine,
Pe-un fulger scânteietor.
Umbre, stafii despletite,
Cucuveici, iele zburlite
Şi Rusaliile pocite
Îl urmează ca un nor!

Sus, pe turnul fără cruce,
Duhul-rău zbierând se duce,
Şi tot turnul s-a clintit!
Miezul nopţii-n aer trece
Şi, lovind arama rece,
Ore negre douăsprezece
Bate-n clopotul dogit.

Strigoimea se-ndeseşte,
Horă mare învârteşte
Lângă turnul creştinesc.
Iar pe lângă alba lună
Nouri vineţi se adună,
Se-mpletesc într-o cunună
Şi-mprejuru-i se-nvârtesc.

Voi, cu suflete curate,
Cu credinţi nestrămutate,
Oameni buni, femei, copii!
Voi, creştinelor popoare,
Faceţi cruci mântuitoare,
Căci e noaptea-ngrozitoare,
Noaptea Sfântului Andrii!

Acum iată, pe mormânturi,
Clătinaţi, bătuţi de vânturi,
Toţi strigoii s-au lăsat.
Aşezaţi într-un rond mare,
Adânciţi în întristare,
Pe sicriu-şi fiecare
Oasele-şi a rezemat.

Unul zice: “Eu în viaţă
Cu o mână îndrăzneaţă
Multe drepturi am răpit!
Răpit-am pâinea de hrană
Unei gingaşe orfană
Ce, pierdută şi sărmană,
În mizerie-a pierit!”

Altul zice: “Eu în lume
Am avut putere, nume,
Căci am fost stăpânitor!
Dar în oarba-mi lăcomie,
Pentru-o seacă avuţie,
Am împins în grea urgie
Pe sărmanul meu popor!”

Altul zice: “Eu în ţară
Fost-am o cumplită fiară,
Plină de amar venin!
Împotriva ţării mele
Făptuit-am multe rele,
Ş-am legat-o-n lanţuri grele
Ş-am vândut-o la străin!”

“Foc şi ură-n vecinicie
Pe voi cadă, pe voi fie!”
Strigă-atunci un glas ceresc.
Şi pe loc cad în morminte
Păcătoasele-oseminte.
Iar pe zidurile sfinte
Trece-un foc dumnezeiesc!

Iaşi, 1857

Hora Unirii

1857

CUPRINS

Hai să dăm mână cu mână
Cei cu inimă română,
Să-nvârtim hora frăţiei
Pe pământul României!

Iarba rea din holde piară!
Piară duşmănia-n ţară!
Între noi să nu mai fie
Decât flori şi omenie!

Măi muntene, măi vecine,
Vină să te prinzi cu mine
Şi la viaţă cu unire,
Şi la moarte cu-nfrăţire!

Unde-i unul, nu-i putere
La nevoi şi la durere.
Unde-s doi, puterea creşte
Şi duşmanul nu sporeşte!

Amândoi suntem de-o mamă,
De-o făptură şi de-o seamă,
Ca doi brazi într-o tulpină,
Ca doi ochi într-o lumină.

Amândoi avem un nume,
Amândoi o soartă-n lume.

Eu ţi-s frate, tu mi-eşti frate,
În noi doi un suflet bate!

Vin' la Milcov cu grăbire
Să-l secăm dintr-o sorbire,
Ca să treacă drumul mare
Peste-a noastre vechi hotare,

Şi să vadă sfântul soare
Într-o zi de sărbătoare
Hora noastră cea frăţească
Pe câmpia românească!

Cristos a înviat

CUPRINS

Cristos mântuitorul din morţi a înviat,
Şi fruntea-i ca un soare,
Lucind peste popoare,
Fiori de nemurire în lume a-mprăştiat.

Cristos, zeul credinţei, ieşit-a din mormânt!
Ş-a sa reînviere
Ne-arată că nu piere
Dreptatea, şi credinţa, şi adevărul sfânt!

Cristos e viu! Ca dânsul, o! voi ce suferiţi
În lanţuri de robie,
Curând la viaţa vie
Din umbra tristă-a morţii veţi fi cu toţi ieşiţi!

Polonie strivită sub aprigul picior
A tiraniei crude,
Curaj! în cer s-aude
Un imn de re-nviere, un glas prevestitor.

Curaj! Deschizând astăzi a veciniciei porţi,
Mântuitorul vine,
Polonie, spre tine,
Să te ridice falnic cu dânsul dintre morţi!

CUPRINS

Înşiră-te, mărgărite
Legendă

Dedicată d-nei
Zoe Cantacuzin

Trei copile de-mpărat
Stau într-un măreţ palat,
Înşirând la scumpe salbe
De mărgăritare albe.
Iar o pasăre măiastră
Vine vesel pe fereastră
Şi, bătând din aripioare,
Zice, blând cuvântătoare:
“Bine, bine v-am găsit,
Dalbe flori din răsărit!”
“Bine-ai venit de la rai,
Păsărea cu dulce grai!”
“Eu sosesc cu primăvara

Ca să mă întorn cu vara;
Ş-acum vin pe-al vostru plai,
Aducând luna lui mai,
Luna cea de lăcrimioare
Şi de doruri iubitoare,
Şi o dalbă de poveste
Cum n-a fost şi nu mai este!”
“Păsărică, spune, spune
Cea poveste de minune,
Că ţi-om face noi trei salbe
De mărgăritare albe.”

I

“Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Ca o horă luminoasă,
Ca povestea mea duioasă:
Fost-a fost în lume-odată
Mândruliţă, dulce fată,
Şi la chip fermecătoare
De puteai căta la soare,
Iar la ochişorii săi
Şi la faţă-i nu putei!
Florile îi ziceau floare,
Stelele, stea lucitoare,
Încât vecinic flori şi stele
Se certau noaptea-ntre ele!
Iată-n fapt de dimineaţă
Că pe câmpul de verdeaţă
Copiliţa, cu-alte două,

Se primbla, torcând prin rouă.
Una zice: “Am visat
De-un fecior de împărat!
Dac-ar fi acum să vie
Să m-aleagă de soţie,
I-aş aduce eu în dar
Un şoiman de armăsar
Care zboară, care sare
Peste munţi şi peste mare
Şi înconjură pământul
Mai uşor chiar decât vântul!”
Alta zice: “Surioare!
Eu i-aş ţese-n foc de soare
O cămaşă-n zece iţe,
Cu descânteci prin altiţe,
Ca să-i fie de noroc
Şi să-l apere de foc,
Şi de patimi sufleţeşti,
Şi de boalele trupeşti!”
Iar frumoasa copiliţă
Zice astfel din guriţă:
“Eu i-aş face doi feciori,
Doi de gemeni frăţiori,
Cu cosiţele-aurite
Şi cu feţele-nflorite,
De n-ar fi alţii ca ei
Drăgălaşi şi frumuşei,
Căci ar fi strălucitori
Ca doi ochi veselitori!”

"De mi-i face-aşa copii,
Tu, mireasa mea să fii!
(Zice-atunce mândrul crai
Ce vâna pe verde plai.)
Tu să fii a mea mireasă,
A mea dulce-mpărătească!
Tu, minune-ncântatoare
Care eşti ruptă din soare!"
Copiliţă-n fericire
Stă pătrunsă de uimire,
Ochii galeş i se-nchid,
Degetele-i se deschid,
Fusu-i pică, firu-şi pierde,
Şi ea cade-n iarba verde.
Iară craiul tinerel
O ia-n braţe uşurel,
Şi cu gingaşul odor
Saltă pe-al său cal uşor,
Calul falnic se-ncordează,
Sare, zboară şi nechează;
El nechezul n-a sfârşit,
La palat c-a şi sosit!

Şapte zile-abia trecea,
Mare nuntă se făcea,
Cu nuntaşi nenumăraţi,
Cum se cade la-mpăraţi,
De-a mers vestea-n depărtări,
Peste nouă ţări şi mări!
Fost-au faţă crai vestiţi,
Cu coroane-mpodobiţi,

Şi vestite-mpărătese,
Tot frumoase şi alese.
Fost-au încă la serbare
Oaspeţi mari de spaimântare*
Uriaşi cu negre semne,
Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne,
Zmei cu ochii sângeroşi
Şi vitejii feţi-frumoşi!
Dar din toţi nuntaşii cine
Răspândea mai vii lumine?
Dulce-a craiului mireasă,
Tânăra împărăteasă,
Care ochii fermeca
De zâmbea sau de juca.
Blândul zâmbet al copilei
Lumina ca faptul zilei,
Ş-al ei joc părea un zbor
Chiar de flutur sprinteior.
Fost-am încă şi eu faţă
La cea nuntă mult măreaţă,
Şi de-atunci tot mă gândesc
C-am visat un vis ceresc!

II

Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,

*Poveştile poporale sunt pline de fiinţe fantastice, precum: urieşi, feţi-frumoşi, care se luptă cu zmeii pentru fete de împăraţi, Sfarmă-Piatră, ce macină stâncile ca să tulbure păraiele, Strâmbă-Lemne, care îndoaie copacii codrilor... etc.

Precum şirul din poveste,
Că-nainte mult mai este:

Trecu luna, trecu două,
Trecu cinci, trecură nouă,
Doamna născu doi feciori,
Doi de gemeni frăţiori,
Cu cosiţe poleite
Şi cu feţe înflorite,
De păreau strălucitori
Ca doi ochi veselitori!...

Alei, mândre surioare!
Puteaţi voi a-mi spune oare
Ce-i mai bun în astă viaţă
Ca iubirea cu dulceaţă?
Ce-i mai sfânt şi mai alin
Ca mama cu prunc la sân?
Ce-i mai drag şi mai plăcut
Ca pruncuţul nou-născut?...
Mama doamnă, fericită,
Cu doi prunci împodobită,
Îi ţinea duios la sân,
Ca doi fluturi pe un crin,
Şi din pletele-i gingaşe
Le făcea lor dulce faşe,
Şi pe braţe-i, ca să-i culce,
Le făcea un leagăn dulce.
Ea-i privea şi zi şi noapte,
Le vorbea cu blânde şoapte,
Şi, privindu-i, se uimea!...

Ea-i trezea şi-i adormea.
I-adormea tot în cântări
Şi-i trezea în sărutări.

Când era pe adormire,
Le cânta cu-nduioşire:
“Nani, nani, copilaşi,
Dragii mamei feciorași!
Că mama v-a legăna,
Cu vers dulce v-a-ngâna
Ş-a ruga pe Dumnezeu
Să vă primble-n raiul său,
Să vedeţi, unicii mei,
Ceruri plini de curcubei,
Ploi de raze şi de stele
Pe câmpii de viorele,
Ş-oi ruga Domnul ceresc
Să ajungeţi cum doresc,
Viteji mari şi feţi-frumoşi,
Doi luceferi mângâioşi.
Lumea să vă îndrăgească,
Duşmanii să se-ngrozească,
S-aveţi parte şi renume,
Să vă meargă vestea-n lume!”

Când era iar pe trezie,
Le cânta în veselie:
“Sculaţi, sculaţi, feţii mei,
Floricele dalbe!
C-au venit doi îngerei
În veşminte albe,

Îngerei colindători,
Floricele dalbe,
Noaptea pe la cântători,
Când zorile-s albe,
Şi v-aduc pe aripioare
Floricele dalbe,
Rouă sfântă-nvietoare
Şi cunune albe!"

Alei! mândre surioare!
Nici că se afla sub soare
Fericire mai deplină,
Viaţă dulce mai senină!
Dar în lume ades trece
Vânt de moarte, fior rece,
Şi pe loc se vestejeşte
Tot ce-n lume ne zâmbeşte!
Seninul se schimbă-n nori,
Viaţa-n noapte fără zori,
Veselia-n aspre chinuri
Şi cântările-n suspinuri!
Iată că-ntr-o zi din mai
Mers-a vestea chiar la rai
De-acei mândri frăţiori,
A pământului comori,
Şi toţi îngerii în zbor
Au venit, ascunşi de-un nor,
Ca să vadă dacă sânt
Fraţi de-ai lor pe-acest pământ?
"Dulce-s, Doamne, la privire!
Ca un vis de fericire!"

Abia zis-au, şi pe loc,
Ca un fulger viu de foc,
Crunt deochiul au ajuns
Pe copii şi i-au străpuns!
Copilaşii plâng, suspin',
Scot guriţa de la sân,
Cată-n ochii mamei lor,
Pleacă fruntea, cad şi mor!
Vai de codrul care-şi pierde
Freamătul şi frunza verde!
Vai de inima pustie
Ce-a rămas făr' de soţie!
Dar amar, amar de lume,
De copiii fără mume,
Şi de mamele cu dor
Care-şi pierd copiii lor!

III

Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Precum şirul din poveste,
Că-nainte mult mai este:

Pe copiii-mbrăţişaţi,
Într-un leagăn alb culcaţi,
Trista mamă i-a-ngropat
Lângă ea, lângă palat,
La fereastra din grădină,
Sub o tufă de sulcină.
Iar din leagănul de flori
Răsărit-au până-n zori

Doi brazi gingaşi de o seamă,
Ca doi gemeni dintr-o mamă,
Ş-au crescut, crescut-au iară
De la zori şi până-n seară,
Pân-au dat să se lovească
De fereastra-mpărătească...

“Frăţioare, frăţioare,
Înlăuntru ce vezi oare?”
“Văd pe mama!...
                    Auzi, frate,
Gemetele-i necurmate?”
“Măiculiţa mea iubită,
Cât de-amar e rătăcită!”
“Ochii-i sunt două izvoare
Tot de lacrimi arzătoare!”
“Ah! priveşte cum ne cată
Prin cea casă întristată!”
“Cum ne cehamă, cum ne plânge!
Mâinile cum şi le frânge!”
“Mamă, mamă, draga noastră,
Iată-ne ici la fereastră,
Vin’ cu dulce diezmierdat,
Că de mult, amar de noi,
Ne lipseşti la amândoi!”
Astfel brazii suspinau
Ş-a lor crengi le clătinau
Pe fereastră-n sala mare...
Mama doamnă viu tresare,
Vine,-aleargă, stă, nu crede,
Vede brazii şi nu-i vede,

Şterge iute ochii săi:
“Dragii mei, drăguţii mei!
Voi sunteţi! inima-mi zice
C-aţi venit voi iar aice
Lâng-a mamei dulce sân,
Ce hrăneşte-amar suspin!
Scumpii mamei frumuşei,
Copilaşi, iubiţii mei!
Frig v-a fost în cel pământ,
Pedepsi-l-ar Domnul sfânt!
Ş-acum nu mai cată nime
De a voastră frăgezime,
Nici vă leagănă-n cântări,
Nici v-adoarme-n sărutări!”
“Taci, măicuţă cu durere,
Că-ţi aducem mângâiere.
Nu jeli a noastră soartă,
Că de grijă cerul poartă
Şi la morţi, şi la cei vii,
Şi la flori, şi la copii.
Seara primăverii caldă
Cu dulci lacrime ne scaldă,
Vântul ne adoarme-uşor
Cu suspin răcoritor,
Şi steluţa serii, mută,
Cu dulci raze ne sărută.”
“Ce vorbiţi de primăvară,
Şi de stele, şi de seară?
Nu vedeţi cumpliţii nori
Cum sosesc fulgerători?
N-auziţi cerul cum tună

Şi pământul cum răsună?
Vântul suflă şi vă-ndoaie,
Pe voi cade rece ploaie...
Dragii mei, gingaşii mei!
Cum să-i apăr eu pe ei?...
Biata mamă n-a sfârşit,
Cerul brazii a trăsnit
Şi sub ochii săi pe loc
I-au aprins în mare foc!
La pământ brazii cădeau,
Cu lung geamăt ei ardeau
Şi spre doamna ce-i vedea
Crengile şi le-ntindea.
Biata mamă, despletită,
Spăimântată, rătăcită,
Pe fereastră se pleca,
Vrând în foc a s-arunca;
Dar deodată ochii săi
Au zărit două scântei
Printre flăcări strălucind,
În văzduh voios sărind,
Către stele tot suind,
Ş-amândouă printre ele
Prefăcându-se în stele.
Faţa ei, l-acea privire,
Străluci de fericire,
Cum s-aprinde alba lună
Dup-o aprigă furtună;
Şi cu grabă-n veselie
Ieşind noaptea pe câmpie,
Ea se duse aiurind,

Cu ochii la cer privind,
Cum se duce neoprit
Dorul cel nemărginit!

IV

Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Ca duioasa mea poveste,
Că-nainte mult nu este:

Pe cea vale de mohor,
Lâng-un limpede izvor,
Mama doamnă stă culcată
Şi cu dragoste tot cată
Când la cerul înstelat,
Unde doru-i a zburat,
Când pe faţa apei line,
Unde-a cerului lumine
Se prevăd, se oglindează
Şi în taină scânteiază.
Biata mamă-ncet suspină
Şi cu-o floare de sulcină
Ea dezmiardă-ncetişor
Faţa micului izvor,
Ş-apoi stă, şi tot priveşte,
Apa când se limpezeşte,
Care stele mai întâi
Au să iasă-n faţa ei?
Umbra nopţii de pe vale
Se pătrunde de-a ei jale

Şi ascultă în tăcere
Şoapta-i plină de durere.
Căci ea stelele descântă
Şi, plângând, astfel ea cântă:

“Câte stele sunt pe cer,
Până-n ziuă toate pier,
Numai două-s stătătoare
Pân’ la răsărit de soare,
Şi îngână dorul meu...
Coborî-le-ar Dumnezeu!

Stelişoare, blânde stele,
Ochişori inimii mele!
Pe pământ voi v-aţi închis
Şi în ceruri v-aţi deschis
Să priviţi la dorul meu...
Coborî-v-ar Dumnezeu!

Bine v-a fi vouă, bine,
În cel rai cu vii lumine,
Dar nici raiul nu e lin
Ca al mamei dulce sân!
Ah! copii, la sânul meu
Coborî-v-ar Dumnezeu!”

O! minune! sus, în cer,
Două stele iată pier!
Şi cu zborul de săgeată
Prin văzduh iată-le, iată
Că vin iute şi voioase,

Lăsând urme argintoase
Pân' ce cad lângă izvor
Într-un lung, întins ogor,
Şi se fac din două stele
Două mărgăritărele...

Cine-n lume, cine poate
Mările să le înoate,
Codrii vechi să mi-i pătrunză
Ca să numere-a lor frunză?
Cine poate-avea aflare
Câte valuri sunt pe mare,
Câte raze sunt în soare,
Cât parfum e într-o floare?
Numai dorul mamei poate
Să pătrundă-n lume toate,
Ca să afle mângâiere
La cumplita sa durere!
Astfel Doamna, ca-ntr-un râu,
Intră-n lanul cel de grâu,
Şi tot cată ne-ncetat
Stelele care-au picat.
Spic de spic ea îl culege,
Grâu-n palme îl alege
Şi-l sărută, şi-l dezmiardă,
Copilaşii să nu-şi piardă!
Zi de vară până-n seară
Ea din lan nu iese-afară,
Spicuieşte, spicuieşte,
De odihnă nici gândeşte!
Iar când lanul s-a sfârşit,

Iată, Doamne! c-a găsit
Într-un spic frumos şi mare
Două mici mărgăritare!
Şi de-atunci mama duioasă,
În răpirea-i drăgăstoasă,
Tot înşiră, visătoare,
Preţioasele-i odoare
Şi la sânu-i tot le strânge,
Apoi râde, apoi plânge,
Le deşiră când şi când
Şi le-nşiră iar, cântând:

"Însiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Precum lacrimile mele
Se-nşiră curgând la stele!

Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Ca şi anii mei de jale
Pe-a durerii tristă cale!

Înşiră-te, mărgărite,
Pe lungi fire aurite,
Pân' ce dorul bietei mume
Va-nceta de-a plânge-n lume!"

Mirceşti

Din ciclul
PASTELURI

1862—187...

Serile la Mirceşti

CUPRINS

Perdelele-s lăsate şi lămpile aprinse;
În sobă arde focul, tovarăş mângâios,
Şi cadrele-aurite, ce de pereţi sunt prinse,
Sub palidă lumină, apar misterios.

Afară plouă, ninge! afară-i vijelie,
Şi crivăţul aleargă pe câmpul înnegrit;
Iar eu, retras în pace, aştept din cer să vie
O zână drăgălaşă, cu glasul aurit.

Pe jilţu-mi, lângă masă, având condeiu-n mână,
Când scriu o strofă dulce pe care-o prind din zbor,
Când ochiu-mi întâlneşte ş-admiră o cadână
Ce-n cadrul ei se-ntinde alene pe covor,

Frumoasă, albă, jună, cu formele rotunde,
Cu pulpa mărmurie, cu sânul, dulce val,
Ea pare zeia Venus când a ieşit din unde
Ca să arate lumii frumosul ideal.

Alăture apare un câmp de aspră luptă,
Pătat cu sânge negru acoperit cu morţi.
Un june-n floarea vieţii strângând o spadă ruptă
Ţinteşte ochii veştezi pe-a veciniciei porţi.

Apoi a mea privire prin casă rătăcindă
Cu jale se opreşte pe un oraş tăcut,
Veneţia regină, ce-n mare se oglindă
Făr-a vedea pe frunte-i splendoarea din trecut.

O lacrimă... dar iată plutind pe-a mării spume
O sprintenă corvetă, un repede-alcyon;
Şi iată colo-n ceruri pribegile din lume,
Cocoarele în şiruri zburând spre orizon.

O! farmec, dulce farmec al vieţii călătoare,
Profundă nostalgie de lin, albastru cer!
Dor gingaş de lumină, amor de dulce soare,
Voi mă răpiţi când vine în ţară asprul ger!...

Afară ninge, ninge, şi apriga furtună
Prin neagra-ntunecime răspânde reci fiori,
Iar eu visez de plaiuri pe care alba lună
Revarsă-un val de aur ce curge printre flori.

Văd insule frumoase şi mări necunoscute,
Şi splendide oraşe, şi lacuri de smarald,
Şi cete de sălbatici prin codri deşi pierdute,
Şi zâne ce se scaldă în faptul zilei, cald.

Prin fumul ţigaretei ce zboară în spirale
Văd eroi prinşi la luptă pe câmpul de onor,
Şi-n tainice saraiuri minuni orientale
Ce-n suflete deşteaptă dulci visuri de amor.

Apoi închipuirea îşi strânge-a sa aripă;
Tablourile toate se şterg, dispar încet,
Şi mii de suvenire mă-nconjură-ntr-o clipă
În faţa unui tainic şi drăgălaş portret.

Atunci inima-mi zboară la raiul vieţii mele,
La timpul mult ferice în care-am suferit,
Ş-atunci păduri şi lacuri, şi mări, şi flori, şi stele
Intoană pentru mine un imn nemărginit.

Aşa-n singurătate, pe când afară ninge,
Gândirea mea se primblă pe mândri curcubei,
Pân' ce se stinge focul şi lampa-n glob se stinge,
Şi saltă căţeluşu-mi de pe genunchii mei.

Mirceşti, 1867

CUPRINS

Sfârşit de toamnă

Oaspeţii caselor noastre, cocostârci şi rândunele,
Părăsit-au a lor cuiburi ş-au fugit de zile rele;
Cârdurile de cocoare, înşirându-se-n lung zbor,
Pribegit-au urmărite de al nostru jalnic dor.

Vesela verde câmpie acu-i tristă, veştezită,
Lunca, bătută de brumă, acum pare ruginită;
Frunzele-i cad, zbor în aer, şi de crengi se dezlipesc,
Ca frumoasele iluzii dintr-un suflet omenesc.

Din tuspatru părţi a lumii se ridică-nalt pe ceruri,
Ca balauri din poveste, nouri negri, plini de geruri.
Soarele iubit s-ascunde, iar pe sub grozavii nori
Trece-un cârd de corbi iernatici prin văzduh croncănitori.

Ziua scade; iarna vine, vine pe crivăţ călare!
Vântul şuieră prin hornuri, răspândind înfiorare.
Boii rag, caii rânchează, câinii latră la un loc,
Omul, trist, cade pe gânduri şi s-apropie de foc.

Mirceşti, 1867

CUPRINS

Iarna

Din văzduh cumplita iarnă cerne norii de zăpadă,
Lungi troiene călătoare adunate-n cer grămadă;
Fulgii zbor, plutesc în aer ca un roi de fluturi albi,
Răspândind fiori de gheaţă pe ai ţării umeri dalbi.

Ziua ninge, noaptea ninge, dimineaţa ninge iară!
Cu o zale argintie se îmbracă mândra ţară;
Soarele rotund şi palid se prevede printre nori
Ca un vis de tinereţe printre anii trecători.

Tot e alb pe câmp, pe dealuri, împrejur, în depărtare,
Ca fantasme albe plopii înşiraţi se pierd în zare,
Şi pe-ntinderea pustie, fără urme, fără drum,
Se văd satele pierdute sub clăbuci albii de fum.

Dar ninsoarea încetează, norii fug, doritul soare
Străluceşte şi dezmiardă oceanul de ninsoare.
Iată-o sanie uşoară care trece peste văi...
În văzduh voios răsună clinchete de zurgălăi.

Gerul

CUPRINS

Gerul aspru şi sălbatic strânge-n braţe-i cu jelire
Neagra luncă de pe vale care zace-n amorţire;
El ca pe-o mireasă moartă o-ncunună despre zori
C-un văl alb de promoroacă şi cu ţurţuri lucitori.

Gerul vine de la munte, la fereastră se opreşte
Şi, privind la focul vesel care-n sobe străluceşte,
El depune flori de iarnă pe cristalul îngheţat,
Crini şi roze de zăpadă ce cu drag le-a sărutat.

Gerul face cu-o suflare pod de gheaţă între maluri,
Pune streşinilor casei o ghirlandă de cristaluri,
Iar pe feţe de copile înfloreşte trandafiri,
Să ne-aducă viu aminte de-ale verii înfloriri.

Gerul dă aripi de vultur cailor în spumegare
Ce se-ntrec pe câmpul luciu, scoţând aburi lungi pe nare.
O! tu, gerule năprasnic, vin', îndeamnă calul meu
Să mă poarte ca săgeata unde el ştie, şi eu!

Viscolul

Crivăţul din miazănoapte vâjâie prin vijelie,
Spulberând zăpada-n ceruri de pe deal, de pe câmpie.
Valuri albe trec în zare, se aşează-n lung troian,
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frământă lumea!... Lupii suri ies după pradă,
Alergând, urlând în urma-i prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură; corbii zbor vârtej, răpiţi de vânt,
Şi răchiţele se-ndoaie lovindu-se de pământ.

Zbierăt, răget, ţipet, vaiet, mii de glasuri spăimântate
Se ridică de prin codri, de pe dealuri, de prin sate.
Şi-n departe se aude un nechez răsunător...
Noaptea cade, lupii urlă... Vai de cal şi călător!

Fericit acel ce noaptea rătăcit în viscolire
Stă, aude-n câmp lătrare şi zăreşte cu uimire
O căsuţă drăgălaşă cu ferestrele lucind
Unde dulcea ospeţie îl întâmpină zâmbind!

CUPRINS

Sania

Zi cu soare, ger cu stele!... Hai, iubită, la primblare.
Caii muşcă-a lor zăbale, surugiul e călare;
Săniuţa, cuib de iarnă, e cam strâmtă pentru doi...
Tu zâmbeşti?... Zâmbirea-ţi zice că e bună pentru noi.

Caii scutură prin aer sunătoarele lor salbe,
Răpind sania uşoară care lasă urme albe.
Surugiul chiuieşte; caii zboară ca doi zmei
Prin o pulbere de raze, prin un nour de scântei.

Pe câmpia înălbită, netedă, strălucitoare
Se văd insule de codri, s-aud câini la vânătoare,

Iar în lunca pudruită cu mărunt mărgăritar
Saltă-o veveriţă mică pe o creangă de stejar.

Acum trecem prin poiene, acum trecem prin zăvoaie;
Crengile-aninate-n cale ning steluţe şi se-ndoaie.
Iată-o gingaşă mlădiţă cu şirag de mărţişori...*
Tu o rupi?... Ea te stropeşte cu fulgi albi răcoritori.

CUPRINS

Miezul iernii

În păduri trăsnesc stejarii! E un ger amar, cumplit!
Stelele par îngheţate, cerul pare oţelit,
Iar zăpada cristalină pe câmpii strălucitoare
Pare-un lan de diamanturi ce scârţâie sub picioare.

Fumuri albe se ridică în văzduhul scânteios
Ca înaltele coloane unui templu maiestos,
Şi pe ele se aşează bolta cerului senină,
Unde luna îşi aprinde farul tainic de lumină.

O! tablou măreţ, fantastic!... Mii de stele argintii
În nemărginitul templu ard ca vecinice făclii.
Munţii sunt a lui altare, codrii — organe sonoare
Unde crivăţul pătrunde, scoţând note-ngrozitoare.

Totul e în neclintire, fără viaţă, fără glas;
Nici un zbor în atmosferă, pe zăpadă — nici un pas;

*Numele de mărţişori este dat crengilor de lozie îmbobocită cu muguri argintii. Românii le culeg şi le anină în casele lor ca un semn iubit de primăvară, în ziua de Florii.

Dar ce văd?... în raza lunii o fantasmă se arată...
E un lup ce se alungă după prada-i spăimântată!

CUPRINS

*La gura sobei**

Aşezat la gura sobei noaptea pe când viscoleşte
Privesc focul, scump tovarăş, care vesel pâlpâieşte.
Şi prin flacăra albastră vreascurilor de aluni
Văd trecând în zbor fantastic a poveştilor minuni.

---

*Homer a compus *Iliada* şi *Odiseea* din tradiţii şi, poate chiar, din fragmente de poeme poporale. Ariosto a scris fantastica epopee *Orlando* de pe legendele cavalereşti răspândite în Italia şi ilustrate prin imaginaţia poporului iubitor de minuni.

Poporul dar este izvorul celor mai poetice creaţii, celor mai nepieritoare opere; şi poeţii mari, care apar ca nişte rari meteori, nu sunt decât revelatori măieştri ai poeziei popoarelor, concentrată în sânul lor.

Poveştile noastre reprezintă o comoară atât de bogată în iscodiri ingenioase, în imagini feerice, în flori de graţioasă poezie, că de s-ar naşte în România un nou Ariosto, el ar compune un poem de aceeaşi valoare nepreţuită ca poemul lui *Orlando*.

În ele găsim o limbă armonioasă şi perioade întregi versificate, încât lesne s-ar putea crede că poveştile ar fi poeme antice prozaizate cu timpul. În ele aflăm producerile unui geniu fecund şi original, precum: feţi-frumoşi cu părul de aur, fete de împărat atât de frumoase, că par a fi rupte din soare, cai năzdrăvani ce zboară în naltul cerului, şerpi cu solzii de aur care au cuiburi pline de pietre scumpe, cerbi care duc între coarne leagăn de zâne, păsări măiestre cu grai omenesc, pajuri ce locuiesc în fundul pământului, în lumea neagră, mere de aur care se prefac în palaturi împărăteşti, furci de argint care torc singure poduri de oţel, copaci cu poame de rubin şi de smarald etc., etc.

În ele mai întâlnim fiinţe fantastice care ne-au speriat în copilăria noastră: balauri, zmei, urieşi, ca Sfarmă-Piatră şi ca Strâmbă-Lemne, câini cu dinţi de criţă... etc. În ele mai găsim zeii păgânismului, sub figuri de sfinte creştine: Sfânta Miercure, Sfânta Joie, Sfânta Vinere, şi pe mult frumoasa Ileana Cosânzeana, imaginea cea mai graţioasă ce a ieşit din inima poporului român.

Şi dacă vom studia poveştile noastre cu luare-aminte, dacă le vom compara cu unele perioade din poemul *Orlando*, vom descoperi în cuprinsul lor diverse tablouri, scene şi chiar eroi şi eroine care figurează sub alte denumiri în opera lui Ariosto.

Iată-o pasăre măiastră prinsă-n luptă c-un balaur;
Iată cerbi cu stele-n frunte care trec pe punţi de aur;
Iată cai ce fug ca gândul; iată zmei înaripaţi
Care-ascund în mari palaturi mândre fete de-mpăraţi.

Iată pajuri năzdrăvane care vin din neagra lume,
Aducând pe lumea albă feţi-frumoşi cu falnic nume;
Iată-n lacul cel de lapte toate zânele din rai...
Nu departe stă Pepelea, tupilat în flori de mai.

Dar pe mine ce m-atrage, dar pe mine ce mă-ncântă
E Ileana Cosânzeana!... în cosiţă floarea-i cântă.
Până-n ziuă stau pe gânduri şi la ea privesc uimit,
Că-mi aduce viu aminte de-o minune ce-am iubit!

CUPRINS

Bradul

Sus pe culme bradul verde
Sub zăpada albicioasă
Printre negură se pierde
Ca o fantasmă geroasă,

Şi priveşte cu-ntristare
Cum se primblă prin răstoace
Iarna pe un urs călare,
Iarna cu şapte cojoace.

El se scutură şi zice:
"În zadar tu, vrăjitoare,

Aduci viforul pe-aice,
Aduci zile fără soare.

În zadar îngheţi pământul,
Ucizi florile şi stupii
Şi trimiţi moartea cu vântul
Şi trimiţi foamea cu lupii.

În zadar a ta suflare
Apa-n râuri o încheagă,
Şterge urma pe cărare
Şi de mine ţurţuri leagă.

În zadar aduci cu tine
Corbul negru şi prădalnic,
Şi din codrii cu jivine
Faci să iasă urlet jalnic.

În zadar, urgie crudă,
Lungeşti noaptea-ntunecoasă
Şi, râzând de-a lumii trudă,
Scurtezi ziua luminoasă.

În zadar îmi pui povară
De zăpadă şi de gheaţă.
Fie iarnă, fie vară,
Eu păstrez a mea verdeaţă!”

Sfârşitul iernii

CUPRINS

S-a dus zăpada albă de pe întinsul ţării,
S-au dus zilele Babei şi nopţile vegherii,*
Câmpia scoate aburi; pe umedul pământ
Se-ntind cărări uscate de-al primăverii vânt.

Lumina e mai caldă şi-n inimă pătrunde;
Prin râpi adânci zăpada de soare se ascunde.
Pâraiele umflate curg iute şopotind,
Şi mugurii pe creangă se văd îmbobocind.

O, Doamne! iată-un flutur ce prin văzduh se pierde!
În câmpul veşted iată un fir de iarbă verde
Pe care-ncet se urcă un galben gândăcel,
Şi sub a lui povară îl pleacă-ncetinel.

Un fir de iarbă verde, o rază-ncălzitoare,
Un gândăcel, un flutur, un clopoţel în floare,
După o iarnă lungă ş-un dor nemărginit,
Aprind un soare dulce în sufletul uimit!

---

*Românul caracterizează sub forme poetice sau glumeţe toate variaţiile timpului. Astfel, îi place a numi zilele Babei zilele cele dintâi ale lunii mart (*giboulées de Mars*), pretinzând că ele sunt nesuferite, ca o babă care se ceartă necontenit, şi plânge, se boceşte şi nu lasă pe nime în pace. Însă adevărata denumire de zilele Babei e bazată pe sărbătoarea Dochiei (baba Dochia), ce cade la începutul lui martie. Acele zile sunt urmate de zilele cocostârcului, a mieilor, a ciocârliei, a rândunelelor etc., care prevestesc reîntoarcerea în ţară a păsărilor pribegite de cu toamnă şi epoca naşterii mieilor.

Oaspeţii primăverii

CUPRINS

În fund, pe cer albastru, în zarea depărtată,
La răsărit, sub soare, un negru punct s-arată!
E cocostârcul tainic în lume călător,
Al primăverii dulce iubit prevestitor.

El vine, se înalţă, în cercuri line zboară
Şi, repede ca gândul, la cuibu-i se coboară;
Iar copilaşii veseli, cu pieptul dezgolit,
Aleargă, sar în cale şi-i zic: "Bine-ai sosit!"

În aer ciocârlia, pe casă rândunele,
Pe crengile pădurii un roi de păsărele
Cu-o lungă ciripire la soare se-ncălzesc
Şi pe deasupra bălţii nagâţii se-nvârtesc.

Ah! iată primăvara cu sânu-i de verdeaţă!
În lume-i veselie, amor, sperare, viaţă,
Şi cerul şi pământul preschimbă sărutări
Prin raze aurite şi vesele cântări!

Cocoarele

Din cea zare luminoasă vine-un lung şir de cocoare
Aducând pe-aripi întinse calde raze de la soare;
Iată-le deasupra noastră, iată-le colo sub nor,
În văzduh călăuzite de-un pilot, bătrân cocor.

Ele vin din fundul lumii, de prin clime înfocate,
De la India Brahmină, unde fiarele-ncruntate,
Pardoşi, tigri, şerpi gigantici stau în jungle tupilaţi,
Pândind noaptea elefanţii cu lungi trompe înarmaţi.

Fericite călătoare! zburând iute pe sub ceruri,
Au văzut în repejune ale Africii misteruri,
Lacul Ciad şi munţii Lunii, cu Pustiu-ngrozitor,
Nilul Alb cărui se-nchină un cumplit negru popor.

Călătoare scumpe mie!... Au lăsat în a lor cale
Asia cu-a sale râuri, Caşemirul cu-a sa vale,
Au lăsat chiar Ceylonul, mândra insulă din rai,
Şi revin cu fericire pe al ţării dulce plai!

CUPRINS

Noaptea

Noaptea-i dulce-n primăvară, liniştită, răcoroasă,
Ca-ntr-un suflet cu durere o gândire mângâioasă,
Ici, colo, cerul dispare sub mari insule de nori,
Scuturând din a lui poale lungi şi repezi meteori.

Pe un deal în depărtare un foc tainic străluceşte
Ca un ochi roş de balaur care-adoarme şi clipeşte.
Sunt păstori în şezătoare sau vro ceată de voinici?
E vro tabără de care sau un rond de tricolici?*

Către munţi prin întuneric un lung bucium se aude.
El aminte suvenirul celor timpuri negre, crude,

*Tricolicii fac parte din lumea fantastică a strigoilor, a moroilor, a vârcolacilor (vârcolici), a zburătorilor etc., care apar în basmele şi în superstiţiile poporale.

Când din culme-n culme noaptea buciumele răsunau
Şi la lupte sângeroase pe români îi deşteptau.

Acum însă viaţa-i lină; ţara doarme-n nepăsare!
Când şi când, un câine latră la o umbră ce-i apare,
Şi-ntr-o baltă mii de broaşte în lung hor orăcăiesc,
Holbând ochii cu ţintire la luceafărul ceresc!

CUPRINS

Dimineaţa

Zori de ziuă se revarsă peste vesela natură,
Prevestind un soare dulce cu lumină şi căldură,
În curând şi el apare pe-orizontul aurit,
Sorbind roua dimineţii de pe câmpul înverzit.

El se-naltă de trei suliţi pe cereasca mândră scară
Şi cu raze vii sărută june flori de primăvară,
Dediţei şi viorele, brebenei şi toporaşi
Ce răzbat prin frunze- uscate şi s-arată drăgălaşi.

Muncitorii pe-a lor prispe dreg uneltele de muncă.
Păsărelele-şi dreg glasul prin huceagul de sub luncă.
În grădini, în câmpi, pe dealuri, prin poiene şi prin vii
Ard movili buruienoase, scoţând fumuri cenuşii.

Caii zburdă prin ceairuri; turma zbiară la păşune;
Mieii sprinteni pe colnice fug grămadă-n repejune,
Şi o blândă copiliţă, torcând lâna din fuior,
Paşte bobocei de aur lâng-un limpede izvor.

Tunetul

CUPRINS

Pe lanul lung şi verde, cu grâul răsărit,
O umbră călătoare se-ntinde-ncet şi trece,
Precum un râu de munte când gheaţa s-a topit
Se varsă peste maluri, câmpiile să-nece.

E umbra unor nouri albii, uşori, mărunţi
Ce lunecă sub soare, clădind un lanţ de munţi;
Ei vin în miezul zilei, c-un surd şi tainic sunet
Şi, ca semnal de viaţă, aprind în cer un tunet.

Văzduhul bubuieşte!.. pământul dezmorţit
Cu mii şi mii de glasuri semnalului răspunde,
Şi de asprimea iernii simţindu-se ferit,
De-o nouă-ntinerire ferice se pătrunde.

La răsărit urare! urare la apus!
Un cârd de vulturi ageri, rotindu-se pe sus,
Se-nalţă ca s-asculte mult vesela fanfară
Ce buciumă prin nouri frumoasa primăvară.

Floriile

Iată zile-ncălzitoare
După aspre vijelii!
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Primăvara-ncântătoare
Scoate iarba pe câmpii,
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Lumea-i toată-n sărbătoare,
Ceru-i plin de ciocârlii.
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Păcat, zău, de cine moare
Şi ferice de cei vii!
Vin Floriile cu soare
Şi soarele cu Florii.

Copiliţă, nu vrei oare,
Nu vrei cu mine să vii,
Când Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii?

Să culegem la răcoare
Viorele albăstrii?
Hai! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii.

Eu ţi-oi da de orice floare
Mii de sărutări şi mii.
Hai! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii.

Iar tu, dulce zâmbitoare,
Te-i face că te mânii...
Hai! Floriile-s cu soare
Şi soarele cu Florii.

CUPRINS

Paştele

De Paşti în satul vesel căsuţele-nălbite
Lucesc sub a lor malduri de trestii aurite
Pe care cocostârcii, înfipţi într-un picior,
Dau gâtul peste aripi, tocând din ciocul lor.

Un scrânciob mai la vale pe lângă el adună
Flăcăi şi fete mândre ce râd cu voie bună;
Şi-n sunet de vioare, de cobze şi de nai
Se-ntoarce hora lină, călcând pe verde plai.

Bătrâni cu feţe stinse, români cu feţe dalbe,
Romănce cu ochi negri şi cu ştergare albe
Pe iarba răsărită fac praznic la un loc,
Iar pe-mprejur copiii se prind la luptă-n joc.

Şi scrânciobul se-ntoarce, purtând în legănare
Perechi îmbrăţişate cu dulce înfocare,
Ochiri scânteietoare şi gingaşe zâmbiri
Ce viu răspând în aer electrice luciri.

Plugurile

CUPRINS

Noroc bun!... Pe câmpul neted ies românii cu-a lor pluguri!
Boi plăvani în câte şase trag, se opintesc în juguri!
Braţul gol apasă-n coarne; fierul taie brazde lungi
Ce se-nşiră-n bătătură ca lucioase, negre dungi.

Treptat câmpul se umbreşte sub a brazdelor desime;
El răsună-n mare zgomot de voioasa argăţime,
Iar pe lanul ce în soare se zvântează fumegând,
Cocostârcii cu largi pasuri calcă rar şi meditând.

Acum soarele-i l-amiezi; la pământ omul se-ntinde;
Cârd de fete şi neveste de la sat aduc merinde;
Plugul zace-n lan pe coaste, iar un mândru flăcăuaş
Mână boii la izvoare şi îi paşte la imaş.

Sfântă muncă de la ţară, izvor sacru de rodire,
Tu legi omul cu pământul în o dulce înfrăţire!...
Dar lumina amurgeşte, şi plugarii către sat,
Hăulind pe lângă juguri, se întorc de la arat.

Semănătorii

Semănătorii harnici, cu sacul subsuoară,
Păşescu-n lungul brazdei pe fragedul pământ;
Pe culme, pe vâlcele se suie şi coboară
Zvârlind în a lor cale sămânţa după vânt.

"O mie!" zice unul menind cu veselie.
"Noroc şi roadă bună!" adauge un alt.
"Ca vrabia de toamnă rotund spicul să fie!
Ca trestia cea naltă să fie paiul nalt!

Din zori şi până-n noapte tot grâul să răsară;
În el să se ascundă porumbii osteniţi,
Şi când flăcăi şi fete vor secera la vară,
În valuri mari de aur să-noate rătăciţi!"

Semănătorii veseli spre fund înaintează,
De-a curmezişul brazdei boroanele pornesc,
Şi grapele spinoase de-aproape le urmează,
Îngroapă-ncet sămânţa şi câmpul netezesc.

CUPRINS

Rodica

Purtând cofiţă cu apă rece
Pe ai săi umeri albi, rotunjori,
Juna Rodică voioasă trece
Pe lângă junii semănători.

Ei cu grăbire îi sar în cale,
Zicând: "Rodică, floare de crin,
În plin să-ţi meargă vrerile tale,
Precum tu, dragă, ne ieşi cu plin!*

*A ieşi cu plin dinaintea unui călător sau muncitor este un semn de bun augur (tradiţie poporală).

S-ajungi mireasă, s-ajungi crăiasă!
Calea să-ţi fie numai cu flori,
Şi casa casă, şi masa masă,
Şi sânul leagăn de pruncuşori!”

Cu grâu de aur ei o presoară,
Apoi cofiţa întreagă-o beu.
Copila râde şi-n cale-i zboară,
Scuturând grâul din părul său.

CUPRINS

Lunca din Mirceşti

Bate vânt de primăvară şi pe muguri îi deschide;
Vântul bate, frunza creşte, şi voioasă lunca râde.
Sub verdeaţa drăgălaşă dispar crengile pe rând.
Şi sub crengile umbroase mierla sare şuierând.

O! minune, farmec dulce! O! putere creatoare!
În oricare zi pe lume iese câte-o nouă floare,
Ş-un glas nou de armonie completează imnul sfânt
Ce se-nalţă către ceruri de pe veselul pământ.

Tot ce simte şi viază, fiară, pasăre sau plântă
În căldura primăverii naşte, saltă, zboară, cântă.
Omul îşi îndreaptă pasul către desul stejăriş,
Unde umbra cu lumină se alungă sub frunziş.

El se duce după visuri; inima lui creşte plină
De o sacră melodie, melanholică, divină,

De o tainică vibrare, de-un avânt inspirător
Ce-i aduc în piept suspinuri şi-n ochi lacrimi de amor.

Este timpul re-nvierii, este timpul re-nnoirii,
Ş-al sperării zâmbitoare, ş-al plăcerii, ş-al iubirii,
Pasărea-şi găteşte cuibul, floarea mândrele-i culori,
Câmpul via sa verdeaţă, lanul scumpele-i comori.

Sus, paingul pe un frasin, urzind pânza-i diafană,
Cu-al său fir de-argint subţire face-o punte-aeriană,
Iar în leagăn de mătase gangurul misterios
Cu privighetoarea dulce se îngână-armonios.

Jos pe la tulpini, la umbră, fluturii, flori zburătoare,
Se-ndrăgesc în perechere pe sân alb de lăcrimioare,
Şi, ca roi de pietre scumpe, gândăceii smălţuiţi
Strălucesc, vie comoară, pe sub ierburi tăinuiţi.

O pătrunzătoare şoaptă umple lunca, se ridică.
Ascultaţi!... stejarul mare grăieşte cu iarba mică,
Vulturul cu ciocârlia, soarele cu albul nor.
Fluturul cu plânta, râul cu limpidele izvor.

Şi stejarul zice ierbii: "Mult eşti vie şi gingaşă!"
Fluturaşul zice florii: "Mult eşti mie drăgălaşă!"
Vulturul uimit ascultă ciocârlia ciripind;
Râu, izvoare, nouri, raze se împreună iubind.

Luncă, luncă, dragă luncă! rai frumos al ţării mele,
Mândră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele!

Ca grădinile Armidei, ai un farmec răpitor,
Şi Siretul te închide cu-al său braţ dezmierdător.

Umbra ta, răcoritoare, adormindă, parfumată,
Stă aproape de lumină, prin poiene tupilată.
Ca o nimfă pânditoare de sub arbori înfloriţi
Ea la sânul ei atrage călătorii fericiţi.

Şi-i încântă, şi-i îmbată, şi-i aduce la uitare
Prin o magică plăcere de parfum şi de cântare,
Căci în tine, luncă dragă, tot ce are suflet, grai,
Tot şopteşte de iubire în frumoasa luna mai!

CUPRINS

Malul Siretului

Aburii uşori ai nopţii ca fantasme se ridică
Şi, plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.
Râul luciu se-ncovoiae sub copaci ca un balaur
Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur.

Eu mă duc în faptul zilei, mă aşez pe malu-i verde
Şi privesc cum apa curge şi la cotiri ea se pierde,
Cum se schimbă-n vălurele pe prundişul lunecos,
Cum adoarme la bulboace, săpând malul nisipos.

Când o salcie pletoasă lin pe baltă se coboară,
Când o mreană saltă-n aer după-o viespe sprinteoară,
Când sălbaticele raţe se abat din zborul lor,
Bătând apa-ntunecată de un nour trecător.

Şi gândirea mea furată se tot duce-ncet la vale
Cu cel râu care-n veci curge, fără-a se opri din cale,
Lunca-n juru-mi clocoteşte; o şopârlă de smarald
Cată ţintă, lung la mine, părăsind nisipul cald.

CUPRINS

Flori de nufăr

Prin trestia din baltă ce-n aer se mlădie
Răsună-n dimineaţă o tainică-armonie.
Sunt zâne ce se scaldă în fragedele zori?
Nu-s zâne, dar copile, a zânelor surori.

Verginile în apă intrat-au cu sfială,
Şi-acum se joacă vesel în dulcea-i răcoreală,
Şoptind, privind în undă albastrul cer senin,
Umplând cu flori de nufăr cămaşa de la sân.

O rază aurie prin stuhul des pătrunde
Şi gingaş luminează în cuibul ce le-ascunde
Comori de tinereţe, comori de fericiri,
Încântătoare forme de albe năluciri.

Priviţi! cetatea verde se mişcă, se deschide.
O mândră copiliţă apare, iese, râde
Şi lunecă... Deodată, rotunzi şi albiori,
Apar la foc de soare doi nuferi plutitori.

Concertul în luncă

CUPRINS

În poiana tăinuită, unde zbor luciri de lună,
Floarea oaspeţilor luncii cu grăbire se adună,
Ca s-asculte-o cântăreaţă revenită-n primăvară
Din străinătatea neagră, unde-i viaţa mult amară.

Roi de flăcări uşurele, lucioli scânteitoare
Trec în aer, stau lipite, de *luminărele*-n floare*
Răspândind prin crengi, prin tufe o văpaie albăstrie
Ce măreşte-n miezul nopţii dalba luncii feerie.

Iată, vin pe rând, pereche, şi pătrund colè-n poiană
Bujorelul vioi, rumen, cu nălţuţa *odoleană*,
Frăţiori şi *romaniţe* care se aţin la drumuri,
Clopoţei şi *măzărele*, îmbătate de parfumuri.

Iată frageda *sulcină, steluşoare*, blânde *nalbe*,
Urmărind pe *busuiocul* iubitor de sânuri albe.
Dediţei şi *garofiţe*, pârguite-n foc de soare,
Toporaşi ce se închină gingaşelor *lăcrimioare*.

Vine *cimbrul* de la câmpuri cu *fetica* de la vie,
Nufărul din baltă vine întristat, fără soţie,
Şi cât el apare galben, oacheşele *viorele*
Se retrag de el departe, râzând vesel între ele.

În poiană mai vin încă elegante floricele,
Unele-n *condurii doamnei* şi-n *rochiţi de rândunele,*

***Luminările-n floare* sunt florile numite luminărica-Domnului.

Altele purtând în frunte, înşirate pe o rază,
Picături de rouă dulce care-n umbră scânteiază.

Ele merg, s-adună-n grupe, se feresc de buruiene
Şi privesc sosind prin aer zburători cu mândre pene,
Dumbrăvenci, ganguri de aur ce au cuiburi de mătasă,
Ciocârlii, oaspeţi de soare, rândunele,— oaspeţi de casă.

Mierle vii şuierătoare, cucul plin de îngâmfare,
Gaiţa ce imitează orice sunete bizare,
Stigleţi, presuri, macalendri ce prin tufe se alungă
Şi duioase turturele cu dor lung, cu jale lungă.

Iată, vin şi gândăceii în hlamide smălţuite;
Iată greieri, iată fluturi cu-aripioare pudruite,
Şi culbeci care fac coarne purtându-şi casa-n spinare...
La ivirea lor poiana clocoteşte-n hohot mare.

Iată-n urmă şi albine aducând în gură miere...
Zburătorii gustă-n grabă dulcele rod cu plăcere,
Apoi sorb limpidea rouă din a florilor potire,
Şoptind florilor în taină blânde şoapte de iubire.

Dar, tăcere!... Sus pe-un frasin un lin freamăt se aude!...
Toţi rămân în aşteptare. Cântăreaţa-ncet prelude.
Vântul tace, frunza deasă stă în aer neclintită...
Sub o pânză de lumină lunca pare adormită.

În a nopţii liniştire o divină melodie
Ca suflarea unui geniu printre frunze-alin adie,

Şi tot creşte mai sonoră, mai plăcută, mai frumoasă,
Pân' ce umple-ntreaga luncă de-o vibrare-armonioasă.

Gânditoare şi tăcută luna-n cale-i se opreşte,
Sufletul cu voluptate în extaz adânc pluteşte,
Şi se pare că s-aude prin a raiului cântare
Pe-ale îngerilor harpe lunecând mărgăritare.

E privighetoarea dulce care spune cu uimire
Tainele inimii sale, visul ei de fericire...
Lumea-ntreagă stă pătrunsă de-al ei cântec fără nume...
Macul singur, roş la faţă, doarme, dus pe ceea lume!

CUPRINS

Vânătorul

Vânătorul pleacă grabnic la a zorilor ivire,
Şi pe soare, falnic oaspe, îl salută cu iubire.
Lumea veselă tresare, mii de glasuri sunătoare
Celebrează însoţirea naturii cu mândrul soare.

Valuri limpide de aer, ca o mare nevăzută,
Trec alin pe faţa lumii şi din treacăt o sărută.
Pe câmpia rourată pasul lasă urmă verde,
Ce-n curând sub raza caldă se usucă şi se pierde.

Vânătorul soarbe-n cale-i răcoreala dimineţii,
Admirând jocul luminii pe splendorile verdeţii,
Admirând în umbra caldă florile de prin poiene,
Şi pâraie cristaline, şi vultani cu mândre pene.

Pe colnic, în zarea luncii, un plop mare se ridică,
Cu-a lui frunză argintie făcând umbră pe vâlcică.
Vânătorul la tulpină-i cade-n visuri iubitoare...
Două veveriţi pe-o creangă râd de arma-i lucitoare.

CUPRINS

Puntea

Şoapta nopţii se aude suspinând încetişor;
Arborii prin întuneric dau un freamăt sunător,
Şi deodată Aurora se iveşte radioasă,
Ca un ochi ce se deschide sub o geană luminoasă.

Dulce, veselă, rozie, scumpă ca un vis iubit,
Ea-şi ia zborul peste lume de la mândrul răsărit
Şi-întâlneşte-n a sa cale o copilă cosânzeană
Ce-i scăldată în năvalnic şi-n sân poartă odoleană.*

S-a oprit copila tristă pe o punte de stejar,
Plânsu-i lin pe sân îi cade ca un scump mărgăritar;
Iar pârăul de la maluri smulgând floare după floare,
Le depune cu şoptire lângă albele-i picioare.

“De ce plângi?... îi zice-o rază pe-a ei frunte strălucind.
Tu eşti jună, eşti menită să trăieşti, să mori iubind;
Pentru tine-orice durere trebuie ca să se curme...
Nouri sunt ce nu fac umbră şi dureri ce nu lasă-urme.”

---

*Fetele de la ţară îşi fac scăldătoare de năvalnic (*pteris*) şi poartă pe ele flori de odoleană (*valeriana*), pentru ca să devie mai atrăgătoare.

Balta

CUPRINS

Aerul e viu şi proaspăt!... el trezeşte şi învie
Pieptul, inima şi ochii peste care lin adie.
Balta-n aburi se ascunde sub un văl misterios,
Aşteptând voiosul soare ca pe-un mire luminos.

Ceru-n zare se roteşte; mii de vrăbii deşteptate
Ciripesc şi se alungă pe girezi netreierate.
Balta vesel clocoteşte de-un concert asurzitor,
Şi din ochiuri se înalţă cârd de raţe ca un nor.

Printre stuhul ce se mişcă iată-o luntre vânătoare!
Şerpii lungi se-ncolăcează sub a nuferilor floare;
Raţele prin moşunoaie după trestii se ascund,
Şi pe sus nagâţii ţipă, lişiţele dau în fund.

Răspândind fiori de moarte, luntrea cea de arme plină
Când la umbră se doseşte, când s-arată la lumină;
Iar pe mal în liniştire, un bâtlan, păşind încet,
Zice: “Nu-i pieirea lumii... vânătorul e poet!”

Fântâna

Pe cărarea înflorită, care duce la fântână,
În ştergar şi în catrinţă, merge-o sprintenă română;
Ea la brâu-i poartă furcă şi la sân un pruncuşor,
Cu guriţa lui lipită de al laptelui izvor.

Nevăstuica trece iute, torcând lâna din fuioare
Şi sucind fusul vârtelnic ce-o atinge la picioare.
Păsărelele-mprejuru-i zbor voioase şi cântând,
Ea zâmbeşte şi tot merge, pruncuşoru-i sărutând.

Iată,-ajunge la fântână, ş-acolo se întâlneşte
C-un drumeţ din lumea-ntreagă, care lung la ea priveşte,
Apoi cumpăna o pleacă, apoi scoate la lumină
Şi vecinei sale-ntinde o cofiţă, albă, plină.

Româncuţa mulţumeşte, suflă-ncet peste cofiţă
Şi cu apa ne-ncepută udă rumena-i guriţă;
Iar drumeţul după dânsa bea, fugarul îşi adapă
Şi se jură că pe lume nu-i aşa de dulce apă.

Secerişul

CUPRINS

Ciocârlia ciripie, fâlfâind din aripioare,
Pe o scară de lumină se coboară de sub soare.
Aerul e-n neclintire, el devine arzător;
Prepeliţa cântă-n grâie, greierul cântă-n mohor.

În cel lan cu spicuri nalte au intrat secerătorii,
Pe când era încă umed de răsuflul aurorii.
Toţi, privindu-i de departe, par că-noată-n galben râu,
Fetele fără ştergare şi flăcăii fără brâu.

Secerea, crai-nou de moarte, mereu taie, spicul cade.
Prepeliţa îşi ia puii şi se duce; lanul scade,

Iar în urmă, holda mândră, răsturnată prin bucăţi,
Se ridică-n snopi de aur, se clădeşte-n jumătăţi.

Mai departe, lucind iute, un flăcău ş-o fată mare
De tot snopul îşi dau gingaş o furişă sărutare,
Când o pasăre măiastră, peste lan trecând uşor,
Zice: "Dulce-a mai fi pâinea de la snopurile lor!"

CUPRINS

Cositul

Faptul zilei se aprinde pe a dealurilor frunte,
Ş-un râu falnic de lumină se revarsă peste munte.
Iarba coaptă străluceşte, ea se clatină la vânt,
Ş-a ei umbră lin se mişcă în dungi negre pe pământ.

Iată, vin cosaşii veseli, se pun rând. Sub a lor coasă
Câmpul ras rămâne verde ca o apă luminoasă.
Unii brazdele răstoarnă, în căpiţi alţii le-adună,
Le clădesc apoi în stoguri şi cu stuh le încunună.

Mai devale-n cea dumbravă cu poiana tăinuită,
Unde umbra pare verde şi de flori e-mbălsămită,
Coasele sub teaca udă zângănesc răsunător.
Din căpiţă în căpiţă dumbrăveanca saltă-n zbor.

Un flăcău, cosind deoparte, lângă-o tufă de sulcină,
Vede iarba încâlcită, frântă pe la rădăcină.
"Ce să fie?.. Cuib de fiară?.. O! minune!" zice el,
Şi, zâmbind, se pleacă iute de culege... un cercel!

Din ciclul
VARIA (a)

Imn religios

CUPRINS

cântat la serbarea junimii academice române,
dată în memoria acestui domn [Ştefan cel Mare]
la mănăstirea Putna, în 15/27 august 1871

Etern, Atotputernic, o! Creator sublime,
Tu, ce dai lumii viaţă şi omului cuvânt,
În tine crede, speră întreaga românime...
Glorie ţie-n ceruri, glorie pe pământ!

Sub ochii tăi în lume lungi valuri de-omenire
Pe marea veciniciei dispar ca nori în vânt,
Şi-n clipa lor de viaţă trecând strigă-n uimire:
Glorie ţie-n ceruri, glorie pe pământ!

Tu din sămânţa mică înalţi stejarul mare,
Tu junelor popoare dai un măreţ avânt,
Tu-n inimile noastre ai sacre, vii altare.
Glorie ţie-n ceruri, glorie pe pământ!

În tine-i viitorul, trecutul şi prezentul!
Tu duci la nemurire prin tainicul mormânt
Şi numele-ţi cu stele lumină firmamentul.
Glorie ţie-n ceruri, glorie pe pământ!

Etern, Atotputernic, o! Creator sublime,
Tu, care ţii la dreapta pe Ştefan, erou sfânt,
Fă-n lume să străluce iubita-i românime...
Glorie ţie-n ceruri, glorie pe pământ!

Imn lui Ştefan cel Mare

CUPRINS

cântat la serbarea junimii academice dată în memoria acestui domn la mănăstirea Putna, în 15/27 august 1871

La poalele Carpaţilor,
Sub vechiul tău mormânt,
Dormi, erou al românilor,
O! Ştefan, erou sfânt!
Ca sentinele falnice
Carpaţii te păzesc
Şi de sublima-ţi glorie
Cu secolii şoptesc.

Când tremurau popoarele
Sub aprigii păgâni,
Tu le-apărai cu braţele
Vitejilor români.
Cu drag privindu-ţi patria
Şi moartea cu dispreţ,
Măreţ în sânul luptelor,
Şi-n pace-ai fost măreţ.

În cer apune soarele
Stingând razele lui,
Dar într-a noastre suflete
În veci tu nu apui!
Prin negura trecutului,
O! soare-nvingător.

Lumini cu raze splendide,
Prezent şi viitor.

În timpul vitejiilor,
Cuprins de-un sacru dor,
Visai unirea Daciei
Cu-o turmă ş-un păstor;
O! mare umbră-eroică,
Priveşte visul tău:
Uniţi suntem în cugete,
Uniţi în Dumnezeu.

În poalele Carpaţilor,
La vechiul tău mormânt,
Toţi în genunchi, o! Ştefane,
Depunem jurământ:
“Un gând s-avem în numele
Românului popor,
Aprinşi de-amorul gloriei
Ş-al patriei amor!”

CUPRINS

Ştefan Vodă şi codrul
Baladă

Ştefan-Vodă rătăcit
Intră-n codrul înfrunzit.
Codru-i zice: “Domn viteaz!
Ce-ţi curg lacrimi pe obraz?”

“Ah! îmi plâng ostaşii mei
Morţi, luptând ca nişte zmei!”
Codrul zice: “Dragul meu,
Încetează plânsul tău,
Căci din brazii mei trufaşi
Face-ţi-oi voinici ostaşi
Ca să scapi biata moşie
De păgâni şi de urgie”.
“Fă!” răspunde mult voios
Domnul mândru, inimos.

Codrul puse a vui,
Brazii a-şi însufleţi,
Pe stejari a mi-i trezi.
Iar copacii mari şi mici
Se făceau ostaşi voinici,
Şi spre domn înaintau
Şi din gură cuvântau:
“Să trăieşti, măria-ta!
Hai la luptă, hai, Ştefane;
Du-ne-n oardele duşmane!”

Ştefan-vodă-nveselea
Şi la luptă purcedea
Peste munte şi muncel
Cu tot codrul după el.
Vai de ungurul semeţ
Ce lupta c-un brăduleţ!
Vai de leah, vai de tătar
Ce luptau cu un stejar!

Ştefan şi Dunărea

Baladă

CUPRINS

“Dunăre! ce plângi tu oare?”
“Plâng o floare de sub soare
Ce din sânu-mi a răpit
Ştefan-vodă cel cumplit!”

. . . .

Pe cel ţărm bătut de valuri,
Sus pe zare, sus pe maluri,
Sunt trei cete de oşteni,
Turci, tătari şi moldoveni.

Una-i ceata hanului,
Una-i a sultanului,
Una-i a Ştefanului!
Iar în câmpul cel turcesc
Mii de săbii zângănesc;
Iar în câmpul tătaresc
Mii de arce săgeţesc;
Iar în cel moldovenesc
Doi luceferi strălucesc:
Ştefan-vodă cel frumos
Ş-o copilă, chip duios.

Fata plânge, fata zice:
“Lasă-mă să fug de-aice,
O! Ştefane, scumpul meu!”
Domnul zice: “Nu! nu vreu,

Nu, pre sfântul Dumnezeu!
Că-mi eşti dulce la privit
Şi mai dulce la iubit,
Ca lumina soarelui
La lupta viteazului”.

“De-ţi sunt dragă, de-s frumoasă,
Ia-mă, doamne, ori mă lasă.”
“Ba! de-a fi să lupt pe dată
Chiar cu Dunărea turbată,
Nu te las nici chiar de-un pas.
Nici chiar morţii nu te las.”
“Apoi dar, rămâi cu bine,
Că tu n-ai parte de mine!"
Fata zice şi s-aruncă
Iute-n Dunărea adâncă!

Valurile clocotesc,
Pe copilă-o-nvăluiesc
Ş-o azvârl din val în val,
Depărtând-o de la mal.
Turcii stau încremeniţi,
Moldovenii împietriţi
Şi tătarii înlemniţi.
Stau şi ulii în zburare,
Stau şi caii-n alergare,
Stă şi soarele-n mirare,

Căci deodată ce se vede?
Cine-n valuri se repede?

Domnul Ştefan cel vestit,
Domnul cel nebiruit!
El s-azvârle nebuneşte
Şi înoată voiniceşte.
Taie-o brazdă, taie nouă,
Taie Dunărea în două,
Şi pe fată mi-o ajunge
Şi la piept cu foc o strânge
Şi se-ntoarce fericit
Sus, pe malul înflorit.

Din ciclul
LEGENDE

Dumbrava roşie

Poem istoric

(1497)

CUPRINS

dedicat amicului meu C. Negri

I

VISUL LUI ALBERT*

Albert, craiul Lehiei, făcut-a un vis mare,
Un vis de năvălire, de-nvingeri glorioase!
El se văzu puternic, pe-un armăsar călare,
Înfiorând cu spada-i popoare numeroase.

---

*Regele Albert, după învoirea ce făcuse cu fraţii săi, regele Ungariei şi ducele Litvaniei, în conferinţa de la Leutschau, cercând a-şi împlini gândul asupra domnului Ştefan al Moldovei (conferinţă în care se dezbătu despre stârpirea românilor: *super extirpatione Valachi*) chemă la arme toată Polonia, Galiţia, Mazovia, pe Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei, iar mai ales pe Alexandru, ducele Litvaniei, cu toată nobilimea litvană. Deci cu multă oaste de mercenari pedestri şi călăreţi el plecă de la Leopol spre Moldova la 26 iunie. Acea nefericită expediţie fu preînaintată de următoarele pronosticuri: Două sute de boi, apucându-i un vârtej înfricoşat la ieşirea din Leopol, se împrăştiară în toate părţile, unii căzură în şanţurile suburbiei, iar ceilalţi cu greu se putură găsi şi aduna. Când regele trecea un râuleţ, calul său de mână se poticni şi se înecă. Un oarecare *Sropski*, nobil de neam, dar cam nebun, de mai multe ori strigă în Leopol cu spaimă, prevestind pieirea polonilor. Fulgerul, căzând asupra taberei, ucise pe un nobil şi 12 cai. Preotul, servind dinaintea regelui, scăpă jos sfintele taine...

Şi cu toate aceste înspăimântătoare întâmplări, departe de a se lăsa de păcate, oastea petrecea în libertate cu muieri, şi înşişi şefii, nu numai noaptea, dar şi chiar la lumina zilei, se desfătau în baie şi în beţie, dezmierdându-se în braţele femeilor.

Creslau Curozwanski, nobil de Roza, decan de Cracovia, şi Padlowski de Przytyk, castelanul Radomiei, au fost trimişi soli către Ştefan-vodă, pentru ca să ceară libera trecere prin ţară a oastei leşeşti, cercând a-l înşela că expediţia lui Albert ar fi menită în contra turcilor. Asemene misie au avut şi Matei Lonzinski, episcopul Cameniţei.

Albert începu războiul asediind şi bombardând Suceava, însă nu reuşi a lua oraşul, ci pierdu multă oaste şi timp în zadar. Oastea leşească se retrase prin

Din Miazăzi fierbinte în recea Miazănoapte,
Din Răsăritul mândru l-Apusul lucitor
El auzi prin visu-i mii, mii de mii de şoapte
Crescând în zgomot falnic, gigantic, imnător,
Un uragan de glasuri ce clocotea prin lume,
Purtând, nălţând ca falǎ un nume... al său nume!

Albert, craiul Lehiei, trufaş, semeţ, uşor,
Ademenit, se crede stăpân pe viitor
Ş-aruncă ochi de pradă pe ţările vecine:
"Care din ele, zice, mi-ar cuveni mai bine?"
El stă puţin pe gânduri, apoi cu mare glas:

---

codrii Bucovinei, având în mijloc pe regele bolnav şi dus pe un leagăn; însă acolo moldovenii, ascunşi între copaci, se izbiră ca lupii asupra leşilor şi le făcură multă stricăciune. Pieriră atunci mulţi din neamul lui Toporski (unul din cele mai vechi din Polonia), doi Tenczynski, Nicolai, palatinul Galiţiei, şi Gabriel de Moraviţa etc.

Tot atunci un contingent de cruciaţi prusieni, urmând după armata regală, fură atacaţi de hatmanul Boldur, risipiţi, şi câţi scăpară de moarte fură robiţi.

Acea oaste regală, în care se aflau magnaţii Podoliei, fu rău vătămată de oamenii lui Ştefan.

Matei Miechovski zice: "O! Ştefan, bărbat triumfal şi victorios, care biruişi pe toţi regii înveninaţi! O! om fericit, care te bucuraşi de toate darurile câte natura le dă altora numai în părţi, unii fiind înţelepţi cu viclenie, alţii viteji ca sublima virtute a dreptăţii, alţii iar norocoşi contra duşmanilor, tu singur le avuşi hărăzite ţie toate deodată: just, prevăzător, viclean, biruitor asupra tuturor adversarilor! Nu degeaba cată a fi numărat între eroii secolului nostru!" etc. (*Arhiva istorică a României*).

Aceste fapte sunt relatate de Matei Miechovski în istoria lui Ştefan-vodă; iar prinţul D. Cantemir, adeverind legenda poporală, zice: "Ştefan V., prinţul Moldovei, bătând oastea leşească la Cotnar, unde creşte vinul cel lăudat, cu totul o au stins; numai 15 000 au prins vii, pre carii i-au pus în jug şi i-au silit de au arat în lung două mile, în lat o milă de pământ, în care arătură tot prin leşii aceia au semănat două păduri ce şi până astăzi se numesc, de poloni, *Bucovina*, iar de moldoveni, *Dumbrava roşie*, sau păduri roşii, pentru că s-au semănat şi sădit cu sânge leşesc".

"Moldova este pragul întâiului meu pas!
În ţara acea mică, neîncetat lovită
De duşmani fără număr şi-n veci nebiruită,
În care toţi bărbaţii sunt zmei ce s-au luptat
Cu leahul, cu maghiarul, cu turcul încruntat,
Şi unde pe sub iarbă câmpiile frumoase
Ascund troiene albe de-a duşmanilor oase,
Un domn viteaz, un Ştefan, adună de mulţi ani
O glorie ce-i demnă de-ai lumii suverani.
Voi merge la Moldova, la Ştefan drept voi merge,
Şi luciul de pe frunte-i cu spada mea voi şterge,
Iar lumea îngrozită, privind spre răsărit,
Vedea-va-n loc de soare al meu chip strălucit!"

A zis, şi-n nerăbdare-i pe lângă el în grabă
Adună-a lui armată deprinsă la omor,
Urdie numeroasă de fiare ce se-ntreabă:
"Spre care orizonturi sălta-vom noi în zbor?
În care parte-i hoitul promis l-a noastre gheare
Să-l rupem într-o clipă, să-l roadem, înghiţim?
În care ţări: teutone, române sau maghiare
Vrea Albert, craiul nostru, pustiul să-l lăţim?"

Aşa zicea cu fală a lui Albert oştime,
În cete adunată pe câmpul din Dombrova,
Când, prin văzduh, deodată, o gură din mulţime
Rosti cu glas de taur sălbatic: "La Moldova!"
"Ura!" strigă lehimea, întocmai ca un tunet,
Şi văi şi munţi şi codri răspunseră-n răsunet
Ura!... şi-n dor de sânge armata crunt aprinsă
Ca un şuvoi de toamnă pe drumuri se întinse,

Cu tunuri largi şi grele, cu flinte lungi, cu spade
Ce viu luceau la şolduri şi-n teacă zângăneau,
Cu armăsari zburdalnici ce vesel nechezeau,
Mergând toţi, cai şi oameni, să calce şi să prade.

În fruntea lor magnaţii mândri, bătrâni şi tineri:
Toporski veteranul ce poartă barbă albă
Înconjurat de neamuri: feciori, nepoţi şi gineri,
Formându-i o vitează şi glorioasă salbă.

Grodeck, zis *Falcă-Tare*, ce-n gândul lui se jură
Atâţi români să darme câţi are dinţi în gură.

Zciusko neîmpăcatul, cu braţe lungi şi tari,
Care-n Bugeac ucis-a trei sute de tătari.

Biela cel nalt, subţire ca trestia de baltă,
Ce-n lupte sângeroase ca dânsa se mlădie,
Cu sabia-i turcească tăind în carne vie,
Pe când fugaru-i sprinten nechează, muşcă, saltă.

Gorow şi Zablotowski, amici juraţi pe moarte
Să-mpartă soarta bună, să-nvingă rele soarte,
Şi care în trei rânduri scăpat-au din robie,
Prin degetele morţii trecând cu vitejie.
Ei zbor pe doi cai gemeni, râzând în hohot mare
Cu alţi ca dânşii tineri, baroni, comţi palatini;
Glence din Pocuţia, Zbaloş Litfan ce are
Un cârd pletos de zimbri în codri de arini.
Gavril de Moraviţa, fraţii Grotov, Huminski,
Mardela Veneticul, Tecelski şi Pruhninski,

Iarmeric Mazovitul şi Kozjatic Ucranul,
Ce creşte cai sălbatici şi-i prinde cu arcanul.

Ei merg, bătând din pinteni!... Zburdalnica lor ceată
Străluce de departe în haine poleite:
Dulămi cu flori de aur la piept împodobite
Şi-ncinse cu paftale de piatră nestemată,
Ciapce purtând un vultur şi pene la mijloc,
Încălţăminte roşii de piele de Maroc,
Şi frâie ţintuite, şi argintate şele,
Şi armorii cusute pe colţuri de harşele.

Ei merg jucându-şi caii, şi veseli între ei
Vorbind de cai, de lupte, de-amor şi de femei,
Tot ce-i mai scump în lume şi dă un farmec vieţii
Pe timpul mult ferice şi viu al tinereţii.

Ei merg precum ar merge la simplă vânătoare,
Glumind în nepăsare de moartea ce-au să-nfrunte,
Urmaţi de steaguri multe, urmând în foc de soare
Pe hatmani, capi de oaste, cu Albert craiu-n frunte...

Şi astfel în Moldova ei dau cu toţi navală!
Dar când trecu hotarul, al regelui cal tare
Se poticni... O buhnă ţipă în ziua mare,
Şi moartea-şi găsi coasa în acea zi fatală!

II
ŢARA ÎN PICIOARE

Ce vuiet lung de care, ce tropot surd de vite,
Ce freamăt de suspinuri, de glasuri năduşite

S-aud în sânul nopţii prin neagra-ntunecime
Şi către munţi se-ndreaptă l-a codrilor desime?
Din când în când sub nouri, trecând ca o săgeată,
Clipeşte o lumină şi ca prin vis arată
Bătrâni cu fruntea goală plecată spre pământ,
Femei cu prunci în braţe şi pletele în vânt,
Copile spăimântate mânând turme de oi
Şi flăcăuaşi în fugă mânând cârduri de boi.
Pe jos, pe cai, în grabă toţi părăsindu-şi satul,
Fugând cu vaiet, lacrimi, căci i-a ajuns păcatul,
Se duc pribegi şi palizi, în sân de mănăstiri.
Dar unde sunt bărbaţii, voinicii, junii, tarii,
Să-şi apere părinţii, nevestele şi pruncii?
Când suflă grea furtună pe ramurile luncii
Ş-o zguduie, ş-o darmă, ah! unde sunt stejarii?
Stejarii sunt la locul lor, faţă cu furtuna!

. . . .

Acum de zece zile şi zece nopţi totuna,
Din munţi şi pân’ la Nistru, pe culme şi pe dealuri,
Lungi buciume răsună, dând tainice semnaluri;
Şi călăraşi din fugă prin sate, prin oraşe
Crainesc: “Săriţi cu toţii pe litfele trufaşe!
Viteazul Ştefan-vodă vă cheamă-n vitejie.
Cine-i mişel să fugă, cine-i român să vie!”
Toţi au răspuns: "Trăiască Moldova!” şi s-au dus.

Pe loc tot omul verde ce poartă capul sus
Şi-a sărutat odorii, şi-a ascuţit toporul,
Şi-a prins din câmp fugarul ce-i sprinten ca o ciută,

Apoi, făcându-şi cruce, zicând un: “Doamne-ajută!”,
Ca şoimul de la cuibu-i voios şi-a luat zborul.

Astfel din ţara-ntreagă plec cete înmiite
Cu arce, barde, coase şi ghioage ţintuite,
Purtând căciuli de oaie, mintene-n flori cusute
Şi barbe neatinse, al bărbăţiei semn.
Ei merg de-a drept prin codri, pe lungi cărări pierdute
Călări pe şele goale, cu scările de lemn,
Şi trec în zbor prin arbori ca demoni de urgie,
Şi umbra scânteiază de-a ochilor mânie.
Tot astfel şi boierii, stăpânii de moşii.
Înconjuraţi de gloate, din casele lor pleacă,
Privind cu mulţumire zburdalnicii lor fii
Cum ştiu să-şi poarte caii şi-n fugă să se-ntreacă.
Soţii, surori şi mame suspină-n urma lor;
Dar ei alerg ferice la câmpul de omor.

Coman de la Comana, un uriaş de munte
Ce intră prin bârloage şi prinde urşii vii,
Aduce după dânsul mulţi vânători de frunte,
Născuţi pe plaiuri nalte, trăiţi în vijelii.
Balaur de la Galu, Ciolpan din Pipirig
Râd şi de frigul morţii cum râd de-al iernii frig;
Şi mulţi cobor din munte ca lava din vulcan,
De soiul lui Balaur, de soiul lui Ciolpan.
Velcea, bastard lui Şarpe, ca şarpele pe apă
Alunecă prin duşmani şi mult cumplit îi muşcă.
În luptă, când i-e sete, cu sânge se adapă,
Şi drept potir el are o ţevie de puşcă.
El vine din Hârtoape cu Purice-Movilă

Şi cu Roman-Pribeagul, ce nu mai ştiu de milă.
Scheianul şi Mircescul, vecini de pe Siret,
Învingători de unguri, s-au prins cu jurământ
Nici chiar sub braţul morţii să nu dea îndărăt
Pân' n-or intra cu leahul pe-al leahului pământ,
Şi Zimbrul de la Scheie şi Zimbrul din Mirceşti
Se duc să ia în coarne pe vulturii leşeşti.
Bătrânul Matei Cârjă are-mprejurul lui
Cinci sute de năprasnici ce vin dinspre Vaslui,
Toţi racoveni!... Iar Cârjă, om înţelept şi harnic,
E-n floare când se simte călare pe Şargan.
Glumeţ, îi place-a zice lui Negrea, viteaz darnic*:
"Am să mă fac, nepoate, din Cârjă — buzdugan!"
Negrea, zâmbind, răspunde: "Ai cârja bătrâneţii
La sfaturi, iar în luptă ai braţul tinereţii".
Şi, ajungând cu toţii la Racova devale,
O cruce luminoasă le se-arăta în cale.

Aşa, cu mic, cu mare, apărătorii ţării,
Ieşiţi ca frunza-n codri la vântul primăverii,
Din văi adânci se urcă, din piscuri se cobor,

---

*Familia Negre este una din cele mai vechi din Moldova. Chiar pe la începutul secolului XIV, un Negre vornicul figurează în istorie timp de 24 ani, adică de la 1402 până la 1426, între cei 12 boieri mari, consilieri ai lui Alexandru cel Bun.

La 1471, paharnicul Negre a fost descăpăţânat în Vaslui din ordinul lui Ştefan cel Mare, fiindcă a fost de părere a nu se război în contra lui Radu al Ţării Munteneşti, ca unul ce era creştin şi român.

Un alt Negre, Patraşco, ginere lui Petre-vodă Şchiopul, a urmat în exil pe socrul său, a fost înscris în cartea de aur din Veneţia şi a murit la Barcelona etc., etc.

În hronicele şi hrisoavele rămase de la străbuni, numele de Negre apare ades ca proprietari de moşii Negreşti, ca oameni însemnaţi pe timpul lor, şi ades ca victime ale urgiilor domneşti.

Trec râpile în salturi, trec râurile-not
Ş-aleargă-n neodihnă, voinicii, cât ce pot
La glasul ţării scumpe ce-i cheamă-n ajutor.
Merg unii cu grăbire spre codrii Bucovinei,
Ş-acolo se adună la strâmtele potici,
Pândind, ca vânătorii, mişcările jivinei,
Şi tot rugând: "Fă, Doamne, să treacă pe aici!"
Merg alţii la Suceava să facă pe Albert
A pierde oaste multă şi mult timp în deşert;
Iar alţii la Cotnarul iubit şi podgoriu,
Pe unde stau cu oastea Bogdan, domnescul fiu,
Tăutu cu mintea coaptă, Costea cu ochi semeţ,
Şi Trotuşan şi Boldur, cu suflet îndrăzneţ,
Şi unde Ştefan-vodă înfipt-a steagul său,
Strigând la cer: "Ajută-mi, o! sfinte Dumnezeu!"

III

TABĂRA LEŞEASCĂ

Pe-o culme prelungită ard mii şi mii de focuri
Ca stele semănate în numeroase locuri.
Se pare că tot cerul căzut e pe pământ
Şi c-au rămas în urmă-i un haos, un mormânt,
Atâta întristare şi-atâta-ntunecime
Împrăştie pe boltă a norilor desime.

Un zgomot lung se-nalţă din culmea luminată,
Unindu-se în aer cu tunete cereşti.
E zgomotul orgiei!... Iar zarea depărtată
Roşeşte-n foc de codri şi sate româneşti.

Aici beţii şi danţuri şi chiote voioase,
În fund suspinuri, vaiet şi plângeri dureroase!
Aici de pofte rele sunt ochii toţi aprinşi,
Acolo curge sânge, acolo-s ochii stinşi,
Căci astăzi celebrează lehimea-n sărbătoare
Victoria dorită a zilei viitoare!

Ostaşii pretutindeni formaţi în dese grupe
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămânziţi,
Desfundă largi antale, beau lacom fără cupe,
Se ceartă, râd în hohot şi urlă răguşiţi.
Ca dânşii, câini de lagăr la praznic luând parte,
Schelălăiesc sălbatic, rod oasele deoparte,
În mijlocul orgiei turbate ce tot creşte;
Iar printre câini şi oameni pe iarbă stau căzute
Femei, prada orgiei, cu minţile pierdute...

Şi însă vântul nopţii prin lagăr vâjâieşte,
Ş-un glas din umbra neagră la toţi strigă de-a rândul.
“Orbi! orbi! la masa morţii voi vă mâncaţi comândul!”

Magnaţii juni, sub corturi, pe perne de matase
Deşartă cupe pline cu vin de la Cotnar,
Cântând cu fericire: “De viaţă rea nu-mi pasă!
Iubită-mi e pe braţe, în viaţă nu-i amar!”
Şi fiecare strânge la pieptu-i cu-nfocare
O fiică de-a Podoliei, frumoasă şi balaie,
Cu buze pârguite la foc de sărutare,
Şi ochi ce-noată-albaştri în galeşă văpaie.
Şi fiecare simte că mintea-i se desfrână,
Având lângă-a sa gură o gură voluptoasă,

Şi-n braţe-i o copilă ce râde amoroasă,
Ş-un sân rotund ce saltă vioi sub a sa mână.
Ferice, mult ferice de dânşii!... faţa râde,
Inima zboară, raiul în cale-i se deschide.

Şi însă vântul nopţii prin corturi vâjâieşte,
De tunete cumplite văzduhul clocoteşte,
Ş-un glas pierdut în umbră tot strigă ne-ncetat:
"Orbi, orbi!! moartea v-aşteaptă c-un ultim sărutat!"

Cortul regal e splendid! Duzini de candelabre
Revarsă-a lor lumină pe-o masă ce se-ntinde
Sub table încărcate de scule şi merinde
Şi sticle largi cu vinuri spaniole şi calabre.
În mijloc stă-n iveală un cerb de patru ani,
Încins pe-a sale laturi cu şiruri de fazani,
Şi două piramide de fructe mai alese,
În Asia-nflorită crescute şi culese.

Albert în fruntea mesei luceşte ca un soare,
Înconjurat de oaspeţi în haine de splendoare.
La dreapta-i al său frate mai june, Sigismund
Apare-ntr-o dulamă de roş postav de Lund.
La stânga-al Cameniţei episcop vechi, Lonzinski,
Ş-alăturea cu dânşii se văd: Sbignew Ţenczynski,
Cu Herbor Lucasievitz, Padlowski castelanul
Radomiei, şi Creslau Roza, numit Decanul,
Şi graf Ioan de Tiffen, magisterul Prusiei,
Care-au adus la luptă cinci sute de cruciaţi,
Şi falnicii Toporski, vechi neaoşi de-ai Lehiei,
Şi alţi de frunte nobili, din cei mai însemnaţi.

Toţi gustă din merinde, deşartă largi pahare
În sunetul metalic de vesele fanfare;
Şi sângele prin vine se scurge mai fierbinte,
Ş-avântul creşte-n suflet şi nebunia-n minte...
Când regele ridică o cupă de vin plină
Şi glasul său puternic acest toast închină:
“Eu, Albert, domnul vostru, şi al Lehiei rege,
Intrat-am în Moldova ca leu învingător!
Mâini este ziua luptei... Nimic nu s-a alege
De Ştefan al Moldovei şi de al său popor.
Cum beau această cupă, aşa mândra Lehie
Să-nghită această ţară! Aşa să fie!”
“Fie!
Vivat! Ura! trăiască Albert mult glorios!”
Răspund mesenii aprig c-un răcnet zgomotos,
Şi lagărul răsună în lungă depărtare...
Dar iată că la uşă un om străin apare,
Cu pieptul gol, cu părul în vânt, cu ochi focos;
El spre Albert ţinteşte privirea-i rătăcită,
Face doi paşi şi strigă: “Deşartă-ţi cupa jos,
Albert! de soarte rele ţi-e cupa otrăvită“.
Toţi se reped c-un urlet şi mâna pe el pun.
“Lăsaţi-l, zice craiul; e Sropski cel nebun!”
Şi iar înalţă cupa, râzând de-o aşa larmă...
Dar cupa lângă buze-i în mâna lui se sfarmă,
Ş-un trăsnet lung deodată în ceruri bubuieşte
Şi-n cortul plin de umbră furtuna năvăleşte,
Şi masa se răstoarnă, şi cortul se urducă...
Iar pe câmpii, sub fulgeri, aleargă o nălucă.

IV
TABĂRA ROMÂNĂ

O tânără pădure de ulmi şi de stejari
Ascunde-oastea română prin junii săi tufari.
Misterul şi tăcerea în sânul ei domnesc,
Dar marginile sale sunt palid luminate
De flăcările triste ce pâlpâie în sate
Şi veselele focuri din lagărul leşesc.
Prin arbori şi prin ramuri, din vârfuri pân-în poale,
Din când în când luceşte oţel de săbii goale
Şi ochi de lei, de vulturi, de leoparzi sălbatici,
Ce ard sub vălul nopţii ca nişte roşi jăratici,
Căci ei s-aţint cu jale şi se opresc cu ură
Din zarea-nflăcărată pe lagărul vecin,
Şi tot românu-n suflet pe sufletu-i se jură
Cu-al duşmanilor sânge să stingă-al ţării chin.
Dor crunt de răzbunare! greu, aspru jurământ,
Ce sapă-n întuneric un larg, profund mormânt!
Ici, colo, prin poiene, stau pâlcuri de oşteni:
Arcaşi de la Soroca, năprasnici orheieni,
Aprozi, copii din casă, curteni şi lefecii,
Toţi, oameni tari de vână şi oţeliţi în foc,
Deprinşi a-şi trăi traiul în timpi de voinicii
Ş-a da mâna cu moartea făr-a mişca din loc.
Ei poartă pe-a lor frunte, pe braţele lor groase
Şi-n piepturi brazde multe, hieroglife sfinte
Cu paloşul săpate, ce spun ş-aduc aminte
De lupte uriaşe, de fapte glorioase!
Şi-n viaţă-i fiecare şi-au câştigat un nume,
O falnică poreclă, un titlu de strămoş:

Mihul, Păun de codru, Balaur, Alimoş,
Ursul şi Pală-Dalbă, Grozan şi Sparge-Lume!
Eroi de vechi balade ce s-au păstrat în minţi,
Trecând în moştenire la fii de la părinţi.

Lungiţi pe muşchiul verde şi domolind fugarii
Ce zburdă pe-ntuneric şi desfrunzesc tufarii,
Voinicii buni de luptă şi bucuroşi de glumă
Astfel grăiesc:
"Grozane! ce-o fi ziua de mâini?"
"O fi la unii mumă, o fi la alţii ciumă,
Amară pentru litfe şi dulce la români."
"Amin! să deie Domnul!"
"Va da, măi Pală-Dalbă!
Şi-o fi precum la Baia, n-o fi ca-n Valea-Albă,
Unde-am văzut pe Ursul gonit de şase turci."
"Gonitu-m-au pe mine, dar i-am urcat în furci!"
"Va fi precum la Scheie, unde-aţi văzut în silă
Maghiari schimbaţi în iepuri, ş-un Purice-n Movilă"*.
"Va fi precum la Lipneţ cu dumbrăvioara verde,
La Racova pe unde şi azi turcul se pierde,
La Grumăzeşti, pe maluri, unde cazacul jură
Pe mine, chiar pe mine, m-a încrestat la gură!"
"Te-a încrestat păgânul, dar când el vru de viu
Înot să treacă Nistrul, o păţi rău, fârtate,
Căci de pe mal în fugă tu i-ai sărit pe spate
Şi l-ai trimis sub Nistru, să-şi cate un sicriu."
"Bine-i făcuşi, Grozane! E scris în cele sfinte:

---

*Numele Puriceştilor a fost schimbat în Movileşti pe câmpul luptei de la Scheie, luptă în care Hroiot, şeful armiei ungureşti, a fost descăpăţânat de Purice Aprodul (vezi poemul lui C. Negruzzi *Aprodul Purice*).

Chiar apele să fie vrăjmaşilor morminte!”
“Aşa e ţara noastră!... e bună pentru vii,
Şi pentru morţi e bună.”
“De-aceea-n astă ţară
Vecinii dau năvală cu sutele de mii.
Urând viaţa la dânşii, le place-aici să piară!”
“Le place, dar, Păune, şi noi le facem placul.
Ei cred că-aici e raiul, ş-aici găsesc pe dracul.”
“Şi cum să nu-l găsească urdiile nebune
Când Ştefan e-n picioare, când versul lui ne spune:

Ştefan, Ştefan, domn cel mare*
Seamăn pe lume nu are
Decât numai mândrul soare!

Din Suceava când el sare,
Pune pieptul la hotare
Ca un zid de apărare!

Braţul lui făr-încetare
Bate ordele tătare,
Bate cetele maghiare,

Bate leşi din fuga mare,
Bate turci pe zmei călare
Şi-i scuteşte de-ngropare!

Lumea-ntreagă stă-n mirare!
Ţara-i mică, ţara-i tare
Şi vrăjmaşul spor nu are!”

*Cântec vechi poporal.

"Trăiască Ştefan-vodă!... Mulţi duşmani vin la noi,
Dar cât vin de năprasnici, puţini fug înapoi."
"Păcatul lor îi mână, sărmanii, ca pe-o turmă,
Şi moartea le stă-n cale, şi moartea le stă-n urmă."
"De-aceea la Moldova vezi floare lângă floare.
E îngrăşat pământul cu sânge."
"Aşa-i, fraţioare;
Dar cresc bujorii mândri din sânge de român
Şi pălămida neagră din sânge de păgân!"

Sub cerul ce s-aprinde şi-n clipă iar se stinge
Vărsând pe a lor feţe lumini fulgerătoare,
Aşa grăiesc bărbaţii ce somnul nu-i atinge
În aşteptarea vie a zilei viitoare.

Şi poalele pădurii sunt palid luminate
De flăcările roşii ce pâlpâie în sate.
Şi-n tabăra vecină orgia cea nebună
Ca marea depărtată vuieşte sub furtună;
Iar în frunziş românii topoarele-şi descântă
Şi caii lor dezmiardă, şi-n umbră vesel cântă:

"Sunt român cu patru mâini,
Şi am leacuri de păgâni:
De tătari am o săgeată,
De turci pala mea cea lată,
De litfeni un buzdugan
Şi de unguri un arcan!"

V
ŞTEFAN CEL MARE

În mijlocul pădurii este-o poiană lungă
Şi largă ce foieşte de oameni ca un roi.
La capătu-i din dreapta ea prelungeşte-o strungă
Prin care ostăşimea curge ca un şuvoi.
Ea intră în poiană şi se aşează-n rânduri,
Privind la o colibă de ramuri de stejar
În care-o umbră mare de om plecat sub gânduri
Stă pe genunchi, se-nchină în faţă c-un altar.

Deodată o lumină fantastic izbucneşte
Din zece nalţi mesteceni cu fruntea-nflăcărată.
Coliba se deschide, umbra se scoală, creşte
Şi splendid maiestoasă la oaste se arată!
Un lung fior pătrunde mulţimea-n admirare.
Toţi zic: "E Ştefan! Ştefan!"
Dar! Ştefan e cel Mare!
Iată-l cărunt, dar încă bărbat între bărbaţi,
Ca muntele Ceahlăul prin munţii din Carpaţi!
El întruneşte-n sine o triplă maiestate:
Acea care o dau anii la conştiinţi curate,
Acea care răsfrânge a tronului splendoare
Ş-acea întipărită de faima-nvingătoare.
Timpul i-a pus coroană de-argint, ţara, de aur,
Şi gloria măreaţă i-a pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani şi fapte, Ştefan nu simte-a lor povară,
Căci dragostea moşiei, ca sfânta primăvară,

În sânu-i înfloreşte şi îl întinereşte
Pentru salvarea ţării, când ţara pătimeşte.
Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe secolul ce-l vede să sape al său nume
Şi să răspândă raze pe secoli viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deşii nori.
Fiinţă de-o natură gigantică, divină,
El e de-acei la care istoria se-nchină,
De-acei care prin lume, sub paşii lor, cât merg
Las' urme uriaşe ce-n veci nu se mai şterg,
A cărora legendă departe mult se-ntinde
Şi-nchipuirea lumii fantastic o aprinde.
Măreţ, în a sa umbră un timp întreg dispare,
Căci Dumnezeu pe frunte-i a scris: *Tu vei fi mare!*

În mijlocul poienei el se înaintează,
Se urcă pe movilă şi astfel cuvântează:
"Români din toată ţara! Boieri, vechi căpitani,
Şi voi, feciori de oaste!... Sunt patruzeci de ani,
Moldova, la *Dreptate*, pe soarta ei stăpână*,
Mi-a pus pe cap coroana şi buzduganu-n mână.
Prin cel Atotputernic ce apele încheagă
Păstrat-am până astăzi coroana mea întreagă
Şi buzduganul teafăr, deşi pe mulţi duşmani
I-a doborât, lovindu-i, în patruzeci de ani!
Duşmani din fundul lumii, păgâni, duşmani vecini,
Şi, cine-ar putea crede!... chiar duşmani fraţi, creştini!
Trufaşi cu toţi, sălbatici, lacomi, vicleni şi orbi,
Care-mprejurul ţării, precum un cârd de corbi,

*Locul pe care Ştefan a fost proclamat domn al Moldovei purta numele de *Dreptate*.

Stau gata s-o sfâşie... dar n-a vrut Dumnezeu,
N-a vrut Moldova, ţara vitează, n-am vrut eu!...

Pe Radu, Aron Petru şi Ţepeluş hainul
I-am frânt!... Maniac tătarul şi Matias Corvinul
I-am frânt!... Chiar pe sultanul Mehmet-Fatin l-am frânt!
Ş-alţi mulţi care pierit-au ca pulberea în vânt.
Voi îi cunoaşteţi bine, vitejii mei oşteni,
Voi, pardoşi de la Lipneţ, vultani din Războieni,
Zimbri fioroşi din codrii Racovei, aprigi zmei
Din Soci, din Catlabuga, din Baia, de la Şchei.
Apărători ai crucii, voi îi cunoaşteţi bine,
Căci pentru-a lor risipă aţi războit cu mine
Prin şesuri, munţi şi codri, pe iarnă, toamnă, vară,
Făcând din pieptul vostru un zid, hotar de ţară,
Roşind cu-al vostru sânge fierbinte, plin de viaţă,
Siretul, Prutul, Nistrul şi Dunărea măreaţă;
Stând vecinic în picioare, în veci neodihniţi,
De arma, sora voastră, în veci nedezlipiţi,
Fără copii, soţie, o! dragii mei vultani,
Şi-n luptă, tot în luptă, de patruzeci de ani!

Ş-acum când armăsarii Osmanului mărit
Aruncă largi nechezuri din mândrul Răsărit,
Când Mohamed pe ceruri şi-a azvârlit hangerul
Ce, ca o semilună, cutreieră tot cerul;
Când noi oprim cu pieptul furtuna păgânească,
Ferind de-a sale valuri amvona creştinească;
Acum, când toţi creştinii, regi, domnitori, popoare,
Ar fi, ca fraţi de cruce, să-mpartă-acelaşi soare,

Priviţi!... Pe cerul negru se-ntinde-un roş de sânge,
Din depărtare suflă un vânt ce geme, plânge
Şi spune că în zare ard sate şi oraşe,
Că fiare fără nume ucid copii în faşe,
Că ţara e-n nevoie, că mor români sub chinuri,
Că fete mor sub silă, că pruncii mor în sânuri!...

Şi cine oare face această fărdelege?
Un domn vecin, prieten, un domn creştin, un rege!
Albert, craiul Lehiei!...
                                        Albert, de cap uşor,
Făcut-a un vis mare de rege-nvingător,
Dar n-are el, sărmanul, aşa de largă mână,
Să poată-n ea cuprinde o patrie română!
Nici a ajuns Moldova de râsul mişeliei
Ca s-o răpească-n gheare-i un vultur d-a Lehiei!

            Cât va fi-n cer o cruce ş-un Ştefan pe pământ,
Nime nu va deschide Moldovei un mormânt!
Cât vor călca duşmanii în ţara de români,
Ei robi vor fi în ţară, dar vecinic nu stăpâni!
Decât Moldova-n lanţuri, mai bine ştearsă fie!
Decât o viaţă moartă, mai bine-o moarte vie!

            Români din toată ţara, boieri, vechi căpitani,
Voi toţi ai mei tovarăşi de patruzeci de ani!
Când Albert ne meneşte robie, rele soarte,
Răspundeţi, ce se cade lui Albert?...
                                                            "Moarte, moarte!"
Strigă poiana; *Moarte*! pădurea clocoteşte,
Ş-un soare roş în ceruri deodată se iveşte.

"Fie! le zice Ştefan, fie cum cereţi voi...
La arme! şi pe moarte! căci Domnul e cu noi!"

VI
ASALTUL

Gonise vântul nopţii furtunile cereşti,
Lăsând acuma rândul furtunii omeneşti,
Şi soarele-n splendoare din neguri răsărise,
Părea că vrea s-admire pe acel ce se fălise
Că lumea îngrozită, privind spre răsăsrit,
Vedea-va-n loc de soare al său chip strălucit!
El primblă ochi de aur pe tabăra leşească
Superbă!... împrejuru-i având ca s-o-ntărească
Un lung ocol de care legate strâns cu lanţuri,
Ocol armat cu tunuri şi-nconjurat cu şanţuri.
Armata e-n picioare! Puternica armată,
Cu-a sale lungi scadroane în larg cuadrat formată,
Ocupă după şanţuri al taberei câmp nalt,
Stând gata să respingă românii din asalt.
Mii, mii de lănci cu flamuri se văd fâlfâietoare,
Ca trestiile dese din bălţi când suflă vântul.
În aer zbor nechezuri, comenzi răsunătoare,
Şi caii-n neastâmpăr frământă-n loc pământul.
Iar Albert, mândrul rege, în mijloc pe-o nălţime,
Priveşte cu-ngâmfare frumoasa lui oştime.
Călare pe-un cal sprinten din stepele ucrane,
El are lângă dânsul un grup strălucitor
De palatini, de hatmani sleiţi pe caii lor,
Şi steagul înainte-i cu semne suverane.

La dreapta, sub pădure, româna oaste-apare
În pâlcuri şi în cete pe câmp orânduită,
Şi fiecare ceată de luptă pregătită
C-un tun cu şapte ţevii, purtat pe roţi uşoare.
Hotnogi numiţi de Ştefan comandă călăraşii,
Aprozii, lefeciii, curtenii şi arcaşii.
Iar Ştefan stă pe-o culme cu-o ceată ce nu-l lasă,
De-a ţării boierime şi de copii din casă.
Sub dânsul are domnul un zmeu, un moldovan,
În stânga lui pe Boldur, în dreapta pe Bogdan,
În mână-i buzduganul domnesc care-n războaie,
Ca braţul care-l poartă, în veci nu se îndoaie,
Şi pe deasupra-i steagul, ameninţând furtuna,
Cu bourul, cu steaua, cu soarele şi luna.
Precum doi nori pe ceruri stau faţă-ntunecoşi
Şi merg unul spre altul, dând fulgeri luminoşi,
Armatele duşmane, crunt-ameninţătoare,
Răspând din ochi, din arme luciri fulgerătoare.
Şi litfii şi românii privesc în nerăbdare
Unii la rege, alţii la domn, şi fiecare,
Dorind, pândind semnalul războiului...
Deodată
Ştefan ridică steagul, dând semn l-a lui armată.
"Ura!..." trei pâlcuri dese de cei mai buni arcaşi,
Plecând, pe câmp se-nşiră în grupe de hărţaşi.
Voinicii merg în fugă spre lagăr, îndrăzneţi,
Din arcele lor nalte trăgând mii de săgeţi
Ce vâjâie-n desimea scadroanelor leşeşti
Şi prind răsad de moarte în piepturi omeneşti.
Dar tunurile-ascunse în lagăr, după care,
S-aprind, scoţând pe gură mortală detunare,

Şi mulţi dintre arcaşii departe-naintaţi
Cad morţi, scăldaţi în sânge, de glonţuri fulgeraţi.
Tovarăşii lor grabnic atunci se întrunesc,
Dau semne de-ngrozire, la fugă se gătesc,
Cercând s-atragă leşii din tabără afară.
Dar leahul nu-i urmează, cercarea le-i zadară!
“Vezi litfa! zice Boldur, stă-nchisă la ocol.
Nu vrea, nu îndrăzneşte să iasă-n câmp, la gol.”
“Vom merge noi la dânşii! românul domn răspunde,
În tabări lănţuite ştim noi cum se pătrunde.
Tu, Boldur, mare hatman, şi tu, Coste-paharnic,
Precum se cade vouă, îmi place a fi darnic,
Făcându-vă cu mine părtaşi la zi de falǎ.
În duşmanii Moldovei acu să-ntraţi năvală
Cum intră leu-n turme şi paloşul în coaste!”
Pe loc semeţii Coste şi Boldur, capi de oaste,
S-au dus, s-au pus în fruntea românilor, strigând:
“La foc, copii!” şi grabnic plecat-au alergând.
Vuieşte aprig câmpul şi armele răsună,
Şi tunurile crunte ca tunete detună.
O grindină de glonţuri fatală,-ucigătoare,
În cetele române duc moarte-ngrozitoare;
Dar ele, ne-ngrozite, făr-a-nceta de loc,
Păşesc tot înainte, sub viscolul de foc.
Mulţi le rămân în urmă, rupţi, morţi, căzuţi pe brânci!
Ei zbor ş-ajung în număr la şanţurile-adânci.
“Năval cu toţi în lagăr, năval! oastea răcneşte.
Din cer ne vede Domnul, şi Ştefan ne priveşte!”
Şi toţi s-aruncă-n şanţuri, dau unii peste alţi,
Cei mici, uşori, în grabă s-acaţă de cei nalţi,
Le sar pe umeri sprinten, ca tigri se izbesc,

Cu unghiile de maluri se prind, se opintesc,
Se urcă prinşi de lanţuri, de-a tunurilor buze,
Şi printre mii de săbii şi mii de archebuze
Ce-i taie şi-i răstoarnă în şanţuri, fărâmaţi,
Ei pun picioru-n lagăr, puternicii bărbaţi!
Zadarnic Ceremişii, dosiţi pe după care,
Îndreaptă groase tunuri, le-ncarcă, le dau foc,
Românii, de-ai lor duşmani deprinşi a-şi bate joc,
Într-înşii dau izbire cu-o aprigă turbare,
Îi pun sub coasa morţii, în tabără-i resping,
Şi, grabnic, care, tunuri în şanţuri le împing,
Şi fac podişuri late cu trupuri sângeroase
Ce mor în vaiet jalnic şi-n chinuri dureroase.
Atunce craiul zice: “O! frate Sigismund!
Zăreşti tu moldovenii în lagăr, colo,-n fund?”
“Dar! Sigismund răspunde; zăresc o biată turmă.
Nici unul însă teafăr nu-şi va călca pe urmă!”
“Nici unul viu, nici unul!” zic leşii împrejur.
Şi Herbor Lucasiewitz, viteaz cu părul sur,
Se duce să avânte armata cea crăiască
Şi cu românii aprigi în piept să se lovească.
. . . .
Ca nişte mari balauri cu lungi coarne-ascuţite,
Scadroanele în zgomot de tropot sunător
Se mişcă, saltă-n copce; apoi, luându-şi zbor,
Cu lancele plecate la fugă-s repezite.
Dar Costea şi cu Boldur, tovarăşi de izbândă,
Ţinând în frâu avântul românilor semeţi,
Le strigă: “Staţi aice! toţi după cai, la pândă,
Să trageţi ţintă-n litfe o ploaie de săgeţi!”
Şi cum veneau grămadă scadroanele sonore,

Descalecă arcaşii, gătesc arcele lor,
Trag, strunele vibrează, sunând zbârnâitoare,
Mii de săgeţi trec iute sub soare ca un nor
Şi intră prin scadroane cu-o aspră vâjâiire,
Ducând cu ele groază, durere şi pieire.
Întregi şiruri de oameni, din fugă săgetaţi,
Se pleacă morţi pe coame, cad grabnic răsturnaţi.
Mulţi cai zac lângă dânşii şi mulţi, atinşi la nări,
Fug, târâind cadavre cu un picior în scări.
Dar Herbor Lucasiewitz răcneşte: “Înainte!”
Şi lungile scadroane-nainte merg grămadă,
Păn’ ce topor cu lance şi buzdugan cu spadă
S-ating în zângănire sub soarele fierbinte.
Atunce mândrul soare ce spre apus plecase,
Oprit în a sa cale, văzu cu ochii roşi
Un furnicar de moarte ce aprig se-ncleştase,
Un iad grozav de demoni sălbatici, fioroşi,
Sărind, urlând ca fiare, muşcându-se scrâşnind,
Rupând, lovind orbeşte, dând moarte şi murind!
Românii în scadroane intrau ca-ntr-o pădure,
Clădind movili de leşuri sub zdravănul topor.
Şi coasa neobosită, şi harnica secure
Zburau abătând caii sub călăreţii lor.
Iar ulii din Soroca, şi zgripţorii din Vrancea
Cu lancea căngiuită în gloată pătrundeau,
Şi răsturnau cu cangea, şi străpungeau cu lancea,
Şi trupurile moarte cu trupuri le-ascundeau.
Dar şi lehimea cruntă făcea pârtii grozave,
În cetele române trecând ca prin troian.
Bravi, ne-mpăcaţi, teribili, sub armele lor brave
Curgea o dâră lungă de sânge pământean.

Deodată prin oştime o veste a trecut:
“Herbor sub buzduganul lui Boldur a căzut!”
“Herbor e mort!” Stau leşii pătrunşi, încremeniţi,
Scot şoapte îngrozite, prin ranguri răzleţiţi,
Pierd cumpătul, pierd capul, zvârl armele-n văzduh,
Dau dosul, şi fug iute, goniţi de-al spaimei duh.
Iar craiul trist, cu palma lovindu-se pe frunte,
Suspină: "O! Toporski, o! veteran cărunte!
Priveşte, fug mişeii! fug toţi, fug mic şi mare!
De-acum în tine singur e singura-mi sperare!”

VII
LUPTA

Toporski veteranul cu-o ceată mai aleasă
Lui Albert se închină şi pleacă la război.
Pe loc bătrânul Cârjă în cale-i vrând să iasă,
De lângă Ştefan pleacă cu buni viteji de soi.
Ei vin călări în grabă, aprinşi de răzbunare,
S-apropie; iar Cârjă, zburând în fuga mare,
În faţa lui Toporski s-opreşte ş-astfel zice:
“Toporski! din doi unul e scris să piară-aice!
Ori tu, ori eu; sus pala, şi vin’ la luptă dreaptă!”
“Cârjă! răspunde leahul, ai minte înţeleaptă,
Dar inimă nebună. Eu te cunosc pe tine,
Eşti leu năprasnic, însă şi tu mă ştii pe mine,
Căci în mai multe rânduri luptat-am înainte,
Pe când aveam braţ verde şi inimă fierbinte.
Nici tu, vechiul meu duşman, nu m-ai învins pe mine,
Nici eu n-am avut parte să te înving pe tine.
Ce dar n-am putut face în focul tinereţii,

Putea-vom face oare sub iarna bătrâneţii?
O! Cârjă, barbe albe purtăm acum noi doi,
Şi lupta, draga luptă, nu mai e pentru noi.
Priveşte! alţii, tineri, stau împrejurul meu.
Demni adversari acelor de pe-mprejurul tău.
Al lor acum e rândul, frate. Noi, veteranii,
Şoimi învechiţi, deoparte să stăm, privind şoimanii.
Vin' cole lângă mine, şi nu fii duşman mie,
Căci vârsta între oameni stinge-orice duşmănie!"
Răspunde-atunce Cârjă: "Toporski, ai dreptate,
Ades e rece pieptul, şi inima tot bate!
Apoi, mărindu-şi pasul, el strigă la ai săi:
La luptă, voi, şoimanii, la luptă, feţii mei!"
"La luptă!" strigă însuşi Toporski-n mare glas,
Şi amândoi bătrânii deoparte s-au retras.

Pe loc ambele cete aprins electrizate
Scot paloşele-n soare c-un freamăt de oţel.
Ochirile prin aer se-ntâmpină-ncruntate,
Căci fiecare-alege un duşman pentru el.

Plecând apoi cu toţii, strâng frâiele, dau pinteni,
În sprintene dezghinuri îşi saltă caii sprinteni,
Şi zbor pe-aripa urii, cu-avântul de nălucă,
Şi intră ceată-n ceată şi-n luptă se apucă.
Pământul ropoteşte sub tropot de copite,
Văzduhul străluceşte de arme ascuţite,
Iar paloşele albe ciocninduse-n loviri
Dau foc, dau moarte cruntă, dau aspre zângăniri.
În clipă cad sub ele, străpunşi, scăldaţi în sânge,
Iarmeric Mazovitul, ce-n două părţi se frânge,

Şi Buhtea pârcălabul, cu-o largă brazdă-n piept,
Şi tânărul Cozjatic, lipsit de braţul drept.
Grodeck, zis Falcă-Tare, în crudul său avânt,
Precum un vier de codru, se-nainta prin gloată
Şi sabia-mprejuru-i făcea o largă roată
Ce se-nvârtea la soare şi şuiera în vânt.
Cădeau victime multe sub arma ce zbura!
Şi Grodeck în turbare pe rând le număra,
Călcând tot înainte pe victimele sale.
Când, iată, din mulţime apare drept în cale
Balaur de la Galu, ce poartă uşurel
O ghioagă monstruoasă, cu dinţii de oţel.
Grodeck repede spada-i în pieptul lui Balaur!
Sângele curge!... Pieptul greu muge ca un taur,
Dar ghioaga se abate!... sub crunta-i lovitură
Zbor crierii lui Grodeck, şi dinţii toţi din gură;
Iar leahul, cladă moartă, greu cade pe pământ,
Ne-ndeplinind în viaţă grozavu-i jurământ.

Coman, de la Comana, cu Velcea, şarpe iute,
Privesc din depărtare cum vine şi cum saltă
Un cal de soi ogarnic, deprins a vâna ciute,
C-un voinicel subţire ca trestia de baltă.
"Cine să fie oare cel căpitan frumos?"
"E Biela, păr de aur, cu mijloc mlădios".
"Vânat de soi e, frate?"
"E pui de palatin!"
"Aţine-te dar, Velceo."
"Comane, mă aţin."
Şi amândoi la pândă se pun în a lui cale,
Coman cu braţe goale, şi Velcea cu o coasă.

Venea fugaru-n salturi, zburlind coama-i ple-
toasă;
Venea voiosul Biela pe câmpul cel de jale,
Şi pala-i când de-o parte, când iar de altă parte,
Tăind în carne vie, făcea ochiuri deşarte.

Deodată Velcea sare, sub cal se ghemuieşte,
Şi calu-mpuns la glezne din fugă poticneşte,
Turtind sub el pe Velcea; iar mândru-i căpitan
Îl zvârle peste capu-i în pieptul lui Coman.
“Bine venişi la mine!” îi zise urieşul,
Şi-n braţele-i de schijă, râzând, grozav îl strânge,
Cât pieptul îi zdrobeşte şi oasele îi frânge,
Apoi între cadavre, pe câmp, aruncă leşul...

Gorow şi Zablotowski combat delaolaltă
Cu Stroe Vlad, hotnogul, şi cu şoltuzul Daltă.
Umăr de umăr, coastă de coastă, om şi cal
Se strâng, se prind cu ură în cleştet infernal,
Voind a se absoarbe de pe a lumii faţă
Cu partea lor de soare, cu partea lor de viaţă.
Şi sângele din piepturi, din frunţi mereu se scurge
Şi pe sub cai de-a lungul el gâlgâie şi curge.
Crâncenă luptă! Moartea deasupra se arată,
Face un semn, alege, şi cleştetul deodată
La semnu-i se desprinde, lăsând pe câmp să cadă
Gorow şi Zablotowski, amici, a morţii pradă!
Iar caii lor, ca dânşii nedespărţiţi, cu dor,
Se duc nebuni prin lagăr, chemând stăpânii lor.

Glence din Pocuţia sub Udrea se doboară.

Udrea e prins de Cziusko, dar singur se omoară,
Strigând în desperare: "Ah! zece morţi mai bine
Decât o viaţă lungă şi zile cu ruşine!"
Corbaci retează capul baronului Huminski,
Ciolpan apucă-n braţe-i pe junele Tenczynski
Şi merge de-l depune lui Ştefan la picioare,
Apoi se-ntoarce iute la nouă vânătoare.

Zbaloş pe-un cal de câmpuri, Negrea pe-un cal de munte
Se întâlnesc cu ochii ş-aleargă să se-nfrunte.
Izbindu-se-n mulţime cu-avânt spăimântător,
Crunt se lovesc din fugă cu paloşele lor.
Lovire fulgerândă şi leahului fatală!
El cade jos!... În mâna-i se frânge a sa pală,
Dar Negrea, viteaz darnic, îi zice: "Frate Zbaloş,
Pe-un om căzut nu-mi place să cadă al meu paloş.
Te scoală, mergi în pace cu zile de la mine.
Ar fi păcat să piară un bun viteaz ca tine!"

A zis, calu-şi întoarce şi-n gloată se repede,
Lăsând în urmă-i leahul; iar Cârjă, care-l vede,
Îi strigă de departe: "Ani mulţi, Negreo, nepoate!
Braţul ce nu dă moarte când poate, multe poate!"
Şi glăsuind, el vede a lui Toporski ceată,
Ciuntită, risipită şi-n tabără-alungată,
Fugind cum fuge spaima lipsită de ruşine...
Şi simte mândrul Cârjă o mare vâlfă-n sine.

Iar cainicul Toporski, cu fruntea obosită,
Şopteşte vărsând lacrimi: "O! soartă mult cumplită!
Eu, tare-odinioară, vechi arbor al Lehiei,

Pierdut-am frunzi şi ramuri sub vântul vijeliei!
Iată-mă-nvins!... O! Cârjă, de-acum sunt robul tău!”
“Rob, tu! nu mi-ar ierta-o preasfântul Dumnezeu!
Când un popor de oameni se-nchină ţie, mie,
Un tu, ş-un eu, Toporski, nu cade în robie!”

Aşa grăieşte Cârjă, bătrânul înţelept,
Şi, singur, merge vesel la Ştefan, domnul drept,
Ce-i zice: “Ani mulţi, Cârjă! tu fală mi-ai făcut!
Ca tine fie-ţi neamul viteaz şi priceput!”

Apoi către oştimea pe lângă el rămasă:
“Acum e rândul nostru, boieri, copii din casă!
Să dăm zorul din urmă, cumplitul nostru zor,
Ce trece şi răstoarnă ca trăsnet răzbitor.
Daţi vânt armelor voastre! pe cai, şi după mine!”

Precum un cârd de vulturi din sferele senine
Cad iute ca un fulger pe-o pradă ce zăresc,
Românii, duși de Ștefan, în lagăr se izbesc!
Nimic nu le rezistă, nici tunuri, nici desime,
Nici şanţ, nici zid de care, nici deasă călărime,
Căci ei răstoarnă-n treacăt, şi darmă, sfarmă-n clipă
Scadroane, tunuri, corturi, şi pun tot în risipă.

Fug leşii, fug cruciaţii şi fuge însuşi craiul!
Îi duce domnul Ştefan cum vântul duce paiul;
Iar tabăra leşească un lung pustiu rămâne
Sub apriga furtună a cetelor române!

Când suflă vântul toamnei prin codrii veştezişi,

Copacii plini de frunze sunt astfel zguduiţi,
Şi crengile căzute, şi frunzele uscate
Pe câmp în depărtare sunt astfel semănate.

VIII
ARATUL

Armata glorioasă e frântă, risipită,
Ca munţii de nisipuri în Africe pustii.
Într-un vârtej de spaimă din urmă-i fugărită
Prin văi, prin munţi, prin codri, prin râpi şi pe câmpii.
Iar craiu-n desperare, din dealul Catilinei,
Priveşte printre lacrimi frumoasa lui armată,
Ieri floarea vitejiei, azi, vai! prada ruşinei,
Cum fuge ca un nour sub raze-mprăştiată,
Ş-acum el se găseşte cu adevărul faţă!
Slab, mic, fără trufie, văzându-şi înainte
Spectacolul pieirii ce-i dă fiori prin minte,
Şi-n urmă-i alt spectacol ce sufletu-i îngheaţă.

. . . .

Pe-un şes întins şi galben, sub arşiţa de soare,
Cinci sute pluguri ară pământul ţelinos,
Şi domnul Ştefan însuşi, cu fruntea în sudoare,
Asistă pe-un cal negru, sub un stejar frunzos.
Opt mii de leşi de oaste, legaţi, cu frâu-n gură,
În loc de boi, la juguri se opintesc trăgând;
Ei trag mereu, şi fierul greu muşcă-n bătătură,
Şi unii gem, şi alţii cad pe genunchi plângând!
Dar biciul îi loveşte şi lancele-i împung...
Se scoală-n brânci şi iarăşi trag brazde pe pământ!
Mulţi dintre ei, sărmanii! în capăt nu ajung

Şi chiar în a lor brazde găsesc al lor mormânt!
Românii cu glas aprig îndeamnă ca să-ntindă,
Strigând: "Hăis, ţa, litfene; hăis, ţa, haram de plug!
Tu-mi pregătisei jugul, eu mi te-am pus în jug.
Hăis, ţa!..." Apoi din urmă aruncă-n brazde ghindă.
Iar Ştefan la tovarăşi le zice cu glas tare:
"Aşa scrie românul a sale fapte mari,
Cu fieru-n brazdă neagră!... Românul astăzi are
Pământul său drept carte şi pluguri cărturari.
Aici pe unde astăzi e numai câmp, otavă,
Umbri-se-vor urmaşii sub *Roşia Dumbravă*!"

. . . .

Trecut-au patru secoli din ziua cea fatală
Când se-ngropă-n ţărână a duşmanilor fală!
Şi faptul cel istoric, sub formă legendară,
Din neam în neam românii îl povestesc în ţară.
Priviţi! lângă-o dumbravă stă tabăra de care.
Flăcăi voinici şed roată pe lângă un foc mare,
Mirânduse-ntre dânşii cum vreascurile-n foc
Ca nişte şerpi se mişcă, sucindu-se în loc.
"Ştiţi voi de ce stejarul, arzând, plânge şi geme?
(Întreabă-un român ager pe care-a nins devreme.)
Cole,-n astă dumbravă, copacii urieşi
Sunt locuiţi, se spune, cu suflete de leşi.
Pe timpul bărbăţiei au prins Ştefan cel Mare
O oaste de năvală ş-au pus-o ca să are;
Iar în pământul negru cu sânge-amestecat,
Spre lungă pomenirte el ghindă-au semănat!"

. . . .

El zice, şi dumbrava se pare că roşeşte,
Ş-un aspru glas de vultur în noapte se trezeşte.
El zice, focul arde, dumbrava luminând,
Prin crengile frunzoase trec umbre suspinând!

CUPRINS

Pohod la Sybir

Sub cer de plumb întunecos,
Pe câmp plin de zapadă
Se trăgănează-ncet pe jos
O jalnică gramadă
De oameni trişti şi îngheţaţi,
Cu lanţuri ferecaţi.

Sărmani!... de şase luni acum
Ei merg fără-ncetare
Pe-un larg pustiu ce n-are drum,
Nici adăpost, nici zare.
Din când în când un ostenit
Mort cade, părăsit!

E lung cel şir de osândiţi!
Pe vânăta lor faţă
Necontenit sunt pălmuiţi
De-un crivăţ plin de gheaţă,
Şi pe-al lor trup de sânge ud
Des cade biciul crud.

În urma lor şi pe-mprejur
Cazaci, başchiri sălbatici,
Cu suliţi lungi, cu ochi de ciur
Alerg pe cai zburdatici,
Şi-n zarea sură stă urlând,
Urlând lupul flămând.

Dar unde merge-acest popor
Ce nu mai are-n lume
Nici o sperare-n viitor,
Nici patrie, nici nume?...
Se duce, şters dintre cei vii,
Să moară prin pustii.

Palid convoi, pierdut, uitat,
Coloană funerară,
Ea poartă-n frunte un stigmat...
Amorul sfânt de ţară!
O! sfânt, sublim, ceresc amor,
Câţi pentru tine mor!

Ah! câţi martiri pentr-un cuvânt,
Un dor de libertate,
Cu zile mers-au la mormânt
Prin răzbunări turbate!
Câţi au format grozavul şir,
Pohodul la Sybir!

Acum coloana s-a oprit
Sub crivăţul de noapte.

Din sânu-i rece, amorţit,
Ies dureroase şoapte.
Toţi se înşiră-acum în rând,
Gemând şi tremurând.

Un comandant, aprig călău,
I-adună ca pe-o turmă
Şi-nseamnă chiar pe biciul său
Câţi au căzut în urmă;
Apoi în vânt cu aspru glas
Dă ordin de popas.

Convoiu-ntreg, nedezlipit,
Îngenunchind se lasă
Pe câmpul alb şi troienit,
Sub negura geroasă,
Şi stă gramadă la un loc,
Făr-adăpost, nici foc.

Cu pieptul pe omăt lungiţi,
Sărmani! adorm îndată,
Visând de câmpii înfloriţi,
De ţara depărtată,
Şi pieptul lor plin de amar
Se bate tot mai rar.

Unul prin vis vede plângând
O mamă-mbătrânită.
Altul se-ngâna dezmierdând
Soţia lui iubită,
Şi toţi pe sub genele lor

Au lacrime de dor.

Ei dorm adânc! ş-al nopţii vânt
Cu şuier viscoleşte;
Ei dorm adânc; şi pe pământ
Mereu troianul creşte,
Şi stelele, privind la ei,
Plâng lacrimi de scântei.

Treptat, omătul spulberat
Se-ntinde ca o mare,
Şi creşte, şi sub el, treptat,
Convoiu-ntreg dispare,
Şi-n zori tot câmpu-i învelit
C-un giulgi nemărginit.

Au fost! acum ei unde sânt?...
Un cârd de vulturi zboară
Pe sus c-un repede avânt
Şi iute se coboară,
Iar dintre brazi vine urlând,
Urlând lupul flămând!...

Legenda rândunicăi

CUPRINS

dedicată dnei Nyka Grădişteanu

Rândunică, rândunea,
Ce baţi la fereastra mea?
Du-te-ţi pune rochiţa,
Că te arde arşiţa,
Te suflă vântoaiele
Şi te udă ploaiele.
Mergi în câmpul înverzit,
Că rochiţa a-nflorit
Şi o calcă turmele
Şi o pasc oiţele.

(Cântec poporal)

I

Când se născu pe lume voioasa Rândunică,
Ea nu avea făptură ş-aripi de păsărică,
Fiind al cununiei rod dulce, dezmierdat,
Copilă drăgălaşă de mare împărat.
Dar fost-a o minune frumoasă, zâmbitoare,
Sosită printre oameni ca zâmbetul de soare,
O gingaşă comoară formată din senin,
Din raze, din parfumuri, din albul unui crin,
Şi maica sa duioasă, privind-o, se temea
Să nu dispară-n aer sub forma de o stea.

O zână coborâtă din zodia cerească
Veni să o descânte, s-o legene, s-o crească,
Să-i deie farmec dulce, podoabe, scumpe daruri,
S-o apere-n viaţă de-a zilelor amaruri.
Ea-i puse-o scăldătoare cu apă ne-ncepută,
De ploaie neatinsă, de soare nevăzută,

Şi-n apa încălzită cu lemn mirositor
O trestie, un fagur ş-o floare de bujor,
Menind prin şoapte blânde copila să devie
Năltuţă, mlădioasă ca trestia verzie,
La grai ca mierea dulce, la chip fermecătoare
Şi ca bujorul mândru de ochi atrăgătoare.
Apoi zâna-i aduse o dalbă de rochiţă,
Din raze vii ţesută, cu stele prin altiţă,
Şi-i zise: "De-ţi e gândul să ai parte de bine,
Rochiţa niciodată să n-o scoţi de pe tine,
Şi cât vei fi al lumii frumos, iubit odor,
Să fugi în lumea-ntreagă de-al luncii zburător,
Căci el ţinteşte ochii şi dorurile sale
Pe oricare fiinţă cu forme virginale,
Pe dalbele copile, a dragostei comori,
Ce-s jumătate fete şi jumătate flori,
Pe zânele născute în atmosfera caldă,
Ce sub văpaia lunii în lacuri lin se scaldă,
Şi chiar pe luna plină de o lumină moale,
Ce-atinge iarba verde cu albele ei poale".

II

Copila descântată de zâna ei cea bună
Creştea-ntr-o ziuă numai cât alta într-o lună,
Ş-a sale brăţişoare, ş-a sale mici picioare
Aveau, fiind în leagăn, mişcări de aripioare;
Iar când ieşi din cuibul în care înflorise
Ca roza dintr-un mugur cu foile deschise,
Când umbra sa vioaie, plutind sub cer senin,
Putea să se măsoare pe umbra unui crin,
Mult îi plăcea copilei s-alunge rândunele

Ce lunecau prin aer şi o chemau la ele,
S-alerge pe sub bolta bătrânilor arini,
Cercând să prindă-n iarbă a razelor lumini,
Să fugă rătăcită de-a lung, de-a lung pe maluri
Atrasă-n cursul apei de-a râurilor valuri,
Şi-n cale-i să s-oprească, uimită, încântată
De dulcea armonie naturii deşteptată.

Atunci pe nesimţite un glas de zburător
Îi tot fura auzul şoptindu-i, plin de dor:
“Atât eşti de frumoasă la chip şi la făptură,
Că nopţii dai lumină, şi iernii dai căldură,
Şi orbilor din umbră dai ochi să te admire,
Şi morţilor grai dulce să spuie-a lor simţire.
Ah! părul tău lung, negru, ca aripa corbie,
Cu-a lui întunecime ar face nopţi o mie,
Şi chipul tău ce fură chiar ochii de copile
Din alba lui splendoare ar face mii de zile!
Ah! buzele-ţi rotunde, cu râs înveselite,
Se par două cireşe în soare pârguite,
Şi mijlocu-ţi de-albină sub vălul tău de aur
Se leagănă prin aer precum un verde laur;
Iar ochii tăi, luceferi cu tainice luciri,
Răsfrâng toată văpaia cereştilor iubiri
Ce ai aprins în inimi când te-ai ivit pe lume
Tu, zână fără seamăn, minune fără nume!”

Copila, cu uimire, îl asculta zâmbind...
Apoi, cătând în urmă-i, se depărta fugind,
Lilie zburătoare, de fluturi alungată,
Care-i formau pe frunte o salbă-naripată.

III

Visează luna-n ceruri!... sub visul cel de lună
Flori, ape, cuiburi, inimi visează împreună.
Nici o mişcare-n frunze, şi nici o adiere
Nu tulbură în treacăt a nopţii dulci mistere.
Albina doarme-ascunsă în macul adormit,
Bâtlanul printre nuferi stă-n labă neclintit,
Şi raza argintie din stele dezlipită
Căzând, săgeată lungă, prin umbra tainuită,
Se duce de aprinde văpăi tremurătoare
În albele şiraguri de rouă lucitoare.

Dar cine-acum, ca raza, în lumea nopţii zboară?
Ce umbră, cu sfială, prin arbori se strecoară
Şi merge drept la malul pârăului din vale?
Oprindu-se-ngrijită ades în a sa cale,
Ea vine lângă apă, cu drag la ea priveşte
Şi, singură-n răcoare, de baie se găteşte.
O! dalbă feerie! divină încântare!...
Rochiţa de pe umeri alunecă, dispare,
Şi lumii se arată minunea cea mai rară,
Albind ca faptul zilei în zi de primăvară!
Toţi ochii de luceferi, de păsări şi de flori,
Loviţi ca de lumina rozatică din zori,
S-aprind de-o scânteiere ce-n inimă pătrunde...
Dar juna-mpărătează în apă se ascunde.
Ferice, dezmierdată de unda răcoroasă,
Ea-noată cu-o mişcare alene, voluptoasă,
Lăsând ca să albească prin valul de cristal
Frumoasa rotunzime a sânu-i virginal.
Şi iarba de pe maluri se pleacă s-o privească,

Şi trestia se-ndoaie voind ca s-o oprească,
Şi apa-n vălurele de aur se-ncreţeşte,
Şi nuferii se mişcă, bâtlanul se trezeşte,
Pădurea cântă imnuri, şi luna amoroasă
Revarsă pe copilă o mantie-argintoasă.

Acum pe lângă trestii ea lunecă uşor
Şi, vrând la mal să iasă, pătrunsă de-un fior,
Pe sânul ei ud încă ea părul îşi adună,
Se oglindeşte-n apă, se oglindeşte-n lună,
Şi umbra-i diafană cu formele-i rotunde
În lină îngânare se clatină pe unde.

IV

Cocoşu-n depărtare intonă o fanfară!
Copila cu grăbire din valuri iese-afară.
Ah! unde-i e rochiţa şi unde-al ei noroc?...
Ea vede zburătorul cu ochii mari de foc
Ce vine ş-o cuprinde cu braţele-ntr-o clipă;
Dar grabnic se aude un freamăt de aripă,
Şi dalba-mpărătească, din braţe-i dispărând,
Se schimbă-n rândunică şi fuge-n cer zburând!

Atunci ş-a ei rochiţă, nălţându-se în vânt,
Topitu-s-a în ploaie de raze pe pământ,
Şi pân-în faptul zilei crescut-au flori din ele,
Odoare-a primăverii: *Rochiţi-de-rândunele*!...

Mirceşti, 1874

Dan, căpitan de plai

(XV secol)

CUPRINS

Frunză verde de mălai,
Cine merge sus la rai?
Merge Dan, şoiman de plai,
C-a ucis el mulţi duşmani,
Un vizir şi patru hani.
Frunză verde lemn de brad,
Cine merge jos în iad?
Merg tătarii lui Murad,
C-au ucis în zi de mai
Pe Dan, căpitan de plai!

(Fragm. de cântec poporal)

I

Bătrânul Dan trăieşte ca şoimul singuratic
În peştera de stâncă, pe-un munte păduratic,
Privind cu veselie cum soarele răsare,
Dând viaţă luminoasă cu-o caldă sărutare,
Privind cu jale lungă cum soarele apune...
Aşa şi el apus-a din zile mari şi bune!
Vechi pustnic, rămas singur din timpul său afară,
Ca pe un gol de munte o stâncă solitară,
Dincolo din morminte el trist acum priveşte
O tainică fantasmă ce-n zare s-adânceşte,
Fantasma drăgălaşă a verdei tinereţi
Ce fuge de răsuflul geroasei bătrâneţi,
Şi zice: "Timpul rece apasă-umărul meu
Şi cât m-afund în zile, tot simt că e mai greu!

O! lege-a nimicirii, o! lege nemiloasă!
Când, când s-a toci oare a vremii lungă coasă!”
Apoi el pleacă fruntea şi cade în visare,
Iar munţii, albi ca dânsul, se-nclină-n depărtare.

Ai timpilor eroici imagine augustă,
Pe când era el tânăr, lumea-i părea îngustă
Pentru bine, şi largă, prea largă pentru rău!
El ar fi vrut-o bună ca bunul Dumnezeu.
Deci îi plăcea să-nfrunte cu dalba-i vitejie
Pe cei care prin lume purtau bici de urgie,
Şi mult iubea când ţara stiga: “La luptă, Dane!”
Să vânture ca pleava oştirile duşmane.
Atunci a lui mânie ca trăsnetul era,
În patru mari hotare tuna şi fulgera,
Iar ţara dormea-n pace pe timpii cei mai răi
Cât Dan veghea-n picioare la căpătâiul ei.
Ades el pleca singur prin codri fioroşi,
În care luceau noaptea oţeluri şi ochi roşi,
Şi dacă murgu-i sprinten da-n lături sforăind,
Viteazul cu blândeţe îl dezmierda grăind:
“N-aibi grijă, măi şoimane! eu am şi duc cu mine
O vrajă rea de duşmani şi bună pentru tine”.
Şi murgu-şi lua calea în linişte deplină
Prin codri fără drumuri şi fără de lumină.
Iar vulturii carpatici cu zborul îndrăzneţ
Făceau un cortegi falnic eroului drumeţ.

Încrederea-nfloreşte în inimile mari!

II

Bătrânul Dan ascultă grăind doi vechi stejari
Crescuţi dintr-o tulpină pe culmea cea de munte
Ş-având ca o coroană un secol pe-a lor frunte.
“O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
Adusu-mi-a din vale lung vaiet, triste şoapte!...
E sabie în ţară! au năvălit tătarii!
Ş-acum în bălţi de sânge îşi joacă armăsarii!”
“Aşa! răspunde altul, colo în depărtare
Zărit-am astă-noapte pe cer lumină mare!
Ard satele române! ard holdele-n câmpii!
Ard codrii!... Sub robie cad fete şi copii.
Şi-n fumul ce se naltă cu larme zgomotoase
Zbor suflete gonite din trupuri sângeroase!”
Bătrânul Dan aude, suspină şi nu crede!
Dar iată că pe ceruri din patru părţi el vede
Trecând un stol de vulturi urmaţi de uli gramadă,
Atraşi în orizonturi de-a morţii rece pradă.

Un fulger se aprinde în ochii lui pe loc.
“La luptă, Dane! ţara-i în jac, ţara-i în foc!”
Bătrânul Dan desprinde un paloş vechi din cui,
Şi paloşul luceşte voios în mâna lui.
Bătrânul Dan pe sânu-i apasă a lui mână
Şi simte că tot bate o inimă română.
El zice cu mândrie, nălţând privirea-n sus:
“Pe inimă şi paloş rugina nu s-a pus.
O! Doamne, Doamne sfinte, mai dă-mi zile de trai
Pân’ ce-oi strivi toţi lupii, toţi şerpii de pe plai!
Fă tu să-mi pară numai atunci paloşul greu,
Când inima-nceta-va să bată-n pieptul meu,

Ş-atunci inima numai de-a bate să încete
Când voi culca sub ţărnă a duşmanilor cete!”
Apoi el strânge chinga pe zdravenele-i şale,
Îşi face-o cruce, pleacă şi se coboară-n vale.

III

În scurtele răstimpuri când soarele declină
Şi noaptea-şi pune stema feerică, stelină,
E un moment de pace în care, neoprit,
Se pierde doru-n umbra amurgului mâhnit.
Atunci zăreşte ochiul minunile din basme,
Acele legioane de tainice fantasme
Care-ntre zi şi noapte apar în loc oprite
Cu mantii lungi şi albe de-a lungul învelite.
Aşa apare-n şesuri măreţul om de munte,
Călcând cu paşi gigantici pe urme mai mărunte!
Nu ştiu de el copacii tineri, crescuţi pe maluri,
Dar râul îl cunoaşte şi scade-a sale valuri,
Să treacă înainte viteazul Dan la luptă.
Şi astfel tot el pasă pe cale ne-ntreruptă
Pân’ ce soseşte-n seară la casa lui Ursan.

Om aspru care doarme culcat pe-un buzdugan,
Ursan, pletos ca zimbrul, cu pieptul gros şi lat,
Cu braţul de bărbat, cu pumnul apăsat,
E scurt la grai, năprasnic, la chip întunecos.
El e de peste Milcov pribeag misterios.
Toţi care ştiu de dânsul spun multe, dar şoptind,
Şi cale de o zare îl ocolesc grăbind,
Deşi-i place să crească sirepe herghelii,
Răzleţe pe întinsul câmpiilor pustii.

Pe vremea lui, sub ochii lui Ştefan, domn cel mare,
Intrând în duşmani singur ca vieru-n stuhul tare,
A prins pe hanul Mârza din fugă cu arcanul;
Iar Ştefan, de la dânsul în schimb luând pe hanul,
I-a zis: "Ursane frate! să-ţi faci ochirea roată,
Şi cât îi vedea zare, a ta să fie toată!"*
De-atunci el stă de pază în mijlocul câmpiei
Şi nime nu s-atinge de zmeii hergheliei.

Drumeţul intră, zice: "Bine-am găsit, Ursane!..."
Un aspru glas răspunde: "Bine-ai venit, moş Dane!
Ce vânt te-aduse-aice?"
"Vânt rău şi de jelire!
Ne calc' păgânii, frate, şi ţara-i la pieire!"
Ursan tresare, geme, s-aprinde-n gândul său.
Dan zice: "De pe munte venit-am să te ieu,
Să mergem".
"Dar! să mergem!" adaugă Ursan
Şi mult cu drag priveşte grozavu-i buzdugan.
Apoi un corn apucă şi buciumă în vânt.

IV

Deodată se aude un tropot pe pământ,
Un tropot de copite, potop rotopitor!

Ursan cu al său oaspe în fund, spre soare, cată,
Şi văd sub cerul luciu, în zarea-nflăcărată,
Zburând o herghelie de armăsari zmeioşi,

*Astfel domnii vechi, în timpul luptelor, recompensau pe bărbaţii care făceau acte de vitejie. Astfel s-au format în vechime proprietăţile mari din ţară (n.a.).

Cu coamele în vânturi, cu ochii scânteioşi,
Şi-nfiorând câmpia de-o aspră nechezare.
Un voinicel în floare, pe-un alb fugar călare,
Îi mână c-un harapnic ce-n urma lor pocneşte
Şi ca un şarpe negru prin aer se-nvârteşte.
Ursan le-aţine calea şi caii stau în loc.
Apoi către voinicul ce poartă busuioc
El zice: “Fulgo! prinde-mi pe murgul cel ţintat,
Moş Dan şi eu la Nistru ne ducem pe luptat!”
“Dar eu, întreabă Fulga, eu să nu-mi cerc puterea?”
“Tu să rămâi aice ca să-mi păzeşti averea.”

Frumos odor e Fulga! şi naltă-i e făptura!
Sub genele-i umbroase doi ochi lucesc ca mura,
Şi părul său de aur în creţuri lungi se lasă
Ca pe strujanul verde un caier de matase.
El are glas puternic în gură rumeoară
Şi mers cu legănare de gingaşă fecioară.
Oricine-l vede-n soare cu peliţa lui albă,
Purtând la brâu un paloş şi pe grumaji o salbă,
Se-ntreabă: ce să fie, fecior de zmeu, ori fată?
Iar când pe sub altiţa cămăşii înfirată
Zăreşte la lumină doi crini ieşiţi în undă,
Doi pui în neastâmpăr de lebădă rotundă,
Răpit de dor, el cade pe gânduri câte-un an!...

Voinicul e viteaza copilă-a lui Ursan.
Ea intră-n herghelie cu pasul îndrăzneţ
Şi merge drept la murgul sălbatic şi răzleţ,
Zicând lui Dan ce-n treacăt îi dă povăţuiele:
“Moş Dane! tu cu-a tale şi eu cu ale mele!”

Sirepul o zăreşte, ridică narea-n vânt,
Încruntă ochiul, bate copita de pământ,
Zburleşte coama, saltă, în lături se izbeşte;
Dar Fulga zvârle laţul, de gât îl arcăneşte
Şi repede ca gândul, s-aruncă uşurel,
Îi pune mâna-n coamă şi-ncalecă pe el.
Gemând, el sare-n aer pe patru-a lui picioare,
Azvârle, se frământă, se spumegă-n sudoare
Şi-n zbor plecând deodată, nebun de groază, murgul
S-afundă-n largul spaţiu şi spintecă amurgul...
Dar când steluţa lunii apare viu la lume,
Copila se întoarce cu murgul alb de spume
Şi zice: "Iată calul! El ştie-acum de frâu
Ca paloşul de mijloc şi mijlocul de brâu."
Ursan cu drag răspunde: "Aibi parte de noroc!"
Apoi cu Dan bătrânul, arzând de mare foc,
Încalecă şi-n umbră dispar ca într-un nor...
Iar Fulga-i urmăreşte cu sufletul în dor.

V

E noaptea înstelată, e caldă, liniştită!
Se pare că din ceruri pe lumea adormită
Pluteşte-o lină, dulce, divină îndurare,
Dar ea nu poate stinge avântul de turbare
Ce duce călăreţii pe-ntinderea pustie,
Precum doi spectri gemeni mânaţi de-o vijelie.
Ei zbor tăcuţi sub ochii steluţelor trezite
În orizontul negru ce-i soarbe şi-i înghite.
S-afund mereu în taina nopţii; dar gândul lor
De mult e cu tătarii în luptă de omor.

O ţintă de lumină prin umbră viu înoată.
Ea creşte, se înalţă pe zare ca o roată
Şi umple de văpaie cereştile abisuri.
Păduri, movile, râuri apar căzute-n visuri,
Dar leul de la munte şi vierul de pe vale
Nu văd prin vis de sânge decât Moldova-n jale.
"E roşie luna!" zice din doi cel mai bătrân.
"E luna însetată de sânge de păgân!"
Răspunde cel mai aspru... Şi puii lor de zmei
Se duc trăgând doi spectri de umbră după ei.
Se duc vârtej ca gândul plecat în pribegie,
Se duc pân' ce-a lor umbră întinsă pe câmpie
Le trece înainte şi pân' ce se lovesc
În ochi cu faptul zilei... Atunce se opresc.

Şi iată-i pe o culme nocturnii călători,
Lucind sub cerul palid în mantie de zori!
Ei lasă jos pe coastă să pască armăsarii
Şi stau privind în vale cum fac pârjol tătarii.
Cinci sate ard în flăcări pe câmp, şi fumul lor
Se-ntinde ca o apă, pluteşte ca un nor
De-a lung pe şesul umed, şi zboară sus în aer,
Ducând cu el un vuiet de larmă şi de vaier.
Prin fum se zăresc umbre fuginde, rătăcite,
Copii mărunţi, şi mame, şi fete despletite,
Şi cai scăpaţi în fugă, şi câini, şi boi în turme,
Goniţi de tătărimea ce calcă pe-a lor urme.
Ici, colo, se văd cete în luptă încleştate,
Mişcări de braţe goale în aer ridicate,
Luciri de arme crunte pătate roş cu sânge
Pe care-o rază vie din soare se răsfrânge.

Apoi din vreme-n vreme o ceată luptătoare
Se-mprăştie cu grabă, lăsând cadavre-n soare!
Iar lângă Nistru, multa urdie tătărească
Năprasnic se ucide cu gloata românească.

Dan zice: “Măi Ursane! acolo e de noi!
Acolo râde moartea în crâncenul război.
Acolo să dăm proaşcă, sub ochiul cel de sus,
Tu dinspre faptul zilei, şi eu dinspre apus,
Şi cale să deschidem prin aprigul duşman...
La lucru-acum, fârtate! la lucru, măi Ursan!”
“Amin şi Doamne-ajută!” Ursan voios răspunde,
Şi-n gloată fiecare ca viforul pătrunde.

VI

Ursan năval’ s-aruncă în neagra tătărime,
Croind o pârte largă prin deasa ei mulţime.
Sub mână-i buzduganul, unealtă de pieire,
Ca un balaur face în juru-i o rotire,
Un cerc de moarte-n care amar de cine-i prins
Sărmanu-nchide ochii şi soarele-i s-a stins!

În lături, înainte, în urmă-i totul moare!
Zbor creierii din tidve sub ghioaga zdrobitoare,
Şi-n urmă, şi-mprejuru-i, şi-n lături semănate
Zac sute de cadavre cu capete sfărmate.
Şi astfel ne-mpăcatul Ursan mereu lucrează,
Şi spre apus prin sânge mereu înaintează.
Ca dânsul, Dan bătrânul, erou întinerit,
Tot vine după paloş spre mândrul răsărit.
El intră şi se-ndeasă în gloata tremurândă

Ca junghiul cel de moarte în inima plăpândă,
Şi paloşu-i ce luce ca fulger de urgie
Tot cade-n dreapta,-n stânga şi taie-n carne vie...
Fug toţi şi pier din cale-i!... El strigă: "Steie faţă
Cui place vitejia, cui s-a urât de viaţă!"
Dar nime nu-ndrăzneşte la glasu-i să apară,
Căci el se-naintează precum un stâlp de pară,
Şi cine-l vede falnic, aprins, cu fruntea sus,
Îi pare că alt soare se-nalţă din apus.
Şi astfel ambii oaspeţi ai morţii ne-mpăcate
Cosesc la vieţi în floare pe straturi sângerate
Ş-ajung ei faţă-n faţă prin apriga furtună,
Şi armele lor ude cruciş le împreună.
"Noroc ţie, Ursane!"
"Şi ţie, tot noroc!"
Dar n-a sfârşit cuvântul Ursan şi cade-n loc,
Străpuns de o săgeată ce-i intră-n piept adânc.
El scapă buzduganul, se pleacă pe oblânc
Şi greu se prăbuşeşte c-un geamăt de pe cal.

Tătarii ca zăvozii pe dânsul dau năval'!
"În lături, litfe!" strigă la ei viteazul Dan,
Punându-se de pază la capul lui Ursan.
Cu calu-n mâna stângă, cu pala-n mâna dreaptă,
Ameninţând cu ochii tătarii, mi-i aşteaptă
Precum aşteaptă zimbrul de lupi înconjurat
Să-i zvârle cu-a lui coarne pe câmpul spăimântat.
Dar nici gândesc păgânii să deie piept cu el,
Căci paloşu-i năprasnic e vultur de oţel.
Retraşi în jur deoparte, nemernici, sperieţi,
Ei scot din a lor arcuri un vifor de săgeţi,

Şi Dan, lovit în coaste, şopteşte cu oftare:
“Ursane, pentru tine de-acum nu e scăpare!”
Zicând, el cade-aproape, se sprijină-ntr-o mână
Şi paloşul lui ţine în loc ceata păgână.

O! Dane căpitane! puterile-ţi slăbesc
Şi norii pe deasupră-ţi trecând se învârtesc.
Tu mori! şi tătărimea s-apropie de tine!

Dar iată din pustiuri un alb vârtej că vine
Şi trece prin urdie ca printr-un lan de grâu.
E un voinic călare pe-un cal ce n-are frâu,
Voinic, în brâu cu paloş şi pe grumaz cu salbă.
E Fulga, ce apare ca o fantasmă albă
Şi grabnic pe-al ei tată răpeşte din grămadă,
Apoi cu el dispare ca şoimul cu-a sa pradă.

“Alah!” răcnesc tătarii cătând cu groază-n urmă...
Dar ce văd ei deodată, căci glasul lor se curmă?
Ei văd curgând pe dealuri arcaşii din Orhei
Ce vin cu-o falcă-n ceruri, aprinşi ca nişte zmei!
Un lung fior de spaimă pătrunde într-o clipă
Prin deasa tătărime ce-i gata de risipă,
Şi toţi pe loc la fugă plec iute, se duc orbi,
Cum pleacă din câmpie un nor întins de corbi.
Amar e de răzleţul ce-n urma lor rămâne!
Şi cade, mic sau mare, pe mâinile române!
În faţă cu românul nu-i milă, nu-i iertare,
Nici chiar în sân de mamă nu poate-avea scăpare.
O ştiu de mult tătarii, o ştiu de la bătrâni
Şi fug, nevrând s-asculte de şefi, de-ai lor stăpâni.

Tot omul vede moartea ş-aleargă-nspăimântat.
Cel viu uită şi lasă pe mortul ne-ngropat
Şi făr-a-ntoarce capul se duce-orice păgân,
Că-n umbra fiecărui s-avântă un român!

Iar hanu-şi smulge barba, îşi rupe şalul verde
Privind urdia-ntreagă în clipă cum se pierde.
Sub ochii lui în lacrimi, pe câmpul cel de lupte
Apar grămezi de leşuri, grămezi de arme rupte,
De cai ucişi, de care, de corturi risipite,
Şi tuiurile oastei de oaste părăsite!

O! pas cumplit al soartei! Tot ce-i era de fală,
Cai, steaguri, cete mândre, strălucitoare arme,
Clădiri de visuri nalte, magie triumfală,
A fost de-ajuns o clipă ca totul să se darme!

VII

Ghirai a trecut Nistrul înot pe calul său,
Luând pe Dan rănitul ca pradă şi trofeu.
El merge de se-nchide în cortu-i, umilit,
Precum un lup din codri ce-a fost de câini gonit.
Trei zile, trei nopţi hanul nu gustă-n suflet pace.
Întins ca un cadavru jos pe covor el zace,
Dar când revine, palid, din lunga-i desperare,
În ochii lui trec fulgeri de crudă răzbunare.
El strigă să-i aducă sub cort pe Dan bătrânul.

Deşi cuprins de lanţuri, măreţ intră românul!

"Ghiaur! zice tătarul cu inima haină,
Ce simte firul ierbii când coasa e vecină?"
"Ea pleacă fruntea-n pace, răspunde căpitanul,
Căci are să renască mai fragedă la anul!"

Ghirai cade pe gânduri, lăsându-şi capu-n piept,
Şi, îmblânzindu-şi glasul: "O! Dan, om înţelept!
Te ştiu de mult pe tine, cunosc al tău renume
Din graiul plin de lacrimi orfanilor din lume.
Pe mulţi tătari cuprins-ai de-ai morţii reci fiori!
Acum îţi veni rândul şi ţie ca să mori.
Priveşte! lângă uşă călăul te pândeşte
Cu ştreangul şi cu pala ce-n mână-i zângăneşte.
Un semn, şi capu-ţi zboară la câini şi la vultúri,
Şi sufletu-ţi se pierde în lumea de ghiauri.
Dar însă îmi fac milă de ani şi de-a ta minte,
Gândind la bătrâneţea ce-apasă-al meu părinte,
Şi vreau, cu daruri multe, pe tine-a te ierta
De vrei tu să te lepezi acum de legea ta!"

Creştinul Dan, bătrânul cu suflet luminos,
Înalţă-a lui statură şi zice maiestos:
"Ceahlăul sub furtună nu scade muşuroi!
Eu, Dan, sub vântul soartei să scad păgân nu voi.
Deci, nu-mi convine viaţa mişelnic câştigată,
Nici pata fărdelegii în fruntea mea săpată.
Ruşinea-i o rugină pe-o armă de viteaz,
Un vierme ce mănâncă albeaţa din obraz.
Cui place să roşească, roşească... eu nu vreu
Nici pată pe-a mea armă, nici pe obrazul meu.
Alb am trăit un secol pe plaiul strămoşesc

Şi vreau cu faţa albă senin să mă sfârşesc,
Ca după-o viaţă lungă, ferită de ruşine,
Mormântul meu să fie curat şi alb ca mine!
Aşa m-a deprins Ştefan, uşoară ţărna-i fie!
La trai fără mustrare şi fără prihănie.
Nu-mi trebuie-a ta milă, nu vreau a tale daruri.
Tu îmi întinzi o cupă mult plină de amaruri,
Departe ea de mine!... mai drept e ca să mor!...
Iar dacă ai tu cuget şi-ţi pasă de-al meu dor,
Ghirai, mă lasă, lasă în ora morţii grele
Să mai sărut o dată pământul ţării mele!"

Uimit, Ghirai se scoală, cu mâna lui desface
Unealta de robie sub care leul zace,
Cumplitul lanţ ce-l leagă cu strânse noduri sute,
Şi zice grabnic: "Tată, ia calul meu şi du-te!"

Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Şi-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Şi inima lui creşte, şi ochii-i plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba ţării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Îşi pleacă fruntea albă, smerit îşi face cruce
Şi pentru totdeauna sărută ca pe-o moaşte
Pământul ce tresare şi care-l recunoaşte...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, şovăieşte şi, palid, cade mort!

Iar hanul, lung privindu-l, rosteşte cu durere:
"O! Dan viteaz, ferice ca tine care piere,
Având o viaţă verde în timpul tinereţii
Şi albă ca zapada în iarna bătrâneţii!..."

Legenda ciocârliei

CUPRINS

Lie, Lie,
Ciocârlie,
Zbori în soare
Cântătoare
Şi revină
Din lumină
Pe pământ
Cu dulce cânt!

(Poporal)

I

De când erau ca iarba anticii codri deşi
Şi mici ca muşuroaie Carpaţii urieşi,
Şi văile profunde, şi latele vâlcele
Ca pe o apă lină uşoare vălurele;
De când în lume lupii erau păstori de oi
Şi urşii cu cimpoaie mânau cirezi de boi;
De când purta-n cosiţe Ileana Cosânzeană
O floare cântătoare, o floare năzdrăvană,
N-a fost copilă-n viaţă mai dulce, mai aleasă
Decât frumoasa Lia, fecioară-mpărătească!

Născută-n faptul zilei cu faţa-n răsărit,
Luceferii, văzând-o, mai viu au strălucit,
Ferice de-a atinge cu-o rază argintie,
Cu ultima lor rază aşa minune vie.
Şi astfel, de lumina cerească dezmierdată,
Ea, răsărind ca floare, a înflorit ca fată;
Ş-acum e fala lumii, a minţii încântare,

Al inimilor farmec, a ochilor mirare.
Tot omul care-o vede, răpit, uimit simţeşte
Că parcă se renaşte, că inima lui creşte,
Că trece lin din iarnă în dulce primăvară,
Că mii de păsări cântă în sânu-i şi pe-afară.

Ea are-o faţă albă de flori de lăcrimioare
Şi ochi cereşti, albaştri ca floarea de cicoare,
Ş-un păr ce străluceşte pe fruntea sa bălaie
Căzând, fuior de aur, de-a lung pănă-n călcaie,
Încât pe câmpul verde când trece zâmbitoare
Se pare c-o urmează prin aer fulgi de soare.
Ea poartă haine scumpe, uşoare, descântate,
Din fire de păianjen ţesute şi lucrate,
Prin care tainic saltă luciri de forme albe,
Comori atrăgătoare ca visurile dalbe,
Precum acele slabe văpăi tremurătoare
Prin frunze răspândite de luna gânditoare.
Aprinşii ochi ai nopţii în juru-i scânteiază,
Formând cununi de raze pe fruntea-i ce visează,
Şi lunecă pe sânu-i, rai alb de fericiri,
Voind ca să pătrundă prin iţele subţiri.
Seninul dulce-al zilei, râvnind acea minune,
Din soarele-răsare şi pân’ la soare-apune
Se-ntinde pe deasupra-i cu bolta lui rotundă,
Voind să-i facă-un templu în care s-o ascundă.
Şi-i zice: “Însuşi cerul spre tine se înclină...
Frumseţa-i o coroană pe frunte de regină!”

II

Şi mers-a vestea-n lume, trecând din gură-n gură,
Că Lia fură ochii, şi minţile le fură;
Şi dus-o-au pe aripi în locuri depărtate
Cocoarele-n triunghiuri prin aer înşirate,
Şi spus-a vântul ager, în veci neodihnit,
Că nu-i copilă alta mai dulce de iubit.

În grabă alergat-au din toate-a lumii zări,
De peste munţi, din funduri, de peste nouă mări
Cei mai viteji şi mândri feciori de împăraţi,
Vrăjiţi de-a fi pe viaţă de Lia fermecaţi.
Venit-au Roşul, craiul înaltelor lungi plaiuri,
Şi Albul ce domneşte pe douăzeci de raiuri,
Şi Peneş-împăratul, arcaş cu ochiul ţinteş,
Ce are-n tolbă fulgeri şi-n grajd pe calul Vinteş;
Şi alţii, mulţi ca frunza, mânaţi de-a lor iubire
Cu Lia drăgălaşă să cate împeţire.
Dar nici îşi pleacă ochii la ei frumoasa fată,
Cum nu se uită crinul la iarba cea uscată,
Ci vecinic ea priveşte cu drag la mândrul soare!
Şi, tot privind lumina din faţa-i arzătoare,
Cu lacrimi i se umplu albaştrii ochi frumoşi.
Ei plâng!... de ce plâng însă luceferii duioşi?
De mult privit în soare, sau de o jale-ascunsă,
De-o gingaşă dorinţă, de-o taină nepătrunsă?
Ah! taina ei n-o ştie nici zâna ce-o iubeşte,
N-o ştie căpătâiul pe care odihneşte,
Nici apa ce oglindă obrazu-i la trezie,
Nici cerul, nici pământul!... dar umbra să o ştie!

Ades copila, pradă gândirii ce-o răpeşte,
Se scaldă în lumină, cu soarele grăieşte
Şi zice: "Tu, al lumii monarc strălucitor!
O! splendidă comoară de viaţă şi amor!
Tu, ochi deschis în ceruri să vadă-a mea iubire!
Tu, singura-mi dorinţă, tu, dulcele meu mire!
Pleca-voi, ah! pleca-voi, luând urmele tale,
Să te-ntâlnesc ferice, să te culeg în cale,
Să fii al meu şi numai al meu, o! mândre soare,
Să nu mai plâng de moarte când tu săruţi o floare,
Căci te urăsc atunce... cu dragoste şi dor,
Şi văd că de-acea ură duioasă am să mor!"
Ea zice şi se simte de raze inundată.

Iar umbra ei suspină în urmă-i tupilată:
"Ah! draga mea stăpână! Ferească Domnul sfântul
De-a-ţi asculta îndemnul, de-a-ţi împlini cuvântul,
Căci vai de-acel ce-apucă pe-a soarelui cărare!
El intră-n cale lungă ce capăt nu mai are
Şi unde începutul se leagă cu sfârşitul,
Şi unde-şi pierde mintea şi paşii rătăcitul.
Ah! Lia, te gândeşte că soarele-i cu dar
De viaţă şi de moarte, că-i dulce şi amar!
El dă junie lumii, iubire, fericire,
La plante, cuiburi, inimii el dă însufleţire,
Dar raza-i ce învie e rază şi de foc
Ce arde crinul fraged şi tristul siminoc,
Şi râurile soarbe, şi păsări săgetează,
Şi umbra o înghite când soarele-i amiază".
"Ah! fie oricum fie! răspunde-n grabă Lia.
Durerea fie-mi partea sau fie-mi bucuria

De-oi şti că-n a mea cale voi face totdeauna
Din şapte nopţi o noapte, din şapte zile una,
M-oi duce mult departe c-un repede avânt,
Departe, unde cerul se lasă pe pământ,
Pe unde munţii falnici apar ca nourele,
Pe unde stau de vorbă la umbră flori cu stele.
M-oi duce, duce, duce, pân' mi-oi găsi ursitul
Ş-oi sta gură la gură cu soarele iubitul,
Căci vreau să-i privesc faţa ca să-mi alin durerea,
Să văd curgând din buze-i cuvintele ca mierea!"
"Amar de tine, Lie! o! Lie,-amar de mine!
Dar fie! unde-i merge, şi eu mă duc cu tine."

III

În revărsatul zilei, când nasc a vieţii şoapte
Şi lin se dezveleşte seninul cer din noapte,
Pe când lumina-i sură, plăpândă, răcoroasă
Şi somnul îşi destinde aripa somnoroasă,
Frumoasa Lia pleacă pe Graur, calu-i şarg,
Ce zice că pământul nu e destul de larg,
Şi zboară fără saţiu, luându-şi iute zborul,
Ca vântul şi ca gândul, ca spaima şi ca dorul.
El fuge pe sub soare, el fuge pe sub lună
Şi piere într-un fulger cum piere vestea bună;
Şi trece pe sub nour, şi trece pe sub stea
Clipiş, cum se strecoară prin oameni vestea rea!
Se duce calul Graur spre codrii de stejari
În care greu se luptă balaurii cei mari
Cu pajuri năzdrăvane născute-n ceea lume;
Prin locuri unde şerpii brilianturi fac din spume
Şi zmeii fac palaturi de-argint cu turnuri dese,

Ca-n ele să ascundă frumoase-mpărătese.
El trece prin poiene cu tufe aurite
În care se alungă şopârle smălţuite
Şi blânde păsărele ce cântă-n cuibul cald,
Având rubine-n pliscuri şi ochii de smarald.
Acolo vântul serii prin frunze-alene zboară,
Lovind încet de umbră aripa lui uşoară,
Şi iarba, chemând vântul din zori ca s-o dezmierde,
Se mişcă-n vălurele precum o apă verde.
El trece peste râuri ce curg necontenit
Ca zilele senine a celui fericit.
Şi apa-ndeamnă fata pe maluri să se culce,
În ea să se oglinde, s-o facă apă dulce.
Zadarnic! ea-nainte, nainte mereu pasă,
Ca omul cu grăbire mânat de dor de casă,
Şi de trei ori trei zile şi nopţi de trei ori trei
Ea lasă somnul dulce să piară-n urma ei.
Şi astfel tot pe cale, cu ochii ţintă-n soare,
Cu coamele-i lucioase în vânt fâlfâitoare,
Ea pare şi dispare, răpită de cal Graur,
Precum un vis ferice într-un vârtej de aur.
Dar după multă trudă şi mult amar de cale,
Odată cu amurgul ajunge într-o vale,
O vale înverzită ce se uneşte-n zare
Cu-albastra, zgomotoasa, clocotitoarea mare.
Acolo calul Graur îşi încetează zborul,
Nemaiavând pământuri să bată cu piciorul,
Iar Lia se coboară cu grabă de pe cal
Şi merge de se pune pe-al mării verde mal,
Privind cu dor la raiul din fundul depărtat
Pe care se ridică al soarelui palat.

"Pe unde-ţi merge gândul, stăpâna mea iubită?"
O-ntreabă glasul umbrei de cale obosită.
"Ah! dragă surioară! duioasa Lia zice,
Zăreşti în depărtare cea insulă ferice
Plutind sub cer albastru pe-a mării albăstrime?
Vezi tu colo, în zare, colo, pe-o înălţime,
Acel palat de aur, cel cuib de străluciri,
Cu poarta de rubinuri şi stâlpii de safiri?
Acolo-mpărăţeşte frumos ursitul meu,
Acolo-mi zboară gândul, acolo eu mă vreu!
Dar cum să fac, vai mie!... ah! calul meu nu poate
Să calce şi pământul, şi mările să-noate!"
"Stăpână! zice Graur, ce nu pot eu pe lume
O poate al meu frate, născut pe-a mării spume."
Cum zice, cum nechează...
Din marea cea profundă
O volvură se-nalţă şi iese-un cal în undă,
Cu ierburi şi mărgeanuri având coama-mpletită,
Şi solzi de-argint pe spate, şi palmă sub copită.
Zărindu-l, Lia vesel de cale se găteşte,
Dar când e ca să plece şi când se despărţeşte
De Graur, ea-l sărută, pe coadă-l mai dezmiardă
Şi-l cheamă drag pe nume şi plânge c-o să-l piardă.
Apoi se-ntoarce iute la mal, şi iute sare
Pe noul cal ce-o poartă uşor pe-a lui spinare.
Şi umbra ei rămâne pe mal înstrăinată,
Şi Graur se afundă în zarea nourată.

IV

Prin valuri spumegoase ce-n juru-i se alină
Cântând o melodie simfonică, marină,
Ajunge Lia grabnic la insula dorită,
A cărei iarbă vie cu raze-i altoită.
Copila-n haine mândre de fiu împărătesc
S-afundă în lumină, dar chipu-i îngeresc,
Dar mersu-i plin de farmec, cu pas legănător,
O spun mai mult că-i fată decât că e fecior.
Ea intră în palatul acel de feerie
Cu inima-n bătaie de dulce bucurie,
Dorind ca să-ntâlnească, temând de-a întâlni
Pe-acel care-a vrăjit-o aicea de-a veni,
Şi iată că zăreşte a lui bătrână mamă,
Cu genele căzute pe ochi ca o năframă!

De când nu era încă pământul care este,
De când tot ce e-n lume era numai poveste
Şi raza de lumină şi razele căldurii
Erau comori ascunse în haosul naturii,
A splendidului soare ferice născătoare
Trăieşte-n luminoasă şi magică splendoare,
Dar tristă şi orbită de vecinica-i lucire,
Acum ea nu mai poate pe soare să-l admire,
Şi-i este scris de soartă atunci numai să vadă
Când fiul ei în cursă ar fi expus să cadă.
Sărmana-ncet aude sunând pasuri străine,
Tresare şi întreabă: “Ce om, ce fiară, cine
A îndrăznit să vie aice, ş-a pătrunde
În locuri necălcate de pas de om; pe unde

Nici pasărea măiastră a trece nu-ndrăzneşte,
Nici doru-n rătăcire pierdut nu se opreşte?”
Copila tremurândă s-apropie şi zice:
“Sunt om cu gânduri blânde venit din lume-aice”.
“De eşti fecior, replică bătrâna îngrijită,
Să-ţi fie calea floare şi urma înflorită,
Şi-n viaţă să ai parte de soacră iubitoare
Şi de nevastă dulce, frumoasă, zâmbitoare;
Iar dacă eşti tu fată, precum te-arată glasul,
Pe urma ta uşoară întoarce-ţi iute pasul
Şi piei din aste locuri neatinse şi curate,
Domnite de-al meu soare, copil fără păcate!”

. . . .

Copila spăimântată cu dorul ei se ceartă.
Ar vrea, ar vrea să fugă, dar inima n-o iartă;
Când iată că s-aude în lunga depărtare
De cai venind spre casă voioasă nechezare,
Şi iată că palatul se umple deodată
Cu zilnica lumină din lume adunată;
Căci soarele apune, lăsând de-a lung pe ceruri
Clipirile de stele ş-a umbrelor misteruri.
El vine şi apare atât de luminos,
Că-ntunecă vederea cu chipul său frumos.
“Bine-ai venit, copile, de mult înstrăinat!
Îi zice blânda mamă c-un dulce sărutat.
Te bucură de oaspe venit de pe pământ,
Un oaspe blând la suflet şi gingaş la cuvânt!”

În juru-i mândrul soare se uită cu mirare...
El vede şi nu crede, îi pare că îi pare
Şi simte-un neastâmpăr, în inima-i vergină
Sub galeşa ochire a fetei ce suspină.
Apoi, luând de mână pe Lia tremurândă:
“Oricine-ai fi, el zice, fiinţă, tu, plăpândă!
Durerea omenească în veci să nu te-ajungă,
Şi fie-ţi scurt necazul şi fericirea lungă!
Pe flori de primăvară obrazu-ţi să se culce,
Şi fie-ţi dulce viaţa şi moartea fie-ţi dulce!”
Copila îl ascultă pierdută în extaz,
Cu zâmbetul pe buze, cu lacrimi pe obraz,
Şi zice: “Mândre soare! lăsat-am scumpa ţară
Şi casa părintească în timp de primăvară,
Cu dor să vin la tine, de-aproape să te-admir;
Şi-n calea mea grăit-am cu flori de trandafir,
Cu râuri şi cu nouri, cu fluturi şi cu stele;
Grăit-am şi cu vulturi, cu şoimi, cu rândunele,
Cu tot ce putea-n lume de tine să-mi grăiască,
Ş-acum îţi zic eu ţie în limba omenească:
Minune mult iubită! Lumină de lumine!
Ah, inima mă poartă să stau în veci cu tine!”

Şi soarele şi Lia, pereche de iubire,
În ochi aprinşi de doruri îneacă-a lor privire,
Zâmbind unul la altul cu-nduioşire multă.
Iar mama ce nu-i vede, dar care îi ascultă,
Grăind cu mintea, zice: “Să fiu oare-nşelată?
Acest străin să fie oare fecior, sau fată?
El are glasul dulce, prea dulce, prea duios

De când a dat cu ochii de fiul meu frumos!”
Apoi, mai stând pe gânduri, adaugă-n tristeţe:
“Ah! unde mi-e vederea din dalba tinereţe!...
Amar de cine are pe ochi un negru nor
Când inima presimte!... E fată, sau fecior...
La noapte voi aşterne în patu-i albe flori;
De-a fi bărbat, sub dânsul pieri-vor până-n zori,
Iar de-a fi fată, ele, de sânul ei lipite,
În faptul dimineţii vor fi mai înflorite.”
Bătrâna-n neastâmpăr se duce şovăind,
Condusă de-a ei cârjă prin umbră pipăind.

Atunci voiosul soare, simţind o nouă viaţă,
O ia pe Lia-n braţe şi o sărută-n faţă
Şi-i zice cu-nfocare: “Iubita mea mireasă,
În lumea pământeană ai fost împărătească;
De-acum tot împreună gustând cerescul bine,
Eu lumina-voi cerul, şi tu, dragă, pe mine”.
Copila varsă lacrimi; uimită ea simţeşte
Că inima-i ferice în sânu-i se topeşte
Ca ziua cea de vară când razele se scurg
Topindu-se în umbra adâncă din amurg.
Şi astfel drăgălaşii de-a lor iubiri au parte...
Iar când le spune noaptea că-i timp a se desparte,
Nici unul n-are gândul să facă începutul,
Să rupă lanţul dulce ce-i leagă cu sărutul!

V

A doua zi, pe timpul minunilor visate,
Când faptul dimineţii la uşa nopţii bate,

Bătrâna mamă, trează de grija ce-o domină,
Simţeşte că e-n lume o stranie lumină.
Ea merge cu grăbire la patul unde crede
C-a trebuit să doarmă străinul... şi ea vede
(Căci dragostea de mamă o face-acum să vadă),
Ea vede-n aşternutu-i flori vii ca de zapadă.
"Ah! zice cu durere; nici una nu-i uscată!
Nici una veştezită! Străinul oaspe-i fată!"
Apoi, în tulburarea-i de crudă presimţire,
Înalţă ochii-n ceruri şi vede cu-oţerire...
Ce vede?
                Pe zenitul adânc, înflăcărat,
Măreţul soare plană! şi caru-i înhămat
Cu nouă cai de raze, ce-n spaţiu l-au răpit,
Cutrieră cerescul întins nemărginit.
Zbor caii lăsând râuri de foc în urma lor
Şi frâiele scăpate de-a lung în aer zbor;
Iar soarele ferice, dând lumilor uitare,
Cu Lia legănată pe sânul lui apare,
Şi lumile-nundate sub flăcări arzătoare
Privesc cu îngrozire alt soare lângă soare...
"Blestem! strigă bătrâna, blestem pe capul tău,
Tu, care-mi răpeşti viaţa, răpind pe fiul meu!"
Şi mama cade moartă!
                                        Ea cade! dar urgia,
Dar cruntul blestem zboară, se suie pân' la Lia,
Ş-a soarelui mireasă lovită, fulgerată,
Din ceruri cade-n mare lucind ca o săgeată.

. . . .

Ah! mare i-a fost visul şi scurtă fericirea!
Iubirea i-a dat moartea şi moartea — nemurirea!
Iar sufletu-i ferice luat-a forma vie
De-o mică, drăgălaşă, duioasă ciocârlie
Ce vecinic către soare se-nalţă-n adorare,
Chemându-l, primăvara, cu dulcea ei cântare!

1875, mai

CUPRINS

Legenda lăcrimioarei

I

În rai nici o minune plăcută nu lipsea.
Văzduhul lin, răcoare, a crini amirosea,

Căci albele potire în veci tot înflorite
Scoteau din a lor sânuri arome nesfârşite.

Lumina era moale şi-ndemnătoare şopţii.
Nici noaptea urma zilei, nici ziua urma nopţii.

Prin arbori cântau păsări, prin aer zburau îngeri,
Şi nu găseau răsunet în el a lumii plângeri;

Căci scris era pe ceruri, pe frunze şi pe unde:
“Nici umbra de durere aice nu pătrunde”.

Pe maluri verzi, frumoase, de râuri limpezite,
Stau sufletele blânde, iubinde, fericite,

Gustând în liniştire cerească veselie
Ce-n fiecare clipă cuprinde-o vecinicie.

Dulce-adăpost de pace, grădină-ncântătoare...
Avea orice minune, dar îi lipsea o floare.

II

Şi iată că soseşte un oaspe de pe lume,
Un suflet alb şi tânăr pe-un nor de dulci parfume;

Iar sufletele toate îi ies lui înainte,
Primindu-l cu zâmbire, cu gingaşe cuvinte,

Şi-i zic: "În raiul nostru bine-ai sosit, copile!
Curând plecaşi din viaţă! Nu plângi a tale zile?"

"Nu, căci am dat o clipă de viaţă trecătoare
Pe alta mai ferice şi-n veci nepieritoare."

"Şi nu ţi-e dor acuma de lumea pământească?"
"Nu, căci mai mult îmi place întinderea cerească."

"Cum? Nu laşi nici o jale pe urma ta duioasă?"
"Ah! las o mamă scumpă, o mamă drăgăstoasă
Şi vecinic după dânsa voi plânge cu durere!"

Zicând, copilul plânge, lipsit de mângâiere,
Şi lacrimile-i calde se schimbă-n lăcrimioare.

De-atunci nu mai e lipsă în rai de nici o floare!

Cântecul gintei latine

CUPRINS

Latina gintă e regină
Între-ale lumii ginte mari;
Ea poartă-n frunte-o stea divină
Lucind prin timpii seculari.
Menirea ei tot înainte
Măreţ îndreaptă paşii săi.
Ea merge-n capul altor ginte
Vărsând lumină-n urma ei.

Latina gintă e vergină,
Cu farmec dulce, răpitor;
Străinu-n cale-i se înclină
Şi pe genunchi cade cu dor.
Frumoasă, vie, zâmbitoare,
Sub cer senin, în aer cald,
Ea se mirează-n splendid soare,
Se scaldă-n mare de smarald.

Latina gintă are parte
De-ale pământului comori
Şi mult voios ea le împarte
Cu celelalte-a ei surori.
Dar e teribilă-n mânie
Când braţul ei liberator
Loveşte-n cruda tiranie
Şi luptă pentru-al său onor.

În ziua cea de judecată,
Când faţă-n cer cu Domnul sfânt
Latina gintă-a fi-ntrebată
Ce a făcut pe-acest pământ?
Ea va răspunde sus şi tare:
„O! Doamne,-n lume cât am stat,
În ochii săi plini de-admirare
Pe tine te-am reprezentat!”

Mirceşti

Din ciclul
OSTAŞII NOŞTRI

*Balcanul şi Carpatul**

CUPRINS

Balcanul şi Carpatul, la Dunărea mareaţă,
Ca doi giganţi năprasnici stau astăzi faţă-n faţă
Ş-aprinşi de dor de luptă, cu ochii se măsoară,
Cu glasul s-ameninţă, cu gândul se doboară,
Zicând: “Nu pot să-ncapă doi paloşi într-o teacă!
E scris din noi doi unul în pulbere să treacă!”

Balcanul cel fanatic, muncit de aspră ură,
Nu ştie să-ngrădească sălbatica lui gură
Şi zice cu trufie: “Carpatule vecine,
De nu pleca-vei fruntea, amar va fi de tine,
Căci repezi-voi grabnic din plaiurile-mi nalte
Torente-necătoare deprinse ca să salte
Din maluri peste maluri, din munte peste munte,
Să bată-a tale coaste, s-acopere-a ta frunte,
Să facă într-o clipă ca să dispari din lume
Cu-a tale stânci şi codri, cu-ai tăi copii şi mume!”

Carpatul scoate-un freamăt teribil de urgie,
Mişcând coama-i de codri, ca leul în mânie,
Şi-n clocot lung răspunde: “Balcane,-a ta trufie
Arată că tu astăzi căzut eşti în pruncie.
Nevoie ai de-o cârjă ruina-ţi s-o supoarte,
Căci eşti, acum, sărmane, ajuns la prag de moarte.
Ai fost odinioară gigant prin înălţime,
Amar prin fanatismu-ţi, puternic prin cruzime!
Ai revărsat pe lume şi groază şi ruşine

*Balcanul simbolizează Imperiul Otoman.

Şi te-ai scăldat în sânge pân' ce-ai dat piept cu mine.
De-atunci au trecut secoli!... Strivita omenire
S-a deşteptat, şi numai tu stai în adormire,
Ademenit de visuri nebune şi trufaşe,
Făr-a pătrunde norii care te ţin în faşe!
Orb uriaş! cu cârja tu genele-ţi ridică
Şi vezi l-a tale poale cât umbra-ţi e de mică!
Eşti şters din cartea lumii, tu, care din vechime
Stai rezemat în somnu-ţi de-o putredă mărime!
Şi vrei să ţii în lanţuri popoarele creştine?
Şi vrei, Balcane gârbov, eu să mă-nchin la tine?
Dar n-auzi cum te râde şi Dunărea, şi Marea?
Deviza ta-i *sclavia*, ş-a mea — *neatârnarea*!"
Cum zic, doi vulturi ageri, zburând din vârf de munte,
Se-nalţă până-n ceruri şi scot ţipete crunte.
De pe Balcani e unul şi din Carpaţi e altul...
Mult repede li-i zborul, mult crâncen li-i asaltul,
Căci se izbesc ca fulgeri la luptă-ucigătoare!...
Întinsele lor aripi se bat lucind la soare,
Ş-a lor cumplite gheare şi pliscuri oţelite
Îşi dau loviri de moarte şi răni îşi fac cumplite.

Deodată cade unul din vulturii duşmani:
E vulturul prădalnic din barbarii Balcani,
Şi-n patru părţi a lumii zbor smulsele lui pene!...

. . . .

Şi cântă libertatea pe maluri dunărene.

Mireşti, 14 mai 1877

Peneş Curcanul

CUPRINS

Plecat-am nouă din Vaslui,
Şi cu sergentul, zece,
Şi nu-i era, zău, nimănui
În piept inima rece.
Voioşi ca şoimul cel uşor
Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ş-aveam şi pene-n frunte.

Toţi dorobanţi, toţi căciulari,
Români de viţă veche,
Purtând opinci, suman, iţari
Şi cuşma pe-o ureche.
Ne dase nume de Curcani
Un hâtru bun de glume,
Noi am schimbat lângă Balcani
Porecla în renume!

Din câmp, de-acasă, de la plug
Plecat-am astă-vară
Ca să scăpăm de turci, de jug
Sărmana, scumpa ţară.
Aşa ne spuse-n graiul său
Sergentul Mătrăgună,
Şi noi ne-am dus cu Dumnezeu,
Ne-am dus cu voie bună.

Oricine-n cale ne-ntâlnea
Cântând în gura mare,

Stătea pe loc, s-ademenea
Cuprins de admirare;
Apoi în treacăt ne-ntreba
De mergem la vro nuntă?
Noi răspundeam în hohot: "Ba,
Zburăm la luptă cruntă!"

"Cu zile mergeţi, dragii mei,
Şi să veniţi cu zile!"
Ziceau atunci bătrâni, femei,
Şi preoţi, şi copile;
Dar cel sergent făr' de musteţi
Răcnea: "Să n-aveţi teamă,
Românul are şapte vieţi
În pieptu-i de aramă!"

Ah! cui ar fi trecut prin gând
Ş-ar fi crezut vrodată
Că mulţi lipsi-vor în curând
Din mândra noastră ceată!
Priviţi! Din nouă câţi eram,
Şi cu sergentul, zece,
Rămas-am singur eu... şi am
În piept inima rece!

Crud e când intră prin stejari
Năprasnica secure,
De-abate toţi copacii mari
Din falnica pădure!
Dar vai de-a lumii neagră stea
Când moartea nemiloasă

Ca-n codru viu pătrunde-n ea
Şi când securea-i coasă!

Copii! aduceţi un ulcior
De apă de sub stâncă,
Să sting pojarul meu de dor
Şi jalea mea adâncă.
Ah! ochii-mi sunt plini de scântei
Şi mult cumplit mă doare
Când mă gândesc la fraţii mei,
Cu toţi pieriţi în floare.

Cobuz ciobanu-n Calafat
Cânta voios din fluier,
Iar noi jucam hora din sat,
Râzând de-a bombei şuier.
Deodat-o schijă de obuz
Trăsnind... mânca-o-ar focul!
Retează capul lui Cobuz
Ş-astfel ne curmă jocul.

Trei zile-n urmă am răzbit
Prin Dunărea umflată,
Şi nu departe-am tăbărât
De Plevna blestemată.
În faţa noastră se-nălţa
A Griviţei redută,
Balaur crunt ce-amenința
Cu gheara-i nevăzută.

Dar şi noi încă o pândeam
Cum se pândeşte-o fiară

Şi tot chiteam şi ne gândeam
Cum să ne cadă-n gheară?
Din zori în zori şi turci şi noi
Zvârleam în aer plumbii
Cum zvârli grăunţi de păpuşoi
Ca să hrăneşti porumbii.

Şi tunuri sute bubuiau...
Se clătina pământul!
Şi mii de bombe vâjâiau
Trecând în zbor ca vântul.
Şedea ascuns turcu-n ocol
Ca ursu-n vizunie.
Pe când trăgeam noi tot în gol,
El tot în carne vie...

Ţinteş era dibaci tunar,
Căci toate-a lui ghiulele
Loveau turcescul furnicar,
Ducând moartea cu ele.
Dar într-o zi veni din fort
Un glonte, numai unul,
Şi bietul Ţinteş căzu mort,
Îmbrăţişându-şi tunul.

Pe-o noapte oarbă, Bran şi Vlad
Erau în sentinele.
Fierbea văzduhul ca un iad
De bombe, de şrapnele.
În zori găsit-am pe-amândoi
Tăiaţi de iatagane,

Alăture c-un moviloi
De leşuri musulmane.

Sărmanii! bine s-au luptat
Cu litfa cea păgână
Şi chiar murind ei n-au lăsat
Să cadă-arma din mână.
Dar ce folos, ceata scădea!
Ş-acuma rămăsese
Cinci numai, cinci flăcăi din ea,
Şi cu sergentul, şese!...

Veni şi ziua de asalt,
Cea zi de sânge udă!
Părea tot omul mai înalt
Faţă cu moartea crudă.
Sergentul nostru, pui de zmeu,
Ne zise-aste cuvinte:
“Cât n-om fi morţi, voi cinci şi eu,
Copii, tot înainte!”

Făcând trei cruci, noi am răspuns:
“Amin! şi Doamne-ajută!”
Apoi la fugă am împuns
Spre-a turcilor redută.
Alelei! Doamne, cum zburau
Voinicii toţi cu mine!
Şi cum la şanţuri alergau
Cu scări şi cu faşine!

Iată-ne-ajunşi!... încă un pas.
“Ura!-nainte, ura!...”

Dar mulţi rămân fără de glas.
Le-nchide moartea gura!
Reduta-n noi repede-un foc
Cât nu-l încape gândul.
Un şir întreg s-abate-n loc,
Dar altul îi ia rândul.

Burcel în şanţ moare zdrobind
O tidvă păgânească.
Şoimu-n redan cade răcnind:
"Moldova să trăiască!"
Doi fraţi Călini, ciuntiţi de vii,
Se zvârcolesc în sânge;
Nici unul însă, dragi copii,
Nici unul nu se plânge.

Atunci viteazul căpitan,
Cu-o largă brazdă-n frunte,
Strigă voios: "Cine-i Curcan,
Să fie şoim de munte!"
Cu steagu-n mâini, el sprintenel
Viu suie-o scară-naltă.
Eu cu sergentul după el
Sărim delaolaltă.

Prin foc, prin spăgi, prin glonţi, prin fum,
Prin mii de baionete,
Urcăm, luptăm... iată-ne-acum
Sus, sus, la parapete.
"Allah! Allah!" turcii răcnesc,
Sărind pe noi o sută.

Noi punem steagul românesc
Pe crâncena redută.

Ura! măreţ se-nalţă-n vânt
Stindardul României!
Noi însă zacem la pământ,
Căzuţi pradă urgiei!
Sergentul moare şuierând
Pe turci în risipire,
Iar căpitanul admirând
Stindardu-n fâlfâire!

Şi eu, când ochii am închis,
Când mi-am luat osânda:
"Ah! pot să mor de-acum, am zis,
A noastră e izbânda!"
Apoi, când iarăşi m-am trezit
Din noaptea cea amară,
Colea pe răni eu am găsit
"Virtutea militară"!...

Ah! da-o-ar Domnul să-mi îndrept
Această mână ruptă,
Să-mi vindec rănile din piept,
Iar să mă-ntorc la luptă,
Căci nu-i mai scump nimică azi
Pe lumea pământească
Decât un nume de viteaz
Şi moartea vitejească!

Mirceşti, august 1877

Sergentul

CUPRINS

Pe drumul de costişe ce duce la Vaslui
Venea un om, cu jale zicând în gândul lui:
“Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă...
Aş vrea să zbor, şi rana din pulpă nu mă lasă!”
Şi bietul om, slab, palid, având sumanul rupt
Şi o cămaşă ruptă bucăţi pe dedesupt,
Păşea trăgând piciorul încet, dar pe-a lui faţă
Zbura ca o lumină de glorie mareaţă,
Şi-n ochii lui de vultur adânci, vioi şi mari
Treceau lucioase umbre de eroi legendari.
Opinca-i era spartă, căciula desfundată,
Dar fruntea lui de raze părea încoronată.
Calică-i era haina, dar străluceau pe ea
Şi crucea “Sfântul Gheorghe” ş-a “României Stea”.
Românul venea singur pe drumul plin de soare,
Când iată că aude fanfare sunătoare
Şi vede nu departe în faţa lui venind
Un corp de oaste mândră în aur strălucind.
Erau trei batalioane de garda-mpărătească
Mergând voios la Plevna cu dor s-o cucerească.
În frunte-i colonelul semeţ, pe calu-i pag,
La bravii săi tovarăşi privea ades cu drag,
Şi inima în pieptu-i bătea cu foc, deşteaptă,
Căci el visa, privindu-i, la lupta ce-i aşteaptă.
Deodat’ el dă cu ochii de searbădul român
Ce stase-n loc la umbră, sub un stejar bătrân,
Şi mult se minunează, şi nici că-i vine-a crede
Când crucea “Sfântul Gheorghe” pe sânul lui o vede.

Ş-opreşte regimentul, iar bravul colonel
Se-nchină la drumeţul, s-apropie de el
Şi-i zice cu blândeţe: “De unde vii, străine?”
“Vin tocmai de la Plevna.” “Cum e acolo?” “Bine.”
“Dar aste decoraţii cum, cine ţi le-a dat?”
“Chiar domnitorul nostru ş-al vostru împărat.”
“Dar pentru care fapte?” “Ştiu eu?... Cică drept plată
Că am luat eu steagul redutei... şi pe dată
Cu el, străpunşi de glonţuri, ne-am prăbuşit în şanţ...”
“Dar ce rang ai, voinice?” “Am rang... de dorobanţ!”
Atunce colonelul, dând mâna cu sergentul,
Se-ntoarce, dă un ordin... Pe loc, tot regimentul
Se-nşiră, poartă arma, salută cu onor
Românul care pleacă trăgând al lui picior.

Mirceşti, decembrie 1877

CUPRINS

Păstorii şi plugarii

I

Priviţi pe cele dealuri înalte, înverzite,
Pe-acele largi poiene cu flori acoperite,
Priviţi, străini de lume, păstorii cei români,
Aproape de-a lor turme păzite de-ai lor câini,
Trăind o viaţă lină în tainica natură,
Cu buciumul în mână, cu fluierul la gură.
Cereasca limpezime, precum într-un izvor,
Alin se oglindeşte în sufletele lor...

Voi toţi, care de dânşii aţi râs fără mustrare,
Jos capul, o! nemernici loviţi de admirare.
Un paloş de izbândă există-n orice fier,
În tot păstorul astăzi există-un scutier!

II

Priviţi pe cea câmpie frumoasă, roditoare,
Plugarii, muncitorii lucrând în foc de soare.
Pe faţa lor cea blândă, pe ochii lor cei vii
Adie boarea dulce din verzile câmpii.
Sub mâna lor e sapa, hârleţul, coasa, plugul.
Alăture cu dânşii stau boii purtând jugul,
Şi tot ce-i înconjoară, deal, luncă, şes, izvor,
E pacinic ca blândeţea din sufletele lor.

Voi toţi, care de dânşii aţi râs fără căinţă,
Jos fruntea, o! nemernici căzuţi în umilinţă.
O spadă-a răzbunării există-n orice lanţ.
În tot românul astăzi există-un dorobanţ!

Mirceşti, noiembrie 1877

CUPRINS

Oda ostaşilor români

Juni ostaşi ai ţării mele, însemnaţi cu stea în frunte!
Dragii mei vultani de câmpuri, dragii mei şoimani de munte!
Am cântat în tinereţe strămoşească vitejie,
Vitejie fără seamăn pe-acel timp de grea urgie

Ce la vechiul nostru nume au adaos un renume
Dus pe Dunărea în Marea şi din Marea dus în lume!

Vin acum, la rândul vostru, să v-aduc o închinare,
Vin cu inima crescută şi cu sufletul mai tare,
Ca eroi de mari legende, vin să vă privesc în faţă,
Voi, nepăsători de moarte, dispreţuitori de viaţă,
Ce-aţi probat cu-avântul vostru lumii pusă în mirare,
Că din vultur vultur naşte, din stejar stejar răsare!

De la domn pân' la opincă, duşi de-o soartă norocoasă,
V-aţi legat în logodire cu izbânda glorioasă
Ş-aţi făcut ca să pricepem a trecutului mărime,
Măsurându-vă de-o seamă cu-a strămoşilor nălţime,
Ş-arătând, precum prin nouri mândrul soare se arată,
Cine-am fost odinioară, cine iar vom fi odată!

Să trăiţi, feciori de oaste! Domnul sfânt să vă ajute
A străbate triumfalnic în cetăţi şi în redute,
Ca la Rahova cu turnul, ca la Griviţa cu zborul,
Ca la Plevna, unde astăzi cei întâi aţi pus piciorul,
Înfruntând pe-Osman-Gaziul, şi prin fapt de bărbăţie
Ridicând o ţară mică peste-o mare-mpărăţie!

O! viteji de viţă veche! Auziţi în depărtare
Acel vuiet fără nume ce răsună ca o mare?...
Sunt bătăile de inimi a întregui neam al nostru
Ce adună zi şi noapte dorul lui cu dorul vostru,
Sunt vărsările de lacrimi pentru-acel care se stinge,
Sunt urările voioase pentru-acel care învinge!

O! români, în faţa voastră, colo-n tainica cea zare,
Vedeţi voi o rază vie care-ncet, încet răsare,
Străbătând prin umbra deasă de lungi secoli adunată?
E voiosul fapt de ziuă mult dorită, mult visată,
E lumina re-nvierii, e luceafărul sperării,
E triumful luptei voastre, soarele neatârnării!

Dragii mei! din focul luptei oţeliţi când vă-ţi întoarce
La cămin, unde romànca, aşteptând, suspină, toarce,
Tot poporul: rudă, frate, soră, mamă şi părinte,
Ca la domni, cu pâini şi sare, vor ieşi vouă-nainte.
Căci din voi fieştecare poartă-n frunte o cunună
Şi de gloria de astăzi, şi de gloria străbună!

Pas dar! pas tot înainte! timpul vechi din nou zoreşte!
Viitorul României dat-a mugur ce-ncolţeşte!
O, copii! de voi sunt mândru, simt acea mândrie mare
Care creşte cu mărirea unui neam în deşteptare.
Mi-am văzut visul cu ochii, de-acum pot să mor ferice!
Astăzi lumea ne cunoaşte: *Român* zice, *Viteaz* zice.

Mirceşti, 28 noiembrie 1877

POSTUME

Plugul blestemat

CUPRINS

Vecină cu moşia bogată şi domnească
Se-ntinde o câmpie mănoasă, răzeşească,
Pe care o pândeşte avanul domnitor
Cu poftă nesăţioasă, cu ochi adunător.
El vrea ca să-şi cârpească hlamida aurită
Cu zdreanţa sărăcimii de veacuri moştenită.
Dar nu vrea răzeşimea să-i vândă-al său ogor,
Căci e legat prin sânge pământul de popor.
“Nu vrea? răcneşte vodă... Prostimea înteţită
Ridică azi din ţărnă fiinţa-i umilită
Şi îndrăzneşte-a-şi pune vroinţa-n faţa mea?
Să afle dar ce-i vrerea atunci când domnul vrea!"*

A doua zi o ceată de mulţi neferi călare,
Înconjurând pe vodă, păşesc peste hotare,
Şi ca să tragă-o brazdă, aduc un mare plug,
Unealtă de răpire cu şase boi în jug...
Câmpia năvălită luceşte verde-n soare,
Dar un fior pătrunde în orice fir şi floare.
Şi via ciocârlie cântarea şi-a curmat,
Şi zarea se-nveleşte c-un nor întunecat.

Din capătul câmpiei începe plugul rece
Să tragă brazda neagră pe locul unde trece
Şi pajiştea atinsă geme ne-ncetat

---

*Vodă Mihail Sturza.

De-a fi-njumătăţită prin fierul blestemat.
Văzduhul se răsună de strigăte de ură
Şi plugul lasă-n urmă-i în verdea bătătură
O rană lungă, largă, din care amărât
Se-nalţă-n cer blestemul pământului răpit.

Şi tot înaintează plugarii... când deodată
O falnică româncă în cale se arată,
Frumoasă, tristă, naltă, pe frunte cu ştergar
Şi c-un pruncuţ la sânu-i, păşind măreţ şi rar.
Ea vine şi în faţă cu boii se opreşte,
Din ochi aruncă fulgeri, apoi aşa grăieşte:
“Vrei să ne prăzi tu, vodă, avutul strămoşesc?
A! dacă nu ai teamă de trăsnetul ceresc,
Na!... zi să treacă plugul pe-al meu copil din faşă,
Ca să rămâie-n lume pomină ucigaşă“.
Ea zice şi depune odoru-i lângă boi.
Minune!... Cei din frunte, plăvanii amândoi,
Cu ochi plini de blândeţe pe dânsul capul pleacă,
Îl mirosă; el râde şi ei nu vor să treacă.

“În lături!” strigă vodă, şi glasu-i răguşit
Se pare de păcatu-i în piept înăduşit.
Iar falnica româncă pe sânu-i alb cruceşte
A sale braţe albe, obrazu-şi dezveleşte
Ş-adaugă-n glas tare: “Mai bine mort de mic
Decât s-ajungă-n lume prin tine un calic.
Da! trage brazda, fiară, şi-ngroapă laolaltă,
Alăture cu pruncul, mândria ta înaltă!”

Năprasnic atunci vodă c-un bici cumplit de foc
Loveşte-n boi să-i mâie, dar boii stau pe loc
Ş-acoperă copilul cu-o caldă înfăşare
Prin aburii ce iesă din deasa lor suflare.
Şi ciocârlia-ncepe cântările-a-şi urma,
Şi mama în uimire începe-a lăcrima.

“Muiere! strigă vodă turbat, schimbat în fiară.
Pieri deci şi tu pe brazdă, şi ţâncul fraged piară!
Nebun, el se repede, dar n-a făcut doi paşi,
Şi iată că tufarii se mişcă a vrăjmaşi.
Şi iată că s-aude un glas de răzbunare,
Şi iată că se vede o gloată-n fuga mare
Venind cum vine zmeul pe aripă de vânt,
Cu-o falcă sus în ceruri şi alta pe pământ.
Răzeşii sunt, răzeşii!... Fugiţi, pieriţi cu toţii.
Păcatul vă ajunge, neferi şi domni, voi, hoţii!
Răzeşii în urgie s-apropie de voi
Ca să vă puie-n juguri, să daţi plugul’ napoi.

. . . .

Dispar în clipă hoţii, şi zarea se deschide,
Şi gloata strigă: “Oarba!...” şi copilaşul râde.

12 oct. 1888

Unor critici

CUPRINS

Voi, ce cătaţi defecte în scrierile mele
Şi intonaţi fanfare când constataţi în ele
Greşeli, imagini slabe, cuvinte ce vă par
Lipsite de-armonie, erori chiar de tipar,
Voi, care vă daţi truda de-a şterge de pe lume
Tot lucrul de o viaţă întreagă ş-al meu nume,
De ce atâta râvnă ş-atâtea opintiri
Ca să aflaţi în mine a voastre însuşiri?

Poetul care cântă natura-n înflorire,
Simţirea omenească, a Patriei mărire,
Chiar slab să-i fie glasul, e demn de-a fi hulit
Când altul vine-n urmă-i cu glas mai nimerit?
Şi oare se cuvine, şi oare-i cu dreptate
De a schimba în crime a sale mici păcate?...
O! critici buni de faşă, poeţi în şapte luni,
Vulturul nu se mişcă de-un ţipăt de lăstuni.

Oricare păsărică îşi are ciripirea,
Ce-n treacăt pe-astă lume încântă auzirea,
Nălţând un imn la ceruri prin alte imnuri mii
Ş-adăugând o notă l-a lumii armonii.
Am scris eu multe versuri şi poate chiar prea multe,
Dar n-am cerut la nime cu drag să le asculte,
Nici mi-a trecut prin minte trufaş ca să păşesc
În fruntea tuturora ce-ntruna versuiesc.

E unul care cântă mai dulce decât mine?
Cu-atât mai bine ţării, şi lui cu-atât mai bine.
Apuce înainte ş-ajungă cât de sus.
La răsăritu-i falnic se-nchină-al meu apus.
Iar voi, care asupră-mi săgeţi tocite trageţi,
Cântaţi, dacă se poate, fiţi buni şi nu mai rageţi!

Mirceşti [1888]

APRECIERI CRITICE

În fruntea noii mişcări e drept să punem pe Vasile Alecsandri. Cap al poeziei noastre literare în generaţia trecută, poetul **Doinelor** şi **Lăcrimioarelor**, culegătorul cântecelor populare păruse a-şi fi terminat chemarea literară. Şi nici atenţia publicului nu mai era îndreptată spre poezie; o agitare stearpă preocupa toate spiritele. Deodată, după o lungă tăcere, din mijlocul iernii grele ce o petrecuse în izolare la Mirceşti, şi iernii mult mai grele ce o petrecea izolat în literatura ţării sale, poetul nostru reînviat ne surprinse cu publicarea **Pastelurilor...**, un şir de poezii, cele mai multe lirice, de regulă descrieri, câteva idile, toate însufleţite de o simţire aşa de curată şi de puternică a naturii, scrise într-o limbă aşa de frumoasă, încât au devenit fără comparare cea mai mare podoabă a poeziei lui Alecsandri, o podoabă a literaturii române îndeobşte.

Titu MAIORESCU, *Critice*, vol. I, Editura pentru literatură, Bucureşti, 1967, p. 158—159.

În 1840, când Vasile Alecsandri debutează, poezia românească era dominată de puternica personalitate lirică a lui Grigore Alexandrescu. Poate că nu e lipsită de înţeles coincidenţa care juxtapune în paginile aceleiaşi reviste “Dacia literară“, de la 1840, nuvela de debut **Buchetiera de la Florenţa** a lui Alecsandri cu magnifica meditaţie poetică-socială **Anul 1840** a lui Grigore Alexandrescu. Până la înălţimea de cugetare şi până la perfecţiunea formală a poetului muntean nu se mai ridicase nici unul din poeţii vremii, necum unul din cei de mai nainte: nici Eliade,

nici Asachi, cu toate parţialele lor victorii, nici Cârlova, cu promisiunile lui atât de prematur curmate, şi cu atât mai puţin Văcăreştii sau Conachi. Grigore Alexandrescu taie un adânc şi despărţitor val troian în stepa poeziei româneşti de până la dânsul. Pe al doilea îl va tăia Eminescu, la o distanţă destul de simetrică, şi între aceste două valuri troiane se situează, ca un podiş dezmierdat de zâne, poezia lui Vasile Alecsandri. Ea şi începe, de altminteri, sub protecţia zânelor locale, mai corect — sub protecţia geniului popular, care-l va călăuzi de-a lungul întregii lui activităţi poetice... Ciclul de **Doine**, elaborat între 1840 şi 1862, e străbătut de ecourile poeziei populare, pe care în tovărăşia lui Alecu Russo o culege în peregrinările prin munţi. Cu motivele acestea folclorice în care pătrund fie alintările, fie vigoarea baladelor, fie superstiţii tulburătoare sau de-a dreptul reminiscenţe haiduceşti, Alecsandri pune un sigiliu distinct pe hrisovul de nobile tradiţii al lirismului nostru...

PERPESSICIUS, *Alte menţiuni de istoriografie literară şi folclor (II)*, 1958—1962. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1964, p. 6—7.

Datorită faptului că maturizarea mijloacelor creatoare s-a întâlnit **[...]** cu spiritul naţional şi popular şi cu năzuinţa lui fierbinte de a elogia viaţa înnobilată prin muncă, rodnicie şi puritate morală a oamenilor simpli, Alecsandri a izbutit una din marile victorii ale sale şi ale liricii româneşti. Fără nici o exagerare, **Pastelurile** marchează trecerea poieziei noastre pe o treaptă superioară în dezvoltarea ei**[...]**.

Dumbrava roşie merita, fără îndoială, laudele ce i se aduceau. Folosind tradiţia unor încercări mai vechi epice pe teme istorice, cum fusese cele din propria sa creaţie, sau din a lui Costache Negruzzi, a lui Bolintineanu şi a altora, Alecsandri depăşea tot ce se făcuse până atunci prin amploare şi prin biruinţă artistică, marcând un moment însemnat, de deplină maturitate, în creaţia sa şi chiar în literatura noastră. Poemul deschidea drumul unui nou ciclu în poezia lui Alecsandri, ceea ce el a numit **Legende**. Specia nu fusese cu totul absentă din literatura noastră

până atunci, dar poemele lui Alecsandri au un timbru nou în ansamblul lor, îmbinând în mod ingenios izvoarele istorice şi vibraţia patriotismului cu bogate elemente folclorice, cum este în acea nepieritoare capodoperă a literaturii noastre, care e **Dan, căpitan de plai**.

G. C. NICOLESCU, V*iaţa lui Vasile Alecsandri*. Ediţia a doua, revăzută. Editura pentru literatură, Bucureşti, 1965, p. 504, 532.

Cu **Pastelurile** Alecsandri atinge treapta deplinei maturizări a talentului. Versul îşi păstrează simplitatea, cursivitatea, limpezimea, evitând în schimb poncifele şi spaţiile apoase, rezolvate altădată prin automatisme verbale. Formula compoziţională, de obicei de patru strofe, recurge la o mică înscenare, terminată adesea în poantă, pentru destinderea atmosferei. Ansamblul e arhitectonic, posedă o organizare temporală şi se reazemă solid pe netezimea şi finisarea îngrijită a fiecărui element de sprijin. Imaginea, bazată pe percepţie, traduce momentan senzaţia, fără digresiuni sau paranteze. Tabloul se încheagă prin juxtapunere, e dinamic şi concis.

Paul CORNEA, *Alecsandri. Pasteluri*. Colecţia "Texte comentate". Editura Albatros, Bucureşti, 1972, p. 48.

...Când Alecsandri se mărgineşte la înfăţişările întâmplătoare ale naturii, când nici un curent pasional nu străbate dedesubturile zugrăvelii sale, când în toată procedarea sa mărturiseşte preocupare realistă de a fixa amănuntul precis, el dovedeşte în acelaşi timp că natura şi viaţa aceasta nu este pentru el nici problemă, nici obiect compensatoriu pentru dezamăgirile existenţei, ci izvor permanent de încântare, dezgustat cu liniştea omului garantat de o singură posesiune. Se ştie că Schiller făcea din nostalgia faţă de natură, în contrast cu familiaritatea naivă a omului în mijlocul ei, temeiul deosebirii dintre moderni şi clasici. În lumina acestei diferenţieri Alecsandri este un clasic şi la această sursă de clasicism

ne putem totdeauna întoarce cu o sete pe care nici astăzi, nici în trecutul literaturii româneşti, nimic nu o poate îndestula mai bine.

Tudor VIANU, *Scriitori români*, vol. I, Editura Minerva, Bucureşti, 1970, p. 41—42.

Producţia de versuri corecte a lui Vasile Alecsandri este vastă cum se cuvine unui harnic scriitor de profesie, dar nota comună a inspiraţiei, fragilitatea sensibilităţii dau un caracter adeseori fastidios acestei facil întinse opere, totuşi înviorată printr-o uimitor de organică întrepătrundere cu lirismul popular, dincolo de puternicele influenţe ale literaturii franceze contemporane; versurile corecte ale lui Alecsandri înving scleroza versurilor corecte ale lui Negruzzi, faţă de care par imprimăvărate. În acea epocă era la noi o minune să dai cadenţei scurte naturaleţe artistică, iar minunea odată înfăptuită s-a răsfrânt binefăcător şi asupra cadenţelor lungi. Alecsandri a respins teoretic "versurile tărăgănate de 16 picioare", ce se practicau la începutul veacului al nouăsprezecelea şi, oricât de apoasă, avântata senzualitate a unor ritmuri mai săltăreţe a apărut atunci ca o eliberare. Dar conturul liric adevărat al poetului se cere desprins cu răbdare dintre dulcegăriile neostenite, dintre ostenitoare clarităţi, dintre poncife repetate, pe un teritoriu estetic lagunar. Căci poeziile integral realizate rămân puţine: **Maiorului Iancu Bran, Dezrobirea ţiganilor, Odă către Bahlui, Zimbrul şi Vulpea, Curcile, Romanţă, Adio Moldovei, Noaptea sfântului Andrii, Sfârşitul iernii** şi **Oaspeţii primăverii**, primele şase scrise între 1843 şi 1850, ultimele — între1853 şi 1868, dintre care patru social-patriotice, două fabule, două pasteluri, una amabil satirică şi alta erotică. Preeminenţa tematicii civice în această minimă statistică de culme nu este întâmplătoare, întrucât întreaga operă a lui Alecsandri (poezie, teatru, proză) e străbătută de acute preocupări sociale şi sentimente patriotice, ideologia paşoptismului reflectându-se aici estetic în modul cel mai convingător.

I. NEGOIŢESCU, *Istoria literaturii române*, Editura Minerva, Bucureşti, 1991, p. 80.

În legende, deşi fără imaginaţia luxuriantă a lui Hugo şi viziunile lui ciclopice, inspirându-se din cronici şi din basme, Alecsandri rămâne cel mai bun poet epic român. **Dumbrava Roşie** (1872) e o mică epopee din vremea lui Ştefan cel Mare; **Dan, căpitan de plai** (1874), un poem eroic, Hodja Murad Paşa, vizirul sultanului Ahmet — 1604, Murad Gazi sultanul şi Becri Mustafa îşi scot subiectele din **Istoria Imperiului Otoman** de Cantemir. **Grui-Sânger, Ghioaga lui Briar, Răzbunarea lui Statu-Palmă, Legenda rândunicăi, Legenda ciocârliei, Legenda lăcrimioarei** şi **Legenda crinului** au subiect de basm sau de mitologie, ultimele putând fi raportate la **Metamorfozele** lui Ovidiu. Pădurea infernală, Codrul-fără-viaţă al lui Grui-Sânger, goana lui Briar (un fel de Briareu) după nălucа minţii sale, competiţia dintre Sfarmă-Piatră şi Strâmbă-Lemne în **Răzbunarea lui Statu-Palmă**, zborul Liei înspre palatul Soarelui pe calul Graur sunt evocate cu mijloace afară din comun, după cum **Pohod na Sybir**, simplă legendă la o litografie după o pictură de Arthur Grother, oferă o imagine de neuitat. Ca şi atâtea poezii din ciclul **Suvenire** şi din cele două cicluri Varia, poeziile din ciclul **Ostaşii noştri**, balade din războiul de independenţă de la 1877, scrise concomitent cu desfăşurarea evenimentelor, conservă nealterat memoria lor.

Al.PIRU, *Istoria literaturii române*, Bucureşti, Editura Grai şi suflet — Cultura Naţională, 1994, p. 61—62.

Alecsandri are incontestabilul merit de a-i fi lăsat lui Eminescu un exemplu de voinţă, de sinteză. Plugul eminescian se împlântă uşor într-un pământ hrănit cu rădăcinile vii ale creaţiei alecsandriene.

Mihai CIMPOI, *Sfinte firi vizionare*, Chişinău, CPRI “Anons S. Ungurean”, 1995, p. 8.